

บทที่ 6

ผลการศึกษาดูตรวจสอบพื้นที่

การศึกษาดูตรวจสอบลักษณะการคงอยู่ของพื้นที่เกษตรกรรมประเภทต่างๆ ในเขตพื้นที่ ที่ได้แบ่งตามสภาพการเกาะกลุ่มของพื้นที่เกษตรกรรมที่เหลืออยู่ และกระจายตัวอยู่โดยรอบเนื้อเมืองกรุงเทพมหานครตามที่ได้แบ่งไว้ในวิธีการศึกษานั้น มีประเด็นข้อตรวจสอบจากแนวคิดและวิธีการศึกษาตามที่ได้ทบทวนและศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้อง นำมาผสมผสานจัดประเด็น ได้นี้เนื้อหาเป็นไปตามแต่ละพื้นที่แต่ละบริเวณตามที่ได้แบ่งไว้ ในเขตโดยรอบกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

6.1 พื้นที่เกษตรกรรมประชิดเมืองฝั่งตะวันตก

6.1.1 พื้นที่บางระมาด

พื้นที่เกษตรกรรมแห่งนี้เป็นกลุ่มก้อนที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 กิโลเมตร อยู่ในวงล้อมของถนนปิ่นเกล้านครชัยศรี กับถนนวัดแก้ว-สาย 1 รวมทั้งถนนสาย 1 และถนนเจริญ 35 ช่วงวัดแก้ว-ตลิ่งชัน โดยมีคลองบางระมาด และคลองบางพรหมซึ่งมีความกว้างถึง 15-20 เมตร ที่ขนานอยู่ทางด้านบนและด้านล่างของพื้นที่ เป็นแนวกีดขวางทางกายภาพที่ช่วยเป็นอุปสรรคป้องกันการขยายตัวของชุมชน จากแนวถนนมิให้รุกเข้ามาในพื้นที่สวนได้โดยง่าย ตอนกลางของพื้นที่ยังเต็มไปด้วยเส้นสายของคลองและลำรางสายโยงใยไปทั่ว ซึ่งนับเป็นอุปสรรคภายในอีกชั้นหนึ่ง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพื้นที่บางระมาดมีถนนสายนครอินทร์ตัดผ่านกลางพื้นที่ในแนวเหนือ-ใต้ โดยเพิ่งเปิดใช้ในปี พ.ศ. 2547 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ พื้นที่สวนถูกเปิดเป็นโครงการหมู่บ้านจัดสรรอย่างปัจจุบันทันด่วน โดยเฉพาะตรงกลางของพื้นที่ทั้งสองฟากถนน สภาพดั้งเดิมที่ยังสืบมาจนถึงปัจจุบันมีสภาพเกษตรกรรมเป็นสวนผสมที่มีแนวมะพร้าวเป็นขอบเขตที่ดิน และยังมีไม้ผลดั้งเดิมผสมผสานอยู่ ทั้งทุเรียน ละครุด มังคุด น้อยหน่า มะม่วงกระท้อน ส้มโอ ขนุน จากที่พื้นที่แถบนี้เคยเป็นแหล่งไม้ผลเลื่องชื่อของกรุงเทพฯ ฝั่งธนบุรี แต่ในปัจจุบันไม้ผลเหล่านี้ถูกปล่อยตามธรรมชาติและให้ผลผลิตเป็นผลพลอยได้ ส่วนพืชเกษตรกรรมที่มีการบำรุงเก็บเกี่ยวเป็นหลักเพื่อสร้างรายได้ให้เป็นประจำนั้นเป็นพืชสวนครัวซึ่งใช้ในการบริโภคประจำวัน คือ มะกรูด เพียงอย่างเดียวเท่านั้น สภาพภายในพื้นที่บางระมาดสามารถเข้าถึงได้ด้วยทางเดิน คสล. ยกระดับ ขนาดความกว้าง 1.50 เมตร ซึ่งเป็นทางเดินมาตรฐานแบบที่ทำสำหรับเข้าถึงชุมชนในเมืองทั่วไป ในบริเวณลึกเข้าไปจากนั้นเป็นทางเดินแยกย่อยตามสวนที่มีลักษณะเป็นผิวดินหรือปูด้วยแผ่นทางเท้า คสล.

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีเดินสำรวจไปตามเส้นทางเดินคอนกรีต ซึ่งเป็นเส้นทางที่สามารถพบบ้านเรือนและชุมชนได้ จากการตรวจสอบพบว่าบ้านเรือนชุมชนเหล่านั้น เป็นของชาวสวนดั้งเดิม ไม่พบชุมชนต่างถิ่นหรือบ้านเช่า ที่พักสำหรับผู้ย้ายถิ่นจากที่อื่นแต่อย่างใด สภาพแวดล้อมภายในมีความเป็นธรรมชาติ ยังไม่แสดงร่องรอยผลกระทบจากชุมชนเมือง น้ำในลำรางและท้องร่องมีความใสสามารถพบจิ้งจกน้ำ และปลาชนิดต่างๆ แต่ปรากฏว่าทางเดินในพื้นที่รอบนอกนั้นถูกหมู่บ้านจัดสรรทำถนนทับผ่านจนการเชื่อมต่อของชุมชนชาวสวนขาดตอนไป นับเป็นสิ่งบ่งบอกการเริ่มต้นของผลกระทบ ในการเลือกตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกได้เลือกตัวอย่างทั้งสองฟากของหมู่บ้านจัดสรรคือด้านในที่อยู่ลึกเข้าไป กับอีกตัวอย่างหนึ่งอยู่บริเวณต้นทาง

6.1.1.1 เกษตรกรกรณีศึกษารายชื่อที่ 1

ตัวอย่างศึกษารายแรก เป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิม เพศชาย อายุ 62 ปี มีการศึกษาจบชั้น ม.6 ตามที่ทางราชการส่งเสริม เนื่องจากเป็นผู้นำท้องถิ่น มีญาติพี่น้องอยู่ใกล้เคียงกันในบริเวณแปลงที่ดินขนาด 2 ไร่ครึ่ง ประกอบด้วยพี่สาว 1 คน น้องชาย 2 คน ทำงานเป็นข้าราชการ และช่าง นอกจากนี้มีน้องสะใภ้และหลาน ที่ดินส่วนที่ตนเองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ใช้เป็นที่ปลูกบ้านเรือนประมาณหนึ่งไร่ที่ติดลำรางด้านหน้า ส่วนที่เหลือ 3 ไร่ อยู่ด้านในใช้ปลูกไม้ผลสวนผสมจำพวก กล้วย 10 กอ มะพร้าว มะม่วง ชมพู 15 ต้น มังคุด 7 ต้น ลิ้มโอ 10 ต้น ลิ้นจี่ค่อม 5 ต้น และมะกรูด 20 ต้น เป็นลักษณะสวนในบริเวณบ้าน ให้ผลสำหรับรับประทานเอง

การเพาะปลูกพืชสำหรับเก็บเกี่ยวขายเป็นอาชีพนั้น กระทำบนที่ดินเช่าขนาด 7 ไร่ ที่ต้องเดินเท้าผ่านสวนของผู้อื่นออกไปประมาณ 100 เมตร ทางทิศตะวันตกติดกับโครงการหมู่บ้านจัดสรร ค่าเช่าที่ดินปีละ 5,000 บาท เป็นการเช่าจากเจ้าของที่ดินซึ่งมีที่ดินมากและจะขายที่ดินเมื่อได้ราคาดี พื้นที่เช่าเพื่อทำเกษตรนี้ทำมา 30 ปีแล้ว เดิมทีปลูกโหระพา และแตง มีลักษณะกิ่งสวนผัก ต่อมาปลูก ข่า ตะไคร้ เป็นเวลา 3 ปี มีอุปสรรคเนื่องจากหาแม่ค้ามารับผลผลิตยาก ในที่สุดจึงเปลี่ยนมาเป็นมะกรูดซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด โดยเฉพาะในระยะ 1-2 ปีมานี้ มีเจ้าหน้าที่การเกษตรขอให้เป็นผู้รวบรวม มะกรูด ข่า และตะไคร้ ในจำนวนมากสำหรับส่งต่างประเทศแถบฮ่องกงสัปดาห์ละครั้ง แต่ไม่สามารถจัดหาให้ได้ แม้แต่การจัดหาสำหรับส่งโรงงานน้ำพริกแม่ประนอมที่ตั้งอยู่แถบธรรมศาลายังไม่เพียงพอ พื้นที่ดินที่ครองอยู่ทั้งหมดนั้นมีเท่าเดิมมาโดยตลอด มิได้เช่าเพิ่มหรือลดลง ทำเลของที่ดินมีความสะดวก ไม่แล้ง ไม่มีน้ำท่วมอีกหลังจากที่มีน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2516 และ 2526 เนื่องจากมีการควบคุมระบบน้ำโดยประตูน้ำรัชพระเป็นเวลาหลายปีแล้ว การค้าขายผลผลิตและการดำรงชีพมีความสะดวก แต่เดิมใช้เรือ

พายุไปส่งผลผลิตที่บางพรหม ต่อมาเพิ่งใช้การขนส่งทางรถในปี 2547 ไฟฟ้าเพิ่งเข้ามาราว 20 ปี ก่อนหน้านั้นยังต้องใช้ตะเกียงจุดในเวลาค่ำคืน ส่วนทางเดินคอนกรีตนั้นเพิ่งเข้าถึงในช่วง 5 ปีมานี้

การปลูกข้าว และตะไคร้ใช้ระยะเวลา 3 เดือนจึงเก็บเกี่ยวผล ส่วนมะกรูดเป็นไม้ยืนต้นสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดยี่สิบปี พื้นที่เพาะปลูกเป็นท้องร่องวางแนวยาวตามทิศเหนือใต้ การปลูกนั้นเริ่มจากเตรียมกึ่งพันธุ์โดยการตอน ในการบำรุงเคยใช้ปุ๋ยยูเรียปีละ 2 เทียบๆ ละ 3,000 บาท ตกปีละ 6,000 บาท แต่ 2 ปีหลังมานี้ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง โดยการซื้อแกลบและมูลโคมาผสมหัวเชื้อที่ได้รับการส่งเสริมจากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร สำนักงานเกษตรกรุงเทพมหานคร บางส่วนใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เสริมทำให้ค่าใช้จ่ายเหลือเพียงปีละ 2,000 บาท การกำจัดศัตรูพืชเดิมเคยใช้ยาเคมีจำพวก แลนเนต เคลวิน ไอโซ ตกปีละ 3,000 บาท เป็นอันตรายมาก สมัยก่อนเคยฉีดจนตนเองสลับขาข้างร่องสวน ปัจจุบันหันมาใช้สารสะเดาฉีดแทน ตกปีละ 2,000 บาท เท่านั้น การเสริมฮอร์โมนใช้ยูนีบีบี นำมาเจือจางใช้เพื่อเร่งใบมะกรูด โดยฮอร์โมนขวดละ 300 บาท ใช้ฉีดได้ 1-2 ปี เริ่มใช้มาตั้งแต่ต้นปี 2547 เดิมใช้ฮอร์โมนสำเร็จรูป ปีละเป็นพันบาทหรือสองสามเท่าตัว เดิมแหล่งซื้อปุ๋ยยาเป็นตัวแทนจำหน่ายอยู่แถบบางบัวทอง แต่ปัจจุบันไปซื้อปุ๋ยยาที่บางขุนนนท์ แนวโน้มการใช้ปุ๋ยยามีปริมาณเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะปุ๋ยยาแบบเดิมมีราคาแพงขึ้นมาก การรดน้ำใช้แรงงานพี่น้องช่วยกัน โดยมีเครื่องยนต์ใช้ 3 เครื่อง สำหรับวิดน้ำ รดน้ำ และฉีดปุ๋ยยา เครื่องหนึ่งราคา 2,600 บาท ซื้อเมื่อ 10 ปีมาแล้ว ปัจจุบันราคาหมื่นกว่าบาท ในการสูบน้ำออกจากสวนใช้น้ำมันปีละ 300 ลิตร สำหรับกรณีน้ำมาก ถ้าน้ำน้อยไม่ต้องใช้ ในส่วนของการรดน้ำใช้น้ำมันปีละ 100 ลิตร หากจ้างแรงงานคิดเป็นค่าแรงตกวันละ 250 บาท ในการเก็บผลผลิตนั้นเก็บเอง 2-3 คน ปีหนึ่งตัด 2 เทียบๆ ละ 1 เดือน หากขยันก็สามารถตัดได้ 3 เทียบ สามารถเก็บได้วันละ 300 กำ ราคาขายกำละ 5 บาท การขนส่งโดยเดินเท้ามาที่บ้านเป็นระยะทาง 100 เมตร เมื่อจัดท่าแล้วใช้เรือเครื่องหรือเรือพายไปส่งบ้านแม่ค้าแถบบางระมาดเป็นระยะทาง 1 กิโลเมตร แหล่งที่แม่ค้านำผลผลิตไปส่งคือปากคลองตลาด ยังมีรายได้การเกษตรจากการตัดเตยขายบ้าง ออกไปขายกล้วยเองบ้างที่ตลาดตลิ่งชัน สำหรับการดูแลสวนยังต้องไปเฝ้าสวนช่วงพักกลางวัน และตอนกลางคืน เพราะชาวบ้านไปพักผ่อนตามบ้านหมด

การเข้ากลุ่มองค์กรมีเพียงกลุ่มเกษตรกรอย่างเดียว ในหมู่บ้านดังกล่าวมีกิจกรรมแปรรูปมะพร้าวแก้ว และอาหารอื่นๆ โดยมีหลานเข้าร่วม นอกจากนั้น มีการประชุมกองทุนหมู่บ้าน การรับรู้ข้อมูลเกษตรแล้วนำมาทำบ้างไม่ทำบ้างตามแต่โอกาสและความพร้อม การใช้คืนเงินทุนของลูกบ้านปีแรกคลองแต่ปีถัดมาเริ่มผิด จึงมีอาชีพเสริมคือการรับจ้างทั่วไป มีญาติที่

น้องไปมาหาสู่กันในหมู่บ้านจำนวน 40 หลังคาเรือน ล้วนทำเกษตรทั้งหมด โดยมีการรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งแรงงาน และปรึกษาทำปุ๋ยยาชีวภาพแบ่งปันกัน นอกจากนี้หากนับรวมมิตรสหายมีรวมกันถึง 100 หลังคาเรือน อยู่ในระหว่างรอจัดตั้งขึ้นเป็นชุมชน การประกอบกิจกรรมศาสนาทำที่วัดทองฉิมพลี และวัดโคกโพธิ์รามโกสีย์เคียง ปัจจุบันลูกบ้านที่ขายที่ดินแล้วจะย้ายออกไปทำเกษตรแถบสุพรรณบุรีและดำเนินสะดวกเพราะสามารถหาที่ดินราคาถูก บางส่วนย้ายไปจันทบุรีและระยองก็มีบ้าง มีส่วนน้อยที่จะเหลือบ้านเก็บไว้เป็นที่อยู่อาศัย เมื่อมีการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรเข้ามา ก็ได้รับผลกระทบ คือ มีฝุ่นจับใบมะกรูดเก็บไปขายไม่ได้ ลูกหลานแรงงานต่างด้าวที่มีถึง 500 ครอบครัวเข้ามาอิงนกตกปลาในสวน ลักขโมยผลผลิต ตัดยอดมะพร้าวทำให้เกิดความเสียหาย นอกจากนี้ก็มีน้ำเน่าเสียเป็นพักๆ บางครั้งน้ำในคลองใช้ไม่ได้ ก็ร้องเรียนไปที่สำนักงานเขต และแจ้งให้หมู่บ้านจัดสรรเตือนแรงงานเหล่านั้นได้ผลบ้าง นอกจากนี้ก็มีปัญหาชุมชน แต่สภาพนิเวศยังสมบูรณ์ มีสัตว์ต่างๆ ทั้งปลา นก กบ เขียด อึ่งอ่าง งู สัตว์เลื้อยคลาน ปู หอย หนู เต่า แมลงปอ ผีเสื้อ ดั้ว หิ่งห้อย กระจอก และกระแต ซึ่งมิได้จับมาบริโภค แต่เป็นผู้จัดหามาปล่อยทั้ง ปลานิล ปลาดุก ปลาตะเพียน ที่ได้รับแจก ส่วนภัยธรรมชาติมีเฉพาะน้ำท่วมทำให้พืชผลตายหมดยกเว้นไม้ยืนต้น มังคุดและทุเรียนตาย แต่มะกรูดไม่ตาย

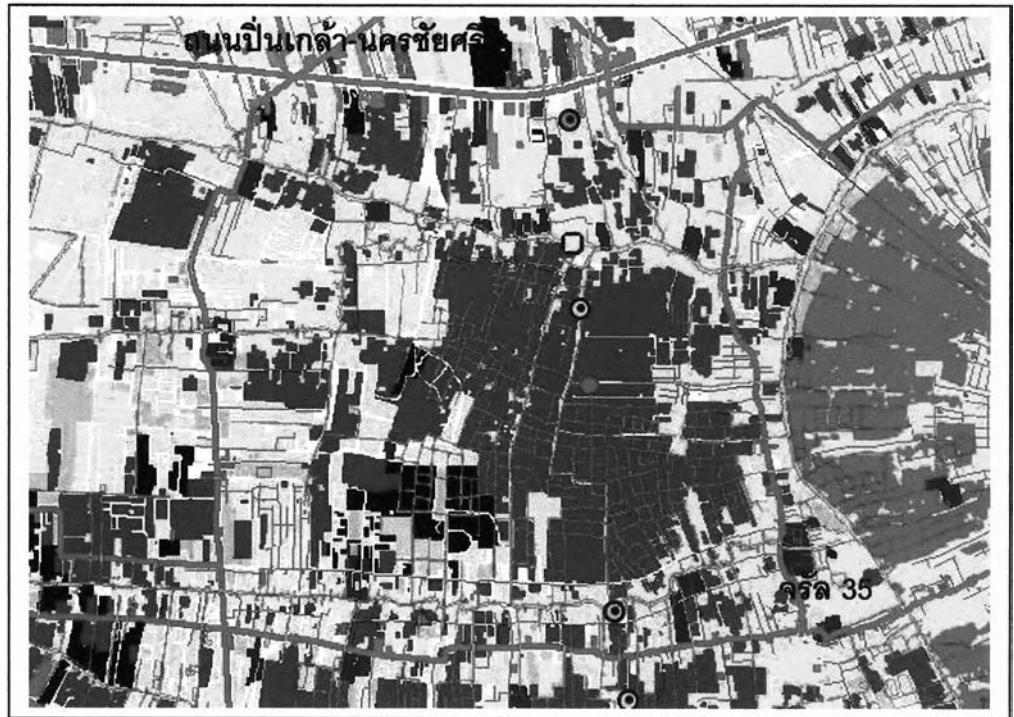
แม้ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่แต่ก็มีกลุ่มเกษตรอื่นมาเยี่ยมเยียนหมูนเวียนปีละหลายครั้ง ในเรื่องรายได้มีความพอเพียง มีความรักพื้นที่ แต่ก็เบื่อหน่ายอึดอัดเนื่องจากหมู่บ้านจัดสรรวางทางเข้า กำลังอยู่ในระหว่างขอสายทางเดินรอบหมู่บ้านจัดสรร มีคนมาขอซื้อที่ดินโดยตลอด หากเมื่อพื้นที่เจริญขึ้นก็มีความต้องการขายที่ดินเหมือนกัน แต่จะต้องตกลงร่วมกันกับหมู่บ้านจัดสรรว่าจะย้ายไปที่อื่นด้วยกัน ทั้งนี้ยังมีได้เตรียมหาที่ทางไว้ อาจไปร่วมโครงการบ้านเอื้ออาทรที่ถนนสาย 4 แล้วทำอาชีพรับจ้างในเมือง หรือหากย้ายไปทำเกษตรที่อื่นอาจเป็นแถบสุพรรณบุรี ดำเนินสะดวก เพราะที่ดินมีราคาถูก หากอยู่ห่างถนนมีราคาไร่ละ 2-3 หมื่นบาทสามารถปลูกละมุด ลิ้นจี่ และมะพร้าวได้งาม การทำเกษตรที่นี่ก็เป็นการทำต่อไปอย่างเดิมเรื่อยๆ และยังมีความต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นอีก 5 ไร่ ทำเลที่ตั้งมีความสะดวก ส่งของง่าย มีแม่ค้าประจำ สามารถเลือกส่งแม่ค้าอื่นได้แต่ไม่เคยส่งให้แม่ค้าอื่น บางครั้ง ถ้ามะกรูดขาดตลาดแม่ค้าจะโทรศัพท์มาตาม ชนิดเกษตรของพื้นที่ซึ่งเห็นว่าควรอนุรักษ์ส่งเสริมคือ มะกรูด เพราะเป็นพันธุ์ดั้งเดิมตั้งแต่โบราณ เคยประกวดที่เขต ในกลุ่มบางน้อย และบางเชือกหนัง ชนระวางวัลที่ 1 และที่ 3 การทำเกษตรที่นี่ไม่มีปัญหาหนักใจเป็นพิเศษ เมื่อมีความเสียหายพืชผลก็ปลูกขึ้นใหม่ทดแทน มีการทดลองปลูกพืชอื่น คือ ผักบุ้งจีน บริเวณริมคลองตามทางเดินคอนกรีตสาธารณะที่หน้าบ้าน โดยใช้น้ำยาชีวภาพและสารสะเดารด โดยหน่วยงานเกษตรแนะนำว่าจะขายได้ดีที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน เดือนหนึ่งใส่ปุ๋ยครั้งเดียวสามารถเก็บผักบุ้งจีนได้ทั้งปี แต่พบว่าไม่

เหมาะสมเพราะที่ดินเป็นท้องร่องน้ำลึกต้องลงทุนปรับที่ใหม่ นอกจากนี้ปัญหาที่กำลังร้องเรียน เรื่องการทำถนนทางเข้าหมู่บ้านจัดสรรผ่านคลอง ให้แก้ไขเป็นสะพานยกสูงให้เรือสามารถขนส่ง ผลผลิตผ่านได้ อนาคตยังไม่คิดว่าจะเปลี่ยนชนิดพืชเกษตร แต่ถ้ามีพืชเกษตรที่ดีกว่าก็เปลี่ยนได้ สำหรับอาชีพอื่น มีความสนใจการเลี้ยงปลาอุกเพราะเลี้ยงง่าย หรืออาจไปเป็นพ่อค้าเช่าแผงขาย ต้นไม้จากสวนของตนเอง

6.1.1.2 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 2

ตัวแทนศึกษาที่อยู่ต้นทางเข้าจากคลองบางระมาด เป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิม เพศ หญิง อายุ 55 ปี ซึ่งมีบิดา (เตี้ย) เป็นคนจีนแผ่นดินใหญ่ มีพี่น้องหญิง 3 คน ช่วยกันทำสวน 2 คน แต่อีกคนไปถือศีลบวชชีพรามณ์ ส่วนน้องชาย 1 คน ย้ายไปทำเกษตรที่ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และพี่ชายอีก 1 คนช่วยทำสวนไปๆ มาๆ ระหว่างสองแห่ง ยังมีความสัมพันธ์ เป็นเครือญาติกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ 13 ที่ดินที่ถือครองทำเกษตรอยู่ มีขนาด 10 ไร่ เป็นที่เช่าใน ราคาปีละ 2,000 บาท สามารถจดจำได้ว่าสมัยที่บิดาทำเกษตร เคยเพาะปลูก ส้มเขียวหวาน เยอบีร่า กิ่งเป็นสวนผัก ในสมัยเมื่อก่อน 20 ปีมาแล้ว บิดามีความขยันขันแข็ง เมื่อขายผลผลิต ได้เงินมาก็ส่งไปบ้านเกิดที่ประเทศจีนทั้งหมด มิได้ซื้อหาที่ดินเก็บไว้ เพราะหวังจะกลับไปอยู่เมือง จีนกับญาติพี่น้องในบ้านปลาย แต่ก็ไม่สามารถกลับไปได้ เมื่อจีนเปลี่ยนการปกครองไปแล้ว

ปัจจุบันร่วมกับพี่น้องสามารถซื้อที่ดินปลูกบ้านเดี่ยวแบบถาวรได้ 3-4 หลังเท่านั้น สวนที่เช่าทำแปลงเกษตรที่อยู่ห่างออกไป 100 เมตร ยังมีพืชผลไม้ดั้งเดิมให้ร่มเงาจำนวนมาก ผสมผสานอยู่ ทั้งทุเรียน ละมุด มังคุด น้อยหน่า มะม่วง กระท้อน ส้มโอ ขนุน เช่นเดียวกับที่บ้านผู้ ใหญ่ประเทือง หมู่ 12 แต่มิได้บำรุงดูแล สนใจเฉพาะมะกรูดที่เป็นงานหลัก การปลูกดูแลก็เช่น เดียวกับของผู้ใหญ่ประเทือง แต่การส่งเสริมการเกษตรมาไม่ถึงกลุ่มนี้ เห็นว่าปุ๋ยและยา มีราคา แพงและขึ้นราคามาก เช่น ปุ๋ย เดิมราคา 540 บาท ขึ้นราคาเป็น 630 บาท ใช้ใส่ได้ 5 ลีต (ครึ่ง ปี) ต้องการให้ได้รับการส่งเสริมรวมกลุ่มสอนทำปุ๋ยและยาชีวภาพบ้าง การเก็บเกี่ยวผลผลิตระยะ หลังมาตัดปีละ 1 ครั้ง เท่านั้น เพราะต้นมะกรูดที่ทำอยู่ มีอายุแก่ถึง 20 ปี การตัดครั้งหนึ่งก็เป็น ช่วงเดือนหนึ่งเช่นกัน มีความเห็นว่าสภาพการเกษตรที่นี่ไม่มีศัตรูระบาดมากนัก ฉีดยาเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น หากเปรียบเทียบกับการปลูกมะกรูดที่บางเลนแล้ว ต้องฉีดยาถึงอาทิตย์ละครั้ง มิฉะนั้นจะเป็นโรคใบหงิกไม่สามารถนำไปขายได้ ที่บางเลนนั้นเดิมเป็นที่นา ต่อมาจ้างยกร่อง ปลูกผัก ภายหลังจึงปลูกมะกรูดที่นำไปจากบางระมาด หากต้องย้ายออกจากบางระมาดก็จะ ย้ายไปอยู่บางเลนซึ่งได้จัดเตรียมที่ดินไว้ 20 ไร่ แล้ว ในการทำเกษตรที่บางระมาดก็มีผลกระทบ

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑
 ภาพที่ 6-1 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่บางระมาด
 ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-2 สวนมะกรูด บริเวณพื้นที่บางระมาด

จากการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรในเรื่องลักษณะโมยทำลายตัดฟันผลผลิตเช่นเดียวกับที่หมู่ 12 ในความเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์พืชเกษตรของท้องถิ่นกลับเห็นว่าควรอนุรักษ์ กะทอนห่อ และ มะไฟ เพราะเป็นผลไม้ของดีขึ้นชื่อของท้องถิ่น แต่ปัจจุบันสูญหายไปหมดแล้ว

จากการศึกษาในพื้นที่นี้ทำให้สามารถทราบได้อย่างชัดเจนว่า พืชที่เป็นกิจกรรมสร้างรายได้หลักให้แก่พื้นที่คือมะกรูด มีความเหมาะสมกับพื้นที่ใกล้ชิดเมือง เพราะศัตรูพืชมีน้อย อาจเป็นเพราะระบบนิเวศในเมือง การใช้ที่ดินหลายชนิดทำให้มีความหลากหลายทางพันธุกรรมที่สามารถควบคุมกันเองให้อยู่ในภาวะสมดุลได้ ไม่เกิดการระบาดของสายพันธุ์ชนิดใดชนิดหนึ่ง ผู้ประกอบการเกษตรล้วนมีอายุเฉลี่ยวัยกลางคน และมีได้มีสถานภาพการศึกษาที่สูงนัก ยึดอาชีพทำการเกษตรที่พอมีกำลังทำได้ แต่ในการเดินสำรวจสวนมะกรูดในแถบนี้ยังพบชาวสวนวัยหนุ่มสาวสามีภรรยาคนหนึ่งอายุยังอยู่ในวัยแรงงาน จากการสอบถามทราบว่าไม่มีงานอื่นทำจึงมาทำเกษตรอยู่ในพื้นที่ 5 ไร่ มีการดูแลที่ดินที่เข้มงวด โดยการปิดประกาศแจ้งเตือนผู้บุกรุก

6.1.2 พื้นที่บางพรหม

พื้นที่เกษตรแถบนี้มีขนาดกว้างประมาณ 2 x 6 กิโลเมตร อยู่ในขอบเขตของถนนราชพฤกษ์กับถนนซอยพาดนิคมการชนบุรี และถนนสาย 1 กับถนนวัดแก้ว-บางเสาชง มีคลองหลักคือ คลองบางพรหม คลองบางน้อย และคลองบางเชือกหนัง พาดผ่านพื้นที่ในแนวตะวันตก-ตะวันออก ตอนกลางของพื้นที่ยังเต็มไปด้วยโครงข่ายของคลองและลำราง มีถนนสายนครอินทร์ตัดผ่านกลางพื้นที่ต่อเนื่องมาจากพื้นที่บางระมาด สภาพพื้นที่ด้านตะวันออกมีการขยายตัวของชุมชนสวนในลักษณะของพัฒนาการแบบค่อยเป็นค่อยไปเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยการพัฒนาถนนท้องถิ่นต่อเข้ามาจากแนวถนนจรลสนิทวงศ์ ด้วยความยาวของพื้นที่จึงเห็นลักษณะชนิดการเกษตรทางด้านตะวันออกที่ติดกับเมืองเป็นพืชผักสวนครัวจำพวก มะกรูด และเตยเมรุ (เคยใช้ก้าดอกไม้สำหรับพิธีศาสนา) ส่วนทางด้านตะวันตกออกไปทางถนนวงแหวนจะมีพืชผักต่างๆ รวมทั้งข้าวโพดฝักอ่อน มีชนิดพืชเกษตรหลากหลายและเข้มข้นกว่า

ในการสำรวจพื้นที่เกษตรกรรมในแนวถนนราชพฤกษ์และถนนบางพรหมบางเสาชงที่อยู่ทางตะวันออกของพื้นที่ พบว่าชุมชนเหล่านั้นมีการผสมปนเปกับคนต่างถิ่นมานานแล้ว แต่บ้านเช่าที่พักสำหรับแรงงานจากที่อื่นยังไม่ปรากฏ สภาพแวดล้อมเริ่มมีผลกระทบจากชุมชนเมืองน้ำในลำรางและท้องร่องเริ่มมีความขุ่นโดยเฉพาะทางตะวันออกของถนนนครอินทร์ แต่ยังมีสภาพการเกษตรแทรกสลับตัวอยู่ ทั้งที่อยู่ติดถนนมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะการปลูกเตยบนท้องร่องสวน ในการเลือกตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกได้เลือกตัวอย่างทั้งสองฟากของถนนนครอินทร์ ได้

สัมภาระทั้งฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชน ซึ่งมีได้เป็นเกษตรกรแต่สามารถบอกถึงภาพรวมในพื้นที่ และเกษตรกรชาวบ้านธรรมดาที่เพาะปลูกเคย และมะกรูด

ในส่วนของฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชน มีตัวแทนเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ เพศหญิง อายุ 37 ปี เดิมเป็นคนแถบวัดแก้วที่ห่างออกไปไม่มากนัก ปัจจุบันย้ายมาอยู่ที่บ้านหมู่ 5 บางพรม เนื่องจากฝ่ายสามีซื้อที่ดินไว้เมื่อ 20 ปีก่อน มีอาชีพส่วนตัวคือการช่วยดูแลงานรับเหมาก่อสร้างของบิดา เป็นงานที่มีเวลาดูแลกิจการชุมชน แถบบางกอกน้อย และตลิ่งชัน ปัจจุบันผู้ใหญ่นบ้านหมู่ 5 อยู่คนละฟากถนนนครินทร์ ทำให้การเชื่อมโยงของถนนบางพรมที่ตัดขยายเป็นถนนลาดยางขนาด 2 ช่องจราจร ที่เคยใช้มานานาน 16 ถึง 17 ปี ต้องขาดจากกัน ทำให้เกิดความสับสนในการจัดตั้งชุมชน สำหรับกรรมสิทธิ์ที่ดินแถบนี้ส่วนใหญ่เป็นของข้าราชการในเมือง โดยเฉพาะที่กรมอุทการเรือ กรมเจ้าท่า และกลุ่มครู โดยในรุ่นก่อนเป็นพวกครู แม้แต่ที่ดินที่อยู่ในปัจจุบันก็ซื้อมาจากครูเก่าแก่ที่อยู่ปากซอยแบ่งขายที่ดินให้ เจ้าของที่ดินดั้งเดิมบางรายเป็นขุนนางมีที่ดินจำนวนมาก สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานว่าในสมัยก่อนที่ดินสวนฝั่งธนบุรี เป็นที่ดินแปลงใหญ่ซึ่งขุนนางครอบครองตามศักดินาในสมัยนั้น

การทำเกษตรในปัจจุบันที่หมู่ 5 มีบ้านเรือน 144 ครัวเรือน แต่ทำเกษตรเพียง 10 ราย ส่วนใหญ่ปลูกบ้านจะแบ่งที่ดินปลูกบ้านอยู่เพื่อทำงานในเขตเมือง ส่วนในเขตหมู่ 4 ยังมีเจ้าของที่ดินเดิมรายเดียว ที่ทำสวนเองยังไม่ยอมขายที่ดิน เป็นผู้สูงวัยอายุ 60 ปี พี่เกษตรกรที่เด่นในแถบนี้คือเคย สามารถพบสวนเคยได้ตามริมถนน ในภาพรวมของบางพรมหากพื้นที่ยังเป็นสวนจะไม่ทิ้งกร้าง เจ้าของมักใช้ประโยชน์จ้างคนดูแลเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ ที่ดินข้างเคียงที่เป็นสวนมะกรูดนั้น เจ้าของก็เคยเป็นชาวสวน แต่ปัจจุบันให้ผู้อื่นเช่าทำเกษตรต่อไป สำหรับสภาพการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชเกษตรกรรมนั้น ในบริเวณตอนเหนือของพื้นที่บางพรมเคยมีเยอบีร่า พริก และสวนกล้วยไม้ จากนั้นก็มีการปลูกกระเพรา ผักบุ้ง ตะไคร้ และข้าว โดยปลูกกล้วยแซม ปัจจุบันปลูกมะกรูดและเคยเป็นหลัก พื้นที่ฝั่งทางไปวัดระโงมยังมีการปลูกข้าวและตะไคร้หลงเหลืออยู่บ้าง ส่วนทางตอนเหนือจะมีถนนเชื่อมไปยังสามแยกไฟฉายถนนพรานนก ซึ่งในอนาคตคาดว่าจะทำให้กลายเป็นเมืองที่หนาแน่นอย่างรวดเร็วต่อไป

6.1.2.1 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 1

เกษตรกรหญิง ผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ 70 ปี มีบ้านอยู่ที่หลังวัดเกาะ ห่างออกไปจากพื้นที่ทำเกษตรประมาณ 1.5 กิโลเมตร ส่วนพื้นที่เกษตรอยู่บริเวณ หมู่ 5 บางพรม พื้นเพเดิมเป็นคนไทยเกิดที่โพธิ์นางดำ จังหวัดชัยนาท เมื่ออายุ 12 ปี ย้ายเข้ามาอยู่ที่บางพรมเนื่องจาก

มีญาติพี่น้องคือพี่เขยมาอยู่ในแถบนี้ก่อน โดยทำงานอยู่ที่บ้านคนจีนเรียกว่าเตี้ย ในที่สุดแต่งงานกับหลานเตี้ย มีบุตร 4 คน ออกไปประกอบอาชีพอื่น เป็นทหารเรือ ผู้จัดการสระว่ายน้ำ และพระภิกษุ เดิมบิดาสามีมีที่ดินทำเกษตรอยู่ 4 ไร่ หรือประมาณ 10 ไร่ จึงได้รับแบ่งกับสามีเหลือ 3 ไร่ ถือครองเป็นเจ้าของมานาน 50 ปีแล้ว เกี่ยวกับเรื่องที่ดินในแถบนี้ตนเองทราบว่ามีเจ้าของที่ดินมีที่ดินมากมาย เช่น แถบคลองพะลวย มีที่ดินของหลวงไกรเป็นจำนวนมาก การพัฒนาสาธารณูปโภคภายในพื้นที่เป็นไปอย่างเชื่องช้าเพิ่งมีไฟฟ้าเข้าถึงที่ดินแถบนี้ได้ 10 ปี สภาพที่ดินเป็นที่ตาบอดซึ่งยังคงเป็นที่ดินการเกษตรอยู่ด้านทิศใต้ ด้านเหนือเป็นสวนทิ้งร้าง ด้านตะวันตกอยู่ใกล้ถนนนครินทร์ มีที่ดินคัน 1 แปลง ส่วนด้านตะวันออกติดกลุ่มบ้านพักอาศัยของพี่น้องสามารถผ่านออกไปสู่ลำรางที่ขนานไปกับทางเดินคอนกรีตออกสู่ถนนบางพรมได้ ปัจจุบันทำการเกษตรปลูกเตยในที่ดินเพียงคนเดียว ในบางส่วนของพื้นที่ต้องปล่อยรกประมาณครึ่งหนึ่งคือ 1 ไร่ พื้นที่เป็นท้องร่อง ปลูกเตยที่เรียกว่าเตยเมรุสำหรับกำดอกไม้ 1 ไร่ และยังมีมะกรูดที่หลงเหลืออยู่ 40 ต้น มะม่วง 5 ต้น กัลย 20 กอ มะพร้าวตามคันเขตที่ดิน 6 ต้น มะพร้าวพันธุ์เตี้ย 1 ต้น และชมพูมะเหมี่ยวที่ให้ผลมีความหวานหอมอีก 10 ต้น เมื่อราว 20 ปีมาแล้ว พี่ชพี่เขยปลูกเป็นรายได้คือ อ้อย กัลย มันสำปะหลัง ต่อมาราว 10 ปีก่อน เริ่มเปลี่ยนเป็น มะกรูดและเตย แต่การปลูกมะกรูดไม่ได้ผล ค่อยๆ ททยอยตาย จนปัจจุบันยังหลงเหลืออยู่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งและไม่งอกงาม ในการปลูกเตยและมะกรูดจำเป็นต้องปลูกทองหลางให้ร่มเงาบังแดดโดยตลอดเมื่อเริ่มต้นปลูกเตยใช้เวลา 2-3 เดือน จึงโตพอที่จะตัดขายได้ กรรมวิธีในการตัดคือ ในตอนเช้าจะเริ่มนั่งมัดคัตแยกใบเตย จนกระทั่ง 10-11 โมง ก็จะนำเตยที่มัดมัดไว้แล้วขึ้นรถเข็นนำไปแช่น้ำในคลองเพื่อรอฟอดค้ำ แล้วกลับเข้าไปตัดเตยในสวน จากนั้นบ่ายสองโมงนำเตยที่แช่น้ำขึ้นมาใส่รถเข็นไปตามทางเดินคอนกรีต ออกไปวางส่งที่ริมถนนที่อยู่ห่างออกไป 300-400 เมตร แล้วกลับมาตัดเตยรวบรวมไว้สำหรับมัดมัดเตยในวันรุ่งขึ้นต่อไป แต่ก่อนนั้นเมื่อยังไม่มิดถนน ใช้วิธีนำเตยใส่เรือออกไปตามลำรางออกไปส่งไว้ที่ริมคลองบางพรม ส่วนทางเดินริมคลองนั้นสร้างขึ้นมาได้ 10 กว่าปีแล้ว หลังจากสร้างขยายถนนเข้ามาได้ไม่กี่ปี

ในการขายส่งเตยให้พ่อค้าคนกลาง ใช้วิธีขายในราคา 100 ต้นต่อ 15 บาท เฉลี่ยได้วันละ 150 บาท จะมีการตัดได้ปีละ 3 หน คือเมื่อตัดไปจนครบ 1 รอบ ก็จะใส่ปุ๋ยอินทรีย์เคมี (ปุ๋ยเขียว) 2 ใบ (ลูก) ๗ ละ 480 บาท ส่วนการให้ยาฉีดปีละ 2 ครั้งๆ ละ 1 ขวดๆ ละ 70 บาท เดิมซื้อขายเป็นกิโล การปลูกเตยไม่ต้องใช้ฮอร์โมน มีการรดน้ำเฉพาะเวลาที่แล้งดินแห้งก็ตักน้ำจากในร่องสวนขึ้นมารด โดยกระบวนการปลูกบำรุงทำด้วยตนเองทั้งหมดมิได้ใช้เครื่องจักร ในตอนเช้าพี่ชายที่อยู่ข้างเคียงจะแวะมาช่วยมัดมัดเตยบ้าง ในช่วงใดราคาไม่ดีก็จะหยุดตัดเตย หากปล่อยทิ้งไว้ไม่บำรุง ใบก็จะเหลือง ต้องใส่ปุ๋ยจึงเขียวและต้องคอยตัดให้ใบแตกใหม่ เมื่อพ่อค้านำไปขายใน

ตลาดจะได้ราคาร้อยละ 40-50 บาท ผลผลิตนั้นขายให้พ่อค้าเจ้าเดิมโดยตลอดมา การปลูกเตย นั้นต้องใช้ปุ๋ยและยาที่มีราคาแพงขึ้นมากมาย แหล่งที่ซื้อคือร้านค้าที่วัดแก้ว ในสมัยโบราณเคยมี เรือเร่มาส่งถึงที่ ปัญหาปุ๋ยยามีราคาแพงนับเป็นปัญหาที่สำคัญ การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วย การเกษตรยังไม่ทั่วถึง ตนเองมิได้เข้าร่วมกลุ่มองค์กรใดๆ และไม่มีหนี้สิน สภาพสังคมมีเพื่อน บ้านญาติพี่น้องตลอดคลองลำราง 10 ครั้วเรือน ในระยะทาง 500 เมตร ไม่มีการพึ่งพากับที่ดิน ข้างเคียงยกเว้นที่พี่ชายมาช่วยแรงงานบ้าง สภาพนิเวศยังไม่รู้สึกว่ามีผลกระทบจากชุมชนนอก จากน้ำขังเน่า เนื่องจากมีถนนนครอินทร์มาขวางทางระบายน้ำไม่มีท่อระบายออกสู่คลอง ส่วนน้ำในคลองลำรางที่ใช้แช่เตยนั้นเริ่มมีความขุ่นสกปรกจากชุมชนบ้างแล้ว สัตว์เล็กสัตว์น้อยใน สวนยังมีอยู่ตนเองมิได้จับมาบริโภค มีแต่คนอื่นเข้ามาขโมยตกไปหมด ปัญหาภัยตามธรรมชาติมี น้ำท่วมทำให้มะกรูดเสียหาย การทำงานในสวนเองทำให้แข็งแรง หากหยุดทำจะมีอาการปวด เมื่อย ไม่คิดจะขยายพื้นที่ออกไปอีกเพราะเท่าที่ทำอยู่ในที่ดินก็ทำได้ครั้งเดียวเท่านั้น มีความรัก ห่วงแหนที่ดินแต่หากขายได้ก็จะขาย ที่ต้องการขายก็เพราะต่อไปจะทำไม่ไหวแล้ว ในพื้นที่น่าจะ อนุรักษ์มะม่วงพราหมณ์เพราะให้ผลดี ในแปลงสวนมีอยู่ 4 ต้น ส่วนชมพู่ธรรมดานั้นอยาก โค่นทิ้งเพราะไม่ให้ผล ตนคิดว่าจะทำเกษตรอย่างเดิมต่อไปเรื่อยๆ ไม่คิดเปลี่ยนอาชีพอื่นเพราะ อายุมากแก่แล้ว เมื่อทำไม่ไหวก็จะกลับไปอยู่บ้านทำวัดเกาะซึ่งมีอาณาพื้นที่ 100 ตารางวา

6.1.2.2 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 2

เกษตรกรหญิง ผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ 51 ปี เป็นคนดั้งเดิมเกิดที่นี่ มีพี่น้อง 10 คน ทำเกษตรปลูกข้าวตะไคร้อยู่คนเดียวตรงรอยต่อเขตบางระมาดกับบางพรหมตรงบ้านเลขที่ 2 หมู่ 14 บางพรหม แต่พักอาศัยอยู่กับมารดาซึ่งเป็นอัมพาตอยู่ที่บ้านเลขที่ 42 หมู่ 2 แขวงบางพรหม ต.ลิ้นจี่ตรงสี่แยกมะพร้าวเผาสาย 1 ซึ่งห่างออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร พื้นที่เกษตรเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า แคบยาวมีขนาด 2 ไร่ แนวท้องร่องยาวไปตามแนวเหนือ-ใต้ ไม่มีคันดินป้องกันน้ำท่วม ด้าน บนส่วนกว้างติดคลองบางพรหมด้านเหนือ ซึ่งมีบ้านเรือนเรียงรายตามสองฟากแนวคลอง ด้านใต้ ติดทางเดินคอนกรีต ส่วนพื้นที่ขนาดสองข้างเป็นที่ดินเกษตรกรรมของผู้อื่น แต่ด้านหนึ่งทิ้งไว้ไม่ ทำการเพาะปลูก เพราะเจ้าของออกไปค้าขายพืชผักสวนครัวที่สี่แยกพรานนกทุกวัน ที่ดินที่ถือ ครองอยู่โดยการอาศัยจากนายจ้างของสามี ที่มอบหมายให้ดูแลไม่ให้หญ้ารกเป็นระยะเวลาานาน 2 ปีมาแล้ว โดยสามีเป็นคนขับรถบัสของเจ้าของที่ ที่ดินผืนนี้เดิมเป็นของเครือญาติ คือน้า ของพี่เขยซึ่งเพิ่งขายไปเมื่อ 2 ปีมาแล้ว ยังเห็นว่าสามารถทำเกษตรที่นี่ได้เพราะสามีกับลูกติดอีก 2 คนพักอยู่ที่นี้ สามารถเวียนไปมาเพื่อดูแลแม่ที่อยู่ห่างออกไป 2 กิโลเมตรได้

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑
 ภาพที่ 6-3 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่บางพรหม
 ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-4 สวนเตย บริเวณพื้นที่บางพรหม

การปลูกพืชได้ผลงาม พืชบางชนิด เช่น กัญชง ไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ย และสามารถขายผลผลิตได้สะดวกที่ตลาดพรานนกที่อยู่ไม่ไกลนัก พืชที่ปลูกมีตะไคร้เป็นหลัก ข่าเก็บหัวปีละครั้ง และกัญชง 20 กอ เป็นพืชที่ตนเองเก็บเกี่ยวหาผลประโยชน์ ส่วนพืชอื่นมี สาเก 7 ต้น มะม่วง 8 ต้น สามีเป็นผู้เก็บผลไปให้เจ้าของที่ดินนำไปแจกจ่ายให้คนอื่นที่โรงงาน การเตรียมกิ่งพันธุ์มะกรูดและตะไคร้ได้มาจากน้าสาวที่มีสวนอยู่ที่ภาชีเจริญตรงถนนวงแหวน การขุดปลูกเอง การบำรุงให้ปุ๋ยทั้งปุ๋ยเคมียูเรียลูกละ 1,000 บาท และปุ๋ยอินทรีย์ขึ้นกลูกละ 400-500 บาท การกำจัดศัตรูพืช มีการพ่นยาฆ่าหญ้าปีละ 2 เทียว ใช้ยารวม 3 ชนิด ละ 150 บาท เมื่อหญ้าเหลืองก็ตายหญ้าไปเผา มีการใช้ยาฉีดกันเพลี้ย โดยเฉพาะตะไคร้ต้องใช้ทั้งยาและฮอร์โมนกันเพลี้ย ราคาปุ๋ยยามีราคาเพิ่มแพงขึ้นเท่าตัว แหล่งที่ไปซื้อหาปุ๋ยยาก็คือร้านชำทั่วไปที่อยู่ใกล้เคียง โดยให้เจ้าของที่ดินจัดหามาให้ การให้น้ำใช้วิธีการตกรวดจากในท้องร่องรดตามสภาพความชื้น น้ำในท้องร่องมาจากคลองบางพรหมโดยตรงจึงขึ้นลงตามระดับน้ำในคลอง การเก็บเกี่ยวด้วยตนเองเวลาผลผลิตออกจะต้องเก็บทุกวันเป็นระยะเวลา 10 วันถึง 1 เดือน ถ้าขยันปลูกจะได้ปีละ 2-3 ครั้ง แต่ปีนี้ไม่ได้ปลูกเพราะกัญชงน้ำท่วมและต้องดูแลมารดา หากปลูกในเดือนสิงหาคมก็สามารถเก็บได้ในตอนปลายมกราคม ตะไคร้สามารถขายได้ร้อยละ 80-100 บาท ข่ากิโลกรัมละ 10 บาท มีรายได้ปีละ 5,000 บาท การนำผลผลิตออกไปโดยเดินแบกไปส่งที่ถนนวัดแก้ว-สาย 1 ที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 200 เมตร หรือรวบรวมให้เพื่อนบ้านนำไปขายที่ตลาดพรานนก

การทำเกษตรไม่ได้รับการส่งเสริมรวมกลุ่มหรือใช้เทคนิควิธีการพิเศษ แม้รายได้ต่ำก็ไม่เป็นไร เพราะตนเป็นคนดูแลมารดา จึงอาศัยค่าใช้จ่ายที่พ่อแม่ให้เป็นประจำ ส่วนในครอบครัวมีเพียงเงินเดือนของสามีเท่านั้น ผลกระทบที่ดินข้างเคียงไม่มีปัญหา ฟางหญ้าเมื่อมีมากนำไปเผามีควันแต่ไม่มีใครเดือดร้อน สัตว์ต่างๆ มีอยู่ในพื้นที่ท้องร่อง แต่ไม่เคยจับมาบริโภค การที่อยู่ใกล้ขีดเมืองทำให้สามารถนำผลผลิตไปขายได้สะดวก อาจมีการลักเล็กขโมยน้อยในย่านใกล้เคียงบ้าง งานเกษตรกรรมที่ทำอยู่มีรายได้ไม่น้อยยังไม่พึงพอใจ สำหรับความรู้สึกต่อพื้นที่นั้นมีความรักห่วงแหน เพราะชอบอยู่อย่างสงบเงียบ ได้ทำสวนออกกำลังกายผลิตผลิต ต้องการทำพืชผักสวนครัวต่อไปเรื่อยๆ แต่ไม่คิดจะขยายพื้นที่เพราะไม่มีแรงทำเกินกว่านี้ เคยมีคนมาติดต่อขอซื้อที่ดินปีละ 2-3 ราย ก็จะพาไปพบกับเจ้าของที่ มารดาของตนได้ซื้อที่ดินที่นครปฐมไว้ 10 ไร่เป็นที่นา ตนไม่อยากจะย้ายไปอยู่ จึงได้ให้คนอื่นเช่าปีละ 500 บาท ในอนาคตคิดว่าจะปลูกโหระพา กะเพรา และมะกรูด ต่อไป

จากการศึกษาตัวอย่างจะเห็นสภาพที่คล้ายๆ กันของพื้นที่บางระมาดและบางพรหมคือสภาพพื้นที่จะมีท้องร่องที่วางตัวในแนวทิศเหนือ-ใต้ ชนิดพืชสวนที่เป็นพื้นฐานดั้งเดิมมี

มะพร้าว กล้วย และไม้ผลยืนต้นอื่นๆ แต่สำหรับพืชที่เป็นเกษตรที่ทำเพื่อสร้างรายได้ประจำนั้น ภายในพื้นที่แต่ละกลุ่มอาณาเขตขนาด 3-4 กิโลเมตร จะมีพืชที่เด่นชัดของตน เช่น บางระมาด จะมีมะกรูด เป็นหลัก ส่วนบางพรหมมีเตยชนิดกำดอไม้ เป็นหลัก การที่จับกลุ่มเช่นนี้น่าจะมีเหตุผลมาจากความเหมาะสมของสภาพดิน ผนวกกับความสะดวกในการที่พ่อค้าสามารถจัดหารวบรวมผลผลิตชนิดเดียวกันเป็นปริมาณที่เพียงพอสำหรับขายส่งได้สะดวก เกษตรกรมีวัยค่อนข้างสูงอายุเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นได้ยาก ลูกหลานมีการศึกษาไปประกอบอาชีพในเมือง โอกาสที่จะมีผู้มาทำเกษตรต่อไปอาจเป็นลูกหลานที่จะเกษียณแล้วกลับมาทำเพื่อไม่ต้องอยู่เฉย แต่เกษตรกรต่างคนต่างทำไม่ร่วมมือกัน ขีดความสามารถในการทำเกษตรของแต่ละคนจะอยู่ที่พื้นที่ขนาด 1-2 ไร่ เท่านั้น ยังมีข้อสังเกตอื่นคือ เกษตรกรทุกรายมีบ้านพักแยกห่างออกจากพื้นที่สวน

6.1.3 พื้นที่บางเชือกหนัง

พื้นที่ในกลุ่มบางเชือกหนังจะมีลักษณะคล้ายกับบางระมาดและบางพรหมคือมีถนนตัดแบ่งในแนวตะวันตก-ตะวันออกเป็นกรอบอยู่ข้างบนและล่างของพื้นที่ในระยะห่างกัน 2-3 กิโลเมตร พื้นที่ด้านที่ติดกับเมืองมีถนนนครอินทร์ผ่ากลาง ส่วนด้านตะวันตกมีถนนสาย 1 และถนนวงแหวนห่างกันเป็นระยะเป็นกรอบ แต่พื้นที่บางเชือกหนังมีถนนซอยพาณิชย์การธนบุรีและถนนเพชรเกษมเป็นกรอบบนและล่าง ถนนดังกล่าวมีพัฒนาการชุมชนที่หนาแน่นโดยเฉพาะถนนเพชรเกษมเป็นถนนหลักที่เก่าแก่มีการแผ่ขยายชุมชนไปมากแล้ว และมีถนนย่อยตัดแบ่งซอยพื้นที่จนกลายเป็นช่องที่ล้อมพื้นที่เกษตรมีขนาดช่องละไม่ถึง 1 กิโลเมตรเท่านั้น จึงแตกแยกไม่รวมเป็นผืนใหญ่ อาจถูกพัฒนาเป็นที่พักอาศัยได้โดยง่าย พืชสวนทั่วไปที่มองเห็นคือมะพร้าว หนามม่วง กล้วย เป็นพื้นฐาน พื้นที่สวนทางแถบตะวันออกที่ติดกับเมืองมีคลองลำรางย่อยอีกสาขายู่ในพื้นที่ และมีพืชผลไม้ดั้งเดิมหลายชนิดมากกว่าทางด้านตะวันตก

6.1.3.1 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 1 ทำสวนกล้วย

ในการเลือกตัวแทนสำหรับการศึกษาในซีกที่อยู่ประชิดเมืองทางฟากตะวันออก ไม่สามารถหาผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรในพื้นที่ได้ เพราะผู้นำชุมชนต่างๆ อยู่ในบริเวณที่พักอาศัยที่เปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรมานานแล้ว ผู้นำชุมชนเป็นรุ่นใหม่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ดังนั้นจึงเลือกตัวแทนเกษตรกรโดยตรงเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพพื้นที่การเกษตร รายแรกเป็นเกษตรกรทำสวนกล้วยในตอนต้นซอยบางเพ็ญระยะจากปากซอยบนถนนนครอินทร์ 300 เมตร ที่ดินที่เช่าทำเกษตรเป็นที่ตาบอดอยู่ลึกจากซอย 70 เมตร มีทางเดินคอนกรีตตัดเข้าไป พื้นที่สวนกล้วยนี้มีลักษณะเป็นแนวคั่นเชื่อมต่อกับพื้นที่สวนดั้งเดิมที่อยู่ถัดเข้า

ไปข้างในที่มีต้นไม้ขึ้นสูงรวมทั้งหมากพลู ส่วนข้างในนั้นส่วนใหญ่ได้ขายเปลี่ยนมือให้กับนักพัฒนาแล้ว คาดว่าจะกลายเป็นหมู่บ้านจัดสรรที่มีการเข้าถึงจากถนนนครอินทร์ในเวลาอีกไม่นาน เกษตรกรสวนกล้วยนี้อายุ 40 ปี เดิมเป็นคนวัดสิงห์ที่บางขุนเทียน ย้ายมาอยู่กับภรรยาโดยเริ่มทำมะนาวก่อน ต่อมาทำสวนกล้วยเป็นระยะเวลา 30 ปีแล้ว ใช้แรงงานทำเกษตรเองคนเดียวมีภรรยาช่วยบางส่วน ปัจจุบันเช่าที่ดิน 2 แปลงรวม 6 ไร่ แปลงแรกมีขนาด 4 ไร่ เป็นพื้นที่เช่าจากเศรษฐีบางพลีที่อยู่ห่างออกไป 500 เมตร ค่าเช่า 3 ปี 12,000 บาท อีกแปลงมีขนาด 2 ไร่ ค่าเช่าปีละ 1,500 บาท การทำสวนกล้วยต้องรอ 1 ปีจึงได้ผล ไม่ต้องดูแลมากจึงทำได้หลายไร่เพื่อหมุนเวียนปลูกตัด มีการขุดลอกท่อร่องทุกปี และใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยมีราคาแพงมาก เดิมมีราคาถูกละ 500 บาท ขึ้นไปเป็น 700 บาท อย่างไรก็ตามรายได้หลักยังเป็นการเกษตร รายได้รองคือการรับจ้างตีเข็มเจาะทั่วกรุงเทพฯ เคยไปทำถึงมินบุรีหนองจอก สภาพนิเวศดี มีความสุขสบาย มีสัตว์น้ำให้เพื่อนบ้านมาตกปลา ตนเองเป็นคนดื่มสุรามาก ที่ดินที่ทำเกษตรอยู่มีการติดต่อซื้อขายกันอยู่ในราคา ตารางวาละ 16,000 บาท ที่ยังตกลงกันไม่ได้เพราะผู้ซื้อต้องการจ่ายเงินเป็น 3 งวด แต่เจ้าของที่ดินต้องการขายงวดเดียวให้ผู้ซื้อรับภาระค่านายหน้าและภาษี จากสภาพที่ปรากฏนี้จะเห็นว่าสภาพพื้นที่เกษตรบางเข็กรหนึ่งในฟากตะวันตกของถนนนครอินทร์ขาดเอกภาพ พืชที่ปลูกเป็นพืชพื้นฐานคือกล้วย ไม่มีพืชไม้ผลเดิมที่ทำรายได้ชัดเจนในบริเวณนี้

6.1.3.2 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 2 ทำสวนกล้วยไม้

ในสวนบางเข็กรหนึ่งฟากตะวันตกของถนนนครอินทร์มีการเข้าถึงของถนนซอยพาณิชย์การธนบุรี มีสวนกล้วยอยู่เพียงแห่งเดียวในบริเวณตอนกลางซอย พื้นที่สวนถูกซอยตัดแบ่งจนกลายเป็นผืนไม้ใหญ่นัก แต่ยังคงพบว่าการทำเกษตรที่ทำรายได้อย่างงามในพื้นที่เป็นกลุ่มก้อนในพื้นที่สวนแถบนี้คือสวนกล้วยไม้ ตัวอย่างศึกษาเป็นชายสูงวัย อายุ 80 ปี เป็นคนในพื้นที่ใกล้เคียงคือรอยต่อบางแวกซึ่งมีระยะห่าง 500 เมตร ย้ายเข้ามาอยู่ที่บ้านหมู่ 13 บางด้วน 50 ปีมาแล้ว เพื่อมาอยู่กับภรรยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 มีบุตรด้วยกัน 10 คน ส่วนมากแยกบ้านไปแล้ว บางคนไม่ได้เรียนหนังสือ แต่บางคนก็เรียนจบปริญญา และช่างกล ไปทำงานประจำที่อื่น แล้วกลับมาช่วยทำสวนกล้วยไม้ 3 คน การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมาจากปู่ของภรรยา เดิมนามสกุลใช้แซ่แบบคนจีน มีที่ดินแบ่งให้ลุงและอากับคนอื่นๆ จากนั้นจึงได้ที่ดินจากลุง 3 ไร่ และจากอา 1 ไร่ แบ่งเป็นแปลงย่อย 100-200 วา สำหรับประวัติที่ดินนอกเหนือจากนี้ทราบว่าในสมัยโบราณตั้งแต่มีเอกสารสิทธิ์อำแดงต่างๆ ตกทอดมายังขุนนางต่างๆ เช่น คุณหญิงระเบียบ และเจ้าพระยาสุนทรพิพัฒน์ วัดมนาวิน และคุณหญิงละมุล ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินรายใหญ่แถบสี่ม

ในเรื่องของการเกษตรนั้นตั้งแต่แรกเห็นพื้นที่แถบนี้เป็นสวนหมากพลู เมื่อน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2485 หมากและส้มเขียวหวานตายหมด ต่อมาจึงมีการปลูกทำสวนล้มลุก พวก อ้อย และข้าวโพด แต่มีศัตรูพืชพวกสัตว์ เช่น กระแต นกหัวขวานเจาะ และนกกิ้งกือลง ทั้งสุนัขที่สามารถหักต้นแทะข้าวโพด ถัดจากนั้นจึงปลูกล้ม และพลู แต่ก็ไม่ได้ผลดี เนื่องจากต้องจ้างแรงงานทุกอย่างทำให้ไม่ได้กำไร ในที่สุดจึงได้เริ่มทำกล้วยไม้ตั้งแต่ 30 ปีก่อน และเปลี่ยนมาทำกล้วยไม้อย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 หลังจากน้ำท่วมใหญ่ อาศัยความชื้นชอบและปลูกกล้วยไม้ไว้ดูเล่นมาตั้งแต่สมัยที่ตนเป็นทหารเกณฑ์ เมื่อเห็นตัวอย่างเพื่อนทำสวนกล้วยไม้ประสบความสำเร็จและร่ำรวย จึงเอาอย่างโดยเริ่มทำเป็นอาชีพ จนปัจจุบันมีกล้วยไม้ 8-9 ไร่ โดยทำนอกที่ดิน 3 ไร่ ที่ตรงหลังหมู่บ้านจัดสรรบ้านแก้วที่อยู่ห่างออกไป 200 เมตรนั้น ให้น้องสาวเป็นคนทำ มีอีกที่หนึ่งขนาด 3 ไร่ อยู่ตรงทิศตะวันออกเฉียงเหนือห่างออกไป 100-200 เมตร ค่าเช่าปีละ 4,500 บาท เพิ่งเช่าทำได้ 3 ปี จากที่เริ่มปลูกกล้วยไม้ตั้งแต่เป็นไม้ขวดลงทุนไป 2 แสนบาท เมื่อกำลังจะได้ดอกก็ถูกเรียกที่ดินคืน ต้องตัดย้ายใช้เรือบรรทุกขนย้ายทั้งรังเครื่องปลูกที่เป็นโครงท่อนเหล็ก 2-3 หุนและสแลนออกมาตั้งต้นในที่ดินที่ติดกันขนาด 3 ไร่ อยู่ทางด้านตะวันออก ต้องใช้เวลาพื้นที่อีก 6 เดือนกว่าจะให้ดก พื้นที่เหล่านี้ล้วนเป็นพื้นที่ที่ตาบอดอยู่ในบริเวณปิดล้อมที่เชื่อมโยงกันด้วยคลองลำรางและทางเดิน โดยมีชุมชนล้อมรอบอยู่ภายนอก

กล้วยไม้ที่ปลูกเป็นพันธุ์จำพวกลูกผสมมือคกับแมงปอ แวนด้า คากาวร่า พรรณี อ้อมใหญ่ อะซิมา (ปีหนึ่งออกดอกครั้งเดียวส่งให้ญี่ปุ่น) พรรณี และดวงพรซึ่งขายง่าย เรียกรวมกันว่าพวกมือคคาวร่า ปลูกบนร้านติดพื้นดิน ในพื้นที่ 9 ไร่ ใช้เครื่องสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 5 เครื่อง ใช้น้ำในร่องสวนที่มีคันดินกันระดับน้ำจากคลองภายนอก ระยะเวลาที่มีการขุดลอกคลองมีระดับน้ำลึกมาก คุณเสียมคิดว่าคงเป็นเพราะบ้านจัดสรรหรือแผ่นดินทรุดทำให้ระดับน้ำขึ้นสูง สภาพน้ำเคยดำสนิท แต่เมื่อ 2 ปีมานี้น้ำใสขึ้นมา จากการตรวจสอบโดยรอบ พบว่ามีโรงงานไม้อัดขนาดใหญ่อยู่ทางทิศใต้เพียงล้มเลิกกิจการได้ 1-2 ปี ไล่เลี่ยกัน น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพน้ำดังกล่าว น้ำที่ใช้รดกล้วยไม้ต้องเป็นน้ำสะอาด มีออกซิเจนละลายอยู่ การบำรุงต้องใช้ปุ๋ยและยาเคมีโดยตลอด เป็นประจำ 10 วันต่อครั้ง ค่าปุ๋ยยาแพงมากและขึ้นราคาโดยตลอด ไม่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานเกษตร การขายดอกนั้นคิดว่าต้องอาศัยทำเลที่ตั้งที่เชื่อมโยงกับตลาดส่งออกต่างประเทศ แต่ในระยะหลังบริษัทกล้วยไม้ที่มาสั่งประจำอยู่ 2 บริษัท มาสั่งกล้วยไม้เพียงวันละ 3-4 กะละมังๆ ละ 30-100 ช่อ ตามแต่ลักษณะชนิดดอก หรือตามจำนวนสั่ง บางครั้งสั่งเพียง 10 ช่อก็มี คาดว่านำไปใช้เสริมสวนขาดที่ต้องครบตามสัญญาส่งกับต่างประเทศ การขนส่งใช้วิธีสะพายเดินออกไป 200 เมตร นำไปตั้งไว้ที่จุดวาง เพื่อรถมารับในตอนเย็นบางครั้งถึงทุ่มหนึ่งกล้วยไม้ดังกล่าวคาดว่าจะส่งไปยัง ไต้หวัน เกาหลี และสหรัฐ กล้วยไม้ที่เหลือจะตัดไปขายเอง

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑
 ภาพที่ 6-5 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่บางเขื่อนหนึ่ง
 ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-6 สวนกล้วยไม้ บริเวณพื้นที่บางเขื่อนหนึ่ง

ที่ปากคลองตลาด โดยห่อพลาสติกและหนังสือพิมพ์ขึ้นย่ำขึ้นเต็มคันรถแท็กซี่ ออกไปตอนกลางคืนวันเสาร์อาทิตย์ตั้งแต่ตี 1-3 ในราคาค่าโดยสาร 70 บาท เมื่อไปถึงต้องจ่ายค่าเช่าที่กองดอกไม้ขายไปจนถึงเช้าก็หมด ราคาขายให้บริษัทจะได้ช่อละ 8 บาท หากขายที่ปากคลองตลาดจะได้ช่อละ 3-4 บาท ค่าใช้จ่ายหลักมีค่าปุ๋ยและยา ลูกขนาด 25 กิโลกรัม ใช้ปุ๋ยละ 3-4 หมื่นบาท โดยแบ่งจ่ายครั้งละ 1-2 หมื่นบาท ปุ๋ยละ 2-3 ครั้ง ค่าลูกจ้างวันละ 200 บาท 1 คน และ 160 บาท อีก 1 คน (ภรรยาคนงาน) ต้นทุนอื่นยังมีค่ากบมะพร้าวบรรทุกรถหกล้อมาคันละ 2-3 พันบาท หากเป็นรถใหญ่คันละ 3-4 พันบาท เมื่อนับรายได้ต่อเดือน มีตั้งแต่ 1-3 หมื่นบาท บางครั้งเป็นแสนบาท หากเป็นช่วงเทศกาล เฉลี่ยแล้วมีรายได้คนละเกินหมื่นบาทต่อเดือน รายได้อื่นๆ จากสวนคือลูกขายนำกล้วยไม้ไปขายตามที่จัดต่างๆ เช่นที่งานเกษตรแฟร์ ต้องจ่ายค่าเช่าที่หมื่นบาทสำหรับการขาย 9 วัน แหล่งซื้อหาปุ๋ยยาคือที่บางแคก่อนถึงบ้านพักคนชรา แหล่งเพาะเมล็ดและปั่นตาคือบริษัทบางกอกฟลาวเวอร์ อยู่ที่หนองแขมตรงสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 สภาพพื้นที่ข้างเคียงทางด้านเหนือมีสวนกล้วย 6 ไร่ และกำลังเปลี่ยนไปปลูกมะนาว ในพื้นที่แถบนี้ มีญาติพี่น้องอยู่ 3 หลังคาเรือน ห่างออกไปทางตะวันออก 200 เมตร ที่หัวสวนห่างออกไป 500 เมตรทางทิศใต้อีก 1 หลัง และที่บางแว และที่ถนนสาย 1 ห่างออกไปหลายกิโลเมตร นับว่ามีความรักผูกพันกับสังคมญาติพี่น้อง แต่หากสภาพแวดล้อมมีปัญหา น้ำเสียและถูกปิดล้อม ไม่สามารถทำเกษตรต่อไปได้ก็ต้องไปหาที่อื่น โดยขณะนี้ได้ซื้อหาที่ดินในพื้นที่ป่าพนมทวน (ห้วยกะเจา) จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ประมาณ 17 ไร่ ในราคา 7 หมื่นบาท พบว่าอยู่ไกลเกินไปและไม่มีสาธารณูปโภค ในเรื่องการพัฒนาการเกษตรของตนนั้นก็มีความพยายามผสมพันธุ์กล้วยไม้เอง แต่พอติดฝักคนงานมักตัดไปหมดแม้ติดป้ายแจ้งไว้ การใช้เครื่องมือสปริงเกอร์ก็มีการติดตั้งไว้ แต่ผลที่ได้ไม่ดีเพราะกล้วยไม้เป็นพวกหัวร้อนดินเย็น ต้องการน้ำแฉะที่ราก แต่ยอดและดอกต้องแห้ง ปัญหาในการทำเกษตรในพื้นที่นี้คือ ต่อไปจะถูกปิดล้อม ไม่มีทางออกสู่ภายนอก และสวนกล้วยไม้อยู่กระจัดกระจาย ไม่สะดวกในการดูแลจัดหาดอกตามสั่ง และเรื่องน้ำเน่าหากมีฝนตกหนัก 2-3 วันจะมีน้ำเน่าเสียล้นเข้ามา นอกจากนี้ เมื่อบ้านเมืองเข้ามาประชิดแล้วทำให้ขายผลผลิตส่งบริษัทได้น้อยลง เพราะแหล่งผลิตใหญ่ๆ ย้ายไปที่อื่นแล้ว สวนของตนจึงกลายเป็นเพียงแหล่งสำรองของขาดเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ คือมีคนนำขยะมาทิ้งหรือสุนัขคาบนำมาในเขตสวน ต้องนำมากองเผา ในอนาคตอาจโยกย้ายไปทำที่นครชัยศรี แต่ราคาที่ดินแพงไร่ละ 200,000 บาท ต้องเข้าไปลึก หรืออีกแปลงหนึ่งแถบวัดศรีมหาโพธิ์ มีทางรถเข้าสะดวกแต่ขายเหมา 30 ไร่ เป็นเงิน 6 ล้านบาท ตนไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อ อาจมองหาที่ดินแถบบ้านแพ้ว นครชัยศรี และบางเลน ในทำเลที่อยู่เวลานี้ตนเห็นว่าไม่มีไม้ผลโตที่นำอนุรักษไว้ เพราะไม่

สร้างรายได้ หากมีผลใช้บริโภคเอง แม้แต่มะพร้าวหากจ้างเก็บก็ไม่คุ้มเพราะค่าจ้างตันละ 10 บาท ขายผลได้ลูกละ 2-3 บาทเท่านั้น

จะเห็นว่าการทำสวนกล้วยไม้บนพื้นที่ท้องร่องสวนเดิมแห่งนี้ับเป็นการเกษตรที่สร้างรายได้อย่างงามกว่าเกษตรประเภทอื่น ทำให้คนหนุ่มสาวยินดีเข้ามาทำเกษตรประเภทนี้ แต่ในเรื่องทำเลที่ตั้งที่ถูกเมืองรุกทำให้สภาพการรวมกลุ่มกระจัดกระจาย การตลาดเปลี่ยนไปเป็นการขายสำหรับตลาดล่างภายในประเทศ ส่วนการทำกล้วยไม้รวมกลุ่มใหญ่เพื่อการส่งออกได้เคลื่อนย้ายออกไปนอกเมืองเป็นลำดับ ทั้งสวนกล้วยไม้รายย่อยในที่ปิดล้อมให้ดินร่นเอาตัวรอดด้วยการอาศัยตลาดท้องถิ่นต่อไป การรักษาคุณภาพน้ำลำคลองมีความสำคัญเป็นปัจจัยในการให้น้ำกล้วยไม้รวมทั้งเกษตรอื่น เช่นเดียวกับเส้นทางคมนาคมเข้าถึงก็มีความสำคัญต่อการขนส่งผลผลิตการเกษตรออกมาหากถูกปิดล้อมเส้นทาง จะไม่สามารถทำเกษตรต่อไปได้

6.1.4 พื้นที่บางหว้าภาษีเจริญ

พื้นที่เกษตรแถบนี้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 x 2.5 กิโลเมตร อยู่ในออบของถนนพัฒนาการ ถนนวุฒากาศ และถนนเอกชัย โดยมีคลองที่ตัดผ่านเป็นระยะๆ คือคลองวัดโคกอน คลองบางหว้า คลองศาลเจ้าพ่อหมาดำ คลองรางบัว คลองบางประทุน และคลองบางระแนะ ขนาดกว้าง 5-7 เมตรพร้อมทั้งโครงข่ายลำรางทั่วพื้นที่ แต่ในปัจจุบันเพิ่งมีถนนกัลปพฤกษ์ตัดผ่านกลางพื้นที่ และตัดกับคลองเหล่านั้นไปเชื่อมกับถนนวงแหวน ได้เปิดเส้นทางตั้งแต่ปีก่อนคือ พ.ศ. 2547 เป็นถนนหลักขนาดใหญ่ 6 ช่องจราจร ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรไปเป็นหมู่บ้านจัดสรร ทั้งที่เดิมก็มีการขยายตัวแบบท้องถิ่นแทรกเข้ามาตามการตัดขยายซอยทางเดินต่างๆ จากถนนโดยรอบซึ่งเป็นถนนขนาด 2 ช่องจราจร โดยค่อยเป็นค่อยไปอยู่ก่อนในสภาพพื้นที่สวนที่ปรากฏเป็นมะพร้าวมากและกล้วยยิ่งไกลออกจากเมืองจะเป็นสวนมะพร้าวอย่างเดียว แต่หากเข้าไปดูในพื้นที่ตอนที่อยู่ใกล้เมืองจะพบไม้ผลหลายชนิด รวมทั้ง ส้ม และลิ้นจี่ดั้งเดิม โดยเฉพาะในฟากทิศใต้ของถนนกัลปพฤกษ์แถบคลองรางบัวเป็นพื้นที่ที่มีคลองย่อยล้อมรอบ

6.1.4.1 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 1 สวนผสม

ในการคัดเลือกตัวแทนสำหรับการศึกษาได้แบ่งเป็นพื้นที่ออกเป็นบริเวณเหนือและใต้ถนนกัลปพฤกษ์ ในบริเวณทิศเหนือของถนนกัลปพฤกษ์มีถนนพัฒนาการโอบรอบอยู่ทางด้านเหนือใกล้แนวคลองภาษีเจริญ ทำให้มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยแทรกซึมเข้าไปในพื้นที่สวนเป็นเวลานานแล้ว วิถีชีวิตเปลี่ยนไป การทำสวนไม่เข้มข้น จากการสอบถามบุคคลในพื้นที่ เพศ

ชาย อายุ 47 ปี เป็นคนดั้งเดิมที่บรรพบุรุษมีที่ดินในพื้นที่ จบการศึกษา มศ.5 แล้วจึงมาทำสวนอยู่บ้าน แต่เป็นการทำเกษตรที่ไม่จริงจัง เป็นการทํายามว่าง อาศัยเงินใช้จ่ายจากญาติพี่น้องที่เป็นข้าราชการทิ้งสวนไปแล้ว ในสมัยก่อนครั้งบิดาทําสวนเมื่อ 50 ปีก่อน แถบนี้ทำน้ำตาลมะพร้าว ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงทำล้มเขียวหวาน จนในปี พ.ศ. 2516 มีน้ำท่วมสวนล้มครั้งใหญ่ และในปี พ.ศ. 2526 น้ำท่วมอีก แต่ได้มีการทำคันดินป้องกันไว้ ยังคงมีล้มโอทองดีเมืองนนท์ และพันธุ์สามพรานนครชัยศรี สามารถปลูกต่อไปได้ จากนั้นมีการปลูก มะนาว มะกรูด จนต้นแก่ตายไป และข้าวโพดสวีท ปลูกจนกลายเป็นพันธุ์และน้ำไม่ถึงตาย ในการเพาะปลูกสมัยนั้นบิดาใช้ปุ๋ยมูลสดจากสุขามารดพืชผล ภายหลังที่บิดาถึงแก่กรรม ในปี พ.ศ. 2539 การเกษตรของครอบครัวก็หยุดไป มีพืชที่หลงเหลือคือ กล้วย และมะพร้าว ที่มีมาตั้งแต่ต้น ปัจจุบันปลูกดูแลพืชผลเล็กๆ น้อยๆ มี กล้วย เตย ปาล์ม และขนุน ซึ่งไม่งามเท่าสมัยก่อน ขนุนแต่ก่อนเคยบำรุงดีมีผลใหญ่ขนาดเท่าถังแก๊ส แต่ปัจจุบันน้ำท่าและดินไม่ดีแล้ว อันที่จริงน้ำเสียก็ใช้รดต้นไม้ได้แต่คนรดจะรู้สึกรังเกียจ การทำเกษตรมีอุปสรรคจากชุมชน บางครั้งนำขี้วัวมาใส่ต้นไม้ ก็มีชาวบ้านเดือดร้อนบ่นว่าเหม็น ญาติพี่น้องที่ทำเกษตรได้ซื้อหาที่ดินแถบบางเลนไว้เผื่ออนาคตต่อไป ในที่ดินข้างเคียงยังมีคนจีนมาทำเกษตรปลูกทองหลวงเป็นค่างพลู มีการบำรุงดูแลที่เข้มข้นมาก เกษตรกรคนจีนนั้นมีความขยันขันแข็งหนักเอาเบาสู้ เปรียบเทียบกับชาวสวนคนไทยที่มักอาศัยขอแรงและจ้างแรงเพื่อนบ้านมาช่วยกันทำ หากเป็นคนจีนจะลงมือลงแรงของตนดูแลทำสวนเองทั้งหมด ทำยลุดมีข้อแนะนำให้ไปดูพื้นที่เกษตรแถบหนองใหญ่ มี สวนผัก และสวนกล้วยไม้ ทำอยู่ที่นั่น

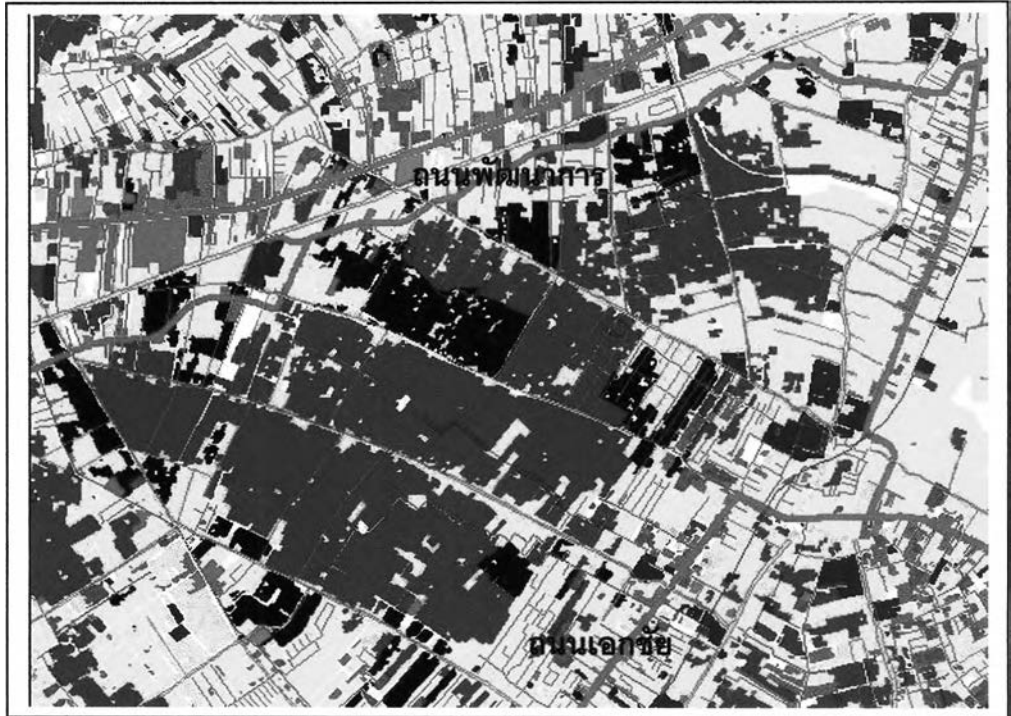
6.1.4.2 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 2 สวนผสมและพืชผักน้ำ

ในบริเวณทิศใต้ของถนนกัลปพฤกษ์ ได้เลือกกลุ่มบุคคลที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ มาร่วมสัมภาษณ์กลุ่มย่อยในเรื่องเกี่ยวกับสภาพพื้นที่เกษตรกรรมในแถบบางหว้าภาษีเจริญ จากผู้มีที่ดินเกษตรดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 3 ท่าน หนึ่งในนั้นเป็นเกษตรกรอยู่ในกลุ่มศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตร

กลุ่มตัวแทนศึกษาประกอบด้วย ผู้ร่วมสัมภาษณ์เพศชายคนที่ 1 อายุ 40 ปี เป็นคนจังหวัดพิจิตรซึ่งมาแต่งงานอยู่กับภรรยาที่เป็นคนในพื้นที่ มีลูกสาวศึกษาในระดับปริญญา ผู้ร่วมสัมภาษณ์เพศชายคนที่ 2 อายุ 40 ปี เป็นคนดั้งเดิมในท้องถิ่น และผู้ร่วมให้สัมภาษณ์เพศหญิงอีกคนหนึ่ง อายุ 45 ปี เป็นเกษตรกรอยู่ในกลุ่มศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตร สังกัดสำนักงานเกษตรเขตจอมทอง ที่ดินที่อยู่อาศัยของพวกตนอยู่ระหว่างคลองรางบัวกับคลองประทุนเดิมสามารถเข้าถึงได้โดยทางเดินคอนกรีตจากซอยเอกชัย 12 แต่ปัจจุบันทางเดินเข้าจากด้าน

ถนนกล้วยพฤกษ์มีระยะทางสั้นกว่ามาก ในบริเวณนี้มีสภาพเป็นแอ่งน้ำท่วมขัง อันที่จริงเมื่อก่อนยังคงเคยเป็นที่สูง มีการทำเกษตร ตั้งแต่แรก มีหมาก กล้วยหอม มะละกอ มะพร้าว น้ำหอม ลิ้นจี่ และโดยเฉพาะส้มเขียวหวานมีอยู่มากที่สุด ต่อมา มีมะละกอ และส้ม เป็นหลัก ภายหลังปี พ.ศ. 2526 ที่มีน้ำท่วมใหญ่ ตั้งแต่นั้นมามีสภาพดินทรุดเป็นแอ่งในรัศมี 500 เมตร พื้นที่เกษตรมีน้ำท่วมขัง ดินเสื่อมสภาพปลูกอะไรก็ไม่งาม จึงมีการเปลี่ยนไปปลูกพืชน้ำ ทั้ง กระจับปี่ บัวขาว กินสอย และผักบุ้ง การปลูกกระจับปี่มีเมื่อยเป็นคนเริ่ม แต่ปัจจุบันให้คนอื่นเช่าเป็นคนอีสาน อายุ 40-50 ปี มาแต่งงานอยู่กินกับคนในท้องถิ่นตรงคลองถัดไป ปลูกกระจับปี่เช่าพื้นที่ 1 แปลง มี 3 ไร่ ค่าเช่าปีละ 3,000 บาท กระจับปี่ที่บางหัวต่างจากกระจับปี่ปลูกในชนบท คือปลูกลอยน้ำโดยเกาะปนแหงนที่ต้องมีแผ่นยูเรียมพื้นที่ทำเป็น 6-7 ร่องแถว ร่องต้องห่างเพื่อให้อุดมีนม (คนซื้อจะเลือกที่มีนมแต่เวลาปรุงอาหารต้องรูดนมออกให้เหลือส่วนที่ขาว) ได้กระจับปี่ที่มีความกรอบ ส่วนกระจับปี่จะยาวเพราะใส่รำ กระจับปี่ที่ปลูกในฤดูหนาวจะให้ผลดี ต้องใส่ปุ๋ยยูเรียและนมสด ฮอโรโมนตราหวิทอง และยาฆ่าหอยเชอรี่และแมลง ใส่ทุกๆ 2-3 วัน

การเก็บกระจับปี่งานทำทั้งวัน โดยเก็บวันละ 2-3 ร่องแถว หมุนเวียนกันไปทุกวัน จากนั้นตัดเป็นก้านนำขึ้นเรือมาล้างและเด็ดขนราก แล้วทำเป็นพอนล้างแช่น้ำสารส้มให้กรอบ และชาวที่บ้านคลองจะนะที่อยู่ห่างออกไป 300 เมตร จากนั้นนำไปใส่เรือส่งขายได้ 100 ก้า มีรายได้วันละ 200-300 บาท กระจับปี่นั้นขายได้ก้าละ 5 บาท เมื่อแม่ค้าไปขายยังตลาดจะมีราคาก้าละ 8-10 บาท ในฤดูฝนกระจับปี่มักเสียเพราะนมขี้ จึงมีราคาแพง แหล่งที่พ่อค้านำไปขายคือ ตลาดบางแคและวัดไทร ส่วนบัวขาวนั้นขายสายได้เมตรละ 1 บาท ปกติเก็บได้ไร่ละ 200 บาท ต่อวัน ในฤดูหนาวบัวจะงอกไม่ดี เก็บได้ไร่ละ 100 บาทต่อวัน การปลูกบัวนั้นไม่ต้องใส่ปุ๋ยยาเลย การเก็บก็ไม่ต้องมีกรรมวิธีใดๆ นอกจากการล้างน้ำ ใช้เวลาเก็บพักเดียวก็มีเวลาร้างไปทำอย่างอื่น สำหรับผักบุ้งปลูกโดยไม่ต้องบำรุงรักษาใส่ปุ๋ยและยา เก็บขายได้วันละ 50-100 บาท ปัญหาในการปลูกพืชน้ำโดยเฉพาะกระจับปี่คือมีหอยเชอรี่ระบาดตั้งแต่ 3-4 ปีมาแล้ว ต้องใช้เครื่องพ่นยากำจัดถี่มาก เคยลองใช้วิธีปล่อยเปิดแต่ไม่ได้ผล บริเวณที่ยังเป็นสวนหนาแน่นคือตรงคลองบางหัว หมู 10-11 เขตตาค้อ มีพืชที่เด่นคือ ลิ้นจี่ใบยาว และลิ้นจี่ค่อม นอกจากนั้นมี กล้วย มะพร้าว ชมภู่มะเหมี่ยว และหมากพลู สวนสวนส้มนั้นมีน้อยเพียง 1-2 ไร่เท่านั้น พี่น้องและคนบางมดที่ทำสวนส้มมีการอพยพย้ายไปที่รังสิตปทุมธานี จากนั้นย้ายไปปราจีนบุรี กำแพงเพชร และพิจิตรตามลำดับ มีลักษณะคล้ายไร่เลื่อนลอย เมื่อทำแล้วดินหมดสภาพก็ย้ายต่อไป แต่มีการฟื้นฟูการปลูกส้ม แถบบางมด ประชาอุทิศ วัดใหม่บัวผัน ที่อยู่ลึกเข้าไป ซึ่งหลังจากมีภาวะน้ำเสียก็ได้มีการทำประตูน้ำกั้นควบคุมแล้ว สวนของตาเกื้อนั้นมีลิ้นจี่อยู่ 1 ไร่ ขนาด 4-5 ไร่ มี 10 ร่อง เก็บผลได้ปีละ 100,000 บาท โดยเฉพาะต้องมีอากาศหนาวจึงติดผล สวนผลไม้แห่งนี้

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑
 ภาพที่ 6-7 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่บางหว้าภาษีเจริญ
 ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-8 เกษตรน้ำกระเจ็ด บริเวณพื้นที่บางหว้าภาษีเจริญ

มีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมไม้ในสวนจิตรลดา โดยคุณประยูร (ข้าง) เป็นเจ้าหน้าที่เขตจอมทอง ที่ดูแลอยู่ พื้นที่ตรงหมู่ 11 ยังมีการเลี้ยงเปิดไถ่ตามริมคลองเพื่อเก็บไข่ชาย และเป็นพื้นที่ในเขต กรุงเทพมหานครที่มีการเลี้ยงไก่ชนหนาแน่นที่สุด พื้นที่นี้สามารถเข้าถึงได้ทางซอยคอกม้า (ซอยอนามัย) โดยติดต่อกับผู้ใหญ่สมหมาย (ดำ) ทองเนียม ซึ่งเป็นเครือญาติกับผู้ให้สัมภาษณ์ การพัฒนาที่ดินนั้น มีประปาเพิ่งเข้ามาได้ 6 ปี พร้อมกับทางเดินคอนกรีต ส่วนไฟฟ้ายังต้องโยงมาจากริมคลอง สภาพนิเวศยังดีพอใช้ มี ปลาสด ปลาช่อน ปลาดุก นำมาบริโภคได้ แต่บางแห่งมีขยะจำพวกถุงพลาสติกลอยน้ำเข้ามาจากลำคลอง ที่ดินข้างในนี้มีราคาไร่ละ 6.5 ล้านบาท ส่วนที่อยู่ข้างนอกใกล้ถนนราคาไร่ละ 20-30 ล้านบาท คนที่ขายที่ดินแล้วมักจะย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ส่วนคนที่ยังอยู่มักจะเป็นเครือญาติกลุ่มใหญ่มีคนในกลุ่มเป็นผู้ใหญ่บ้าน พวกตนส่วนใหญ่มีได้ทำเกษตรเองแล้วแต่ยังคงสนับสนุน และดูแลศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีการสนับสนุน บั๊ย ยามักและเครื่องบดปลายอ

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นถึงสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงชนิดของ การเกษตรไปเป็นพืชไร่ เนื่องจากสภาพพื้นที่มีปัญหาพื้นที่ที่รุดหรือมีการท่วมขังของน้ำผิวดิน แต่ยังเป็น การเกษตรที่ปรับเปลี่ยนเอาตัวรอดต่อไป และมีแนวโน้มว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นชนิดพืชที่ ดูแลง่ายแต่มีรายได้ลดต่ำลงไปเรื่อยๆ จนกว่าการทำเกษตรจะสูญหายไป

6.1.5 พื้นที่รอยต่อทุ่งครุจอมทองบางมดบางขุนเทียน

พื้นที่เกษตรแถบนี้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 กิโลเมตร อยู่ในอาณาบริเวณของถนนพุทธบูชากับถนนประชาอุทิศรวมทั้งถนนพระราม 2 ที่อยู่ด้านบนเหนือขึ้นไป ตอนล่างจรดบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนทางทิศตะวันตกเป็นบ่อเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำในเขตบางขุนเทียน พื้นที่เต็มไปด้วยโครงข่ายของคลองและลำรางสานโยงใยไปทั่ว ตอนกลางของพื้นที่ยังมีคลองบางมดที่มีความกว้าง 15-20 เมตร ผ่ากลางในแนวตั้งเหนือถึงใต้ และมีถนนวงแหวนลอยฟ้าเชื่อมระหว่างแยกบางขุนเทียนกับพระประแดงผ่ากลางในแนวขวาง ตะวันออกถึงตะวันตก เมื่อสำรวจภายในพื้นที่จะพบว่าทางซีกตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพการ เกษตรทั้งร้างเป็นมะพร้าวและกล้วยปล่อยหญ้าขึ้นรก มีการใช้ที่ดินแบบกิจกรรมนันทนาการบ่อ ตกปลาเป็นระยะๆ ตามถนนซอยหลัก สำหรับสภาพการเกษตรนั้นมีส่วนผสมหลงเหลือการจัด กระจายเล็กๆ น้อยๆ เช่นสวนส้มประดับผสมมะม่วง ชมพู ขนุน น้อยหน่า และค่างั่ว นอกจากนี้ ยังมีสวนรังกล้วยไม้หวาย และสวนไม้ดอกจำพวกโป๊ยเซียนและชวนชมที่ขายในราคาสูง เป็น พื้นที่ขนาดเล็ก 1-2 ไร่ กระจายตัวอยู่ไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากมีชุมชนแผ่ขยายเป็นแนวตามถนน พุทธบูชากับถนนประชาอุทิศที่มีขนาด 4 ช่องจราจรโดยมีถนนซอยโยงใยเชื่อมต่อกันทั่ว โดย

เฉพาะซอยพุทธบูชา 36 เชื่อมรอบพื้นที่เหนือคลองบางมดไปจรดแนวถนนวงแหวนพระประแดงไปถึงประชาอุทิศ ทำให้เป็นลักษณะที่มีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงสร้างที่อยู่อาศัยและชุมชนที่เห็นได้ชัดเจน ส่วนบริเวณเหนือคลองบางมดยังมีชุมชนมุสลิมเป็นระยะๆ ที่ต่อเนื่องไปยังเขตพระประแดง เช่น ที่บ้านหมู่ 5 เขตบางมด มีถนนซอยตันที่ตัดใหม่ แทนทางเดินคอนกรีตเดิม ตัดย้อนผ่านสวนส้ม มะม่วง มะละกอ และฟาร์มเลี้ยงเปิดขนาด 1-3 ไร่ เข้าสู่สมัยและโรงเรียนของชุมชน ในบริเวณละแวกนี้ยังพบการขยายตัวเข้ามาของนาุ้งและบ่อปลา ตรงแนวถนนวงแหวนพระประแดงหลายแห่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ส่วนตอนใต้คลองบางมดเป็นเขตบางขุนเทียนมีสภาพการเกษตรที่เข้มข้น มีชนิดพืชที่เด่นและมีปริมาณมากในพื้นที่คือ ส้มเขียวหวานบางมด ที่มีสภาพการบำรุงดินอย่างดี บางชนิดเพิ่งปลูกถางพรวนพื้นดินจนปราศจากหญ้าออก รองลงมาคือมะพร้าวน้ำหอม และยังมีสวนรังกล้วยไม้กระจายตัวอยู่โดยเฉพาะแถบตอนบนหรือต้นซอยที่สามารถเห็นลักษณะความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับสวนกล้วยไม้เขตจอมทองและบางเขินหนึ่ง การที่เกษตรกรรมแถบฝั่งนี้มีความเข้มข้นเนื่องจากเป็นซอยลึกที่แยกจากถนนพุทธบูชา และมีคลองบางมดเป็นสิ่งที่กีดขวางหรืออุปสรรคทางธรรมชาติ ที่ขวางกั้นการขยายตัวจากชุมชนแถบพุทธบูชาและประชาอุทิศ โดยเฉพาะเมื่อฝั่งที่อยู่ใกล้ชุมชนยังปล่อยทิ้งร้างไม่ได้มีการก่อสร้าง ซอยที่เข้ามาลึกและเชื่อมต่อไปยังพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เว้งว่างทางตอนใต้ ยังไม่เป็นที่ดึงดูดใจสำหรับการพัฒนาอันใกล้นี้ แต่หากมีการเชื่อมโยงสะพานข้ามบริเวณแนวถนนวงแหวนพระประแดง ก็อาจทำให้การซื้อขายที่ดินเก็งกำไรมีความตื่นตัวขึ้น และจะทำให้พื้นที่กิจกรรมการเกษตรค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปได้

6.1.5.1 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 1 สวนส้ม

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้คัดเลือกตัวแทนโดยแยกพื้นที่ตอนเหนือและตอนล่างในพื้นที่ตอนเหนือพบว่าเกษตรกรที่หลงเหลือเป็นกลุ่มใหญ่ จะอยู่เป็นแถบตามแนวคลองใหญ่ โดยเป็นชุมชนชาวมุสลิม ชนิดเกษตรกรรมที่เด่นเป็นหลักดั้งเดิมคือสวนส้ม ส่วนนาุ้งที่อยู่ใกล้เคียงเป็นชนิดเกษตรที่รุกเข้ามาทดแทนเกษตรพืช สำหรับตัวแทนศึกษาเป็นเกษตรกรชาวสวนส้ม

ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นชายไทยมุสลิม อายุ 50 ปี มีถิ่นฐานดั้งเดิมมาจากแถบมีนบุรี จบการศึกษาชั้นประถม 4 มีประสบการณ์ทำเกษตรไร่หญ้าแถบมีนบุรี จนเมื่ออายุ 20 ปี ได้ย้ายถิ่นเข้ามาเนื่องจากได้ภรรยาเป็นคนมุสลิมในพื้นที่ และเป็นแม่ค้าที่ประกอบอาชีพค้าขายพืชผัก การเกษตร ในวัยหนุ่มประกอบอาชีพรับจ้างขับรถขับเรือเป็นงานหลัก กระทั่งลูกชาย 2 คนเติบโตขึ้นมา ปัจจุบันลูกชายคนโตสำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. ทำงานที่ศูนย์รถยนต์ ในวันอาทิตย์จะมาช่วยบิดาทำการเกษตร ส่วนลูกชายคนเล็ก อายุเพิ่ง 20 ปี ศึกษาอยู่ในระดับ ปวส. แต่งงานกับ

ชาวไทยมุสลิมแถบมีนบุรี สำหรับพื้นที่เพาะปลูกที่เคยทำไร่หญ้า นั้น เห็นว่าเป็นงานที่หนักแต่ให้ผลผลิตที่แน่นอนเป็นประจำทุกเดือน การทำไร่หญ้าน่าจะสามารถนำมาทำในพื้นที่ทุ่งครุได้ แต่ต้องลงทุนปรับพื้นที่ใหม่เป็นการลงทุนสูง และต้องมีเกษตรกรร่วมกันปลูกหลายๆ ในท้องที่ เพื่อให้มีผลผลิตเพียงพอสำหรับเครือข่ายพ่อค้าที่ต้องมีรายได้ทุกวัน

การกลับมาทำการเกษตรในสวนส้ม เนื่องจากมีอายุมากขึ้นเรื่อยแรงลดถอย สำหรับการออกไปจับซื้อข้างนอก จึงทำเกษตรเพียงอย่างเดียว รายได้ไม่มากและไม่แน่นอน แต่ที่ทำเนื่องจากเป็นการใช้เวลาไม่ต้องอยู่เฉย เป็นการออกกำลังกายไปเรื่อยๆ ไม่หนักหนา พื้นที่เพาะปลูกมีขนาด 7 ไร่ เป็นที่เช่าจากคนมุสลิมดั้งเดิมในท้องที่ซึ่งเป็นเครือญาติภรรยา มีที่ดินมากมายกระจายอยู่ประมาณ 75 ไร่ ค่าเช่าทั้ง 7 ไร่ เพียงปีละ 1,500 บาท ที่ดินแถบนี้หากติดถนนราคาซื้อขายกันไร่ละ 5 ล้านบาท ซื้อขายกันโดยไม่เกี่ยงว่าศาสนาใด การตัดสินใจขายขึ้นอยู่กับราคาเท่านั้น เพราะมุสลิมที่นี้การผสมผสานทางวัฒนธรรมแล้ว เช่นการไหว้ การแต่งกาย การยืมแยม และวิถีเกษตร ลักษณะรูปแบบการทำเกษตรยก่องทำสวนรวมทั้งการผสมผสานพืชพันธุ์เหมือนเกษตรกรรมชาวบ้านในท้องถิ่นทุกประการ ที่ดินแถบนี้ซื้อขายตกเป็นกรรมสิทธิ์ของคนในเมืองและคนจีนตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ราว 20 ปีก่อน ในการเช่าที่ดินทำเกษตรแถบนี้โดยทั่วไปมีขนาดเฉลี่ยรายละ 2 ไร่ๆ ละ 1,000 บาทต่อปี โดยหากมีเกษตรกรต้องการเช่าที่ดินจะต้องไปสืบเสาะหาเจ้าของจนพบแม้ว่าจะอยู่ในเมือง เพื่อตกลงเช่าให้ถูกต้อง

สภาพการเปลี่ยนแปลงชนิดการเกษตรในช่วงที่ผู้ให้สัมภาษณ์อยู่อาศัยมาเป็นเวลา 40 ปีมานี้ คือ มีการเริ่มขยายตัวของการเพาะปลูกส้มเมื่อปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ในปี พ.ศ. 2526 เกิดน้ำท่วมใหญ่ ชาวสวนทั่วไปยังปลูกส้มต่อไป แต่ตนเองเลิกราหันไปประกอบอาชีพอื่น เพิ่งมารื้อฟื้นได้ 5 ปี ในแปลงที่ดินแคบและยาวเกือบตลอดถนนซอยมีส้มทั้งหมดราว 230 ต้น เป็นส้มที่โตให้ผลแล้ว 100 ต้นอยู่ตรงด้านริมคลองบางมด อีก 130 ต้นยังเป็นส้มเล็กอยู่อีกซีกหนึ่ง ตามแนวยาวของเขตที่ดินเป็นคันดินมีทิวมะพร้าวเป็นแนวเขต ในบริเวณส้มโตยังมีละมุด 20 ต้น เป็นพืชที่ให้ผลตกขายได้ดีอย่างไม่คาดคิด ให้ผลเก็บขาย 4-20 กิโลต่อครั้ง เดือนหนึ่งเก็บ 2-3 ครั้ง การขายผลละมุดนำไปขายเองที่เพิงริมถนนปากซอยตรงปลายที่ดิน การให้ปุ๋ยและยาร่วมกับส้มที่โตแล้ว คือรวมแล้วใส่ปุ๋ยปีละอย่างน้อย 3 ครั้งๆ ละ 3-4 กระสอบๆ ละ 600 บาท ส่วนยาใช้ฉีดมากต้องใช้เครื่องฉีดเดือนละ 2 ครั้งๆ ละ 1,000 บาท สวนส้มเล็กนั้นให้ปุ๋ยและยาไม่มากนัก ค่าปุ๋ยและยามีราคาแพงและขึ้นราคาต่อเนื่อง มีการส่งเสริมการทำปุ๋ยและยาชีวภาพจากอาจารย์นักวิชาการบ้างแต่ไม่ประสบผลสำเร็จในท้องที่นี้ ผลผลิตส้มมีเพียงปีละ 1 ชุดๆ ละ 1

เดือน ทั้ง 100 ต้น เก็บได้วันละ 50-100 กิโลกรัม เมื่อเก็บได้ขายให้พ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ กิโลกรัมละ 25 บาท บางส่วนหากมีเวลาจะขายเองในราคา 3 กิโลกรัมต่อร้อยบาท (สามโลร้อย)

การดูแลพื้นที่โดยทั่วไปเป็นการกำจัดวัชพืชสามารถกระทำตลอดวัน แม้ขณะ เกษตรกรให้สัมภาษณ์ก็ยังคงขนไบก่ลุยแห้งลงเรือเพื่อนำไปถมตามคันข้างทาง ก่อนจะถางหญ้า ต่อไป สำหรับกล้วยนั้นปลูกแซมต้นส้มอ่อนเพื่อให้ร่มเงา เมื่อครบ 1 ปีกล้วยจะให้ผลแล้วสามารถ โค่นทิ้งให้ต้นส้มที่เริ่มเติบโตได้รับแสงอาทิตย์โดยตรง การดำเนินการเพาะปลูกไม่มีเทคนิคพิเศษ มีการกั้นคันรอบชนิดมิให้น้ำจากลำคลองไหลเข้ามาโดยตรง แต่จะซึมซับน้ำจืดและน้ำฝนเข้ามา จึงทำให้ระดับน้ำข้างในท้องร่องมีระดับต่ำกว่าลำรางภายนอกเหมือนสวนอื่นทั่วไป การรดน้ำจะใช้เรือนาคพ่นน้ำรด 2 ข้างท้องร่อง เกี่ยวกับเรื่องน้ำนั้นปีนี้น้ำเค็มรุกมากคือน้ำเค็มขึ้นหลายครั้ง นับว่าถี่มากกว่าปีก่อนๆ สังเกตได้จากสีของน้ำเป็นสีแดง ในอนาคตของการทำเกษตรของสมหวัง มีแนวโน้มของการขยายพื้นที่ สังเกตได้จากการที่ปลูกส้มขึ้นใหม่ 130 ต้น แต่ไม่ได้ตั้งความหวัง มากนักและมีได้เตรียมซื้อหาที่ดินแห่งอื่น คงทำเกษตรไปตามโอกาสเท่านั้น ในเรื่องผลกระทบ ของเมืองต่อการเกษตร เป็นเรื่องน้ำเน่าเสียก็เริ่มมีผลกระทบบ้างแต่ยังไม่ชัดเจน สำหรับอนาคต ยังมีได้วางแผนไว้ คงดำเนินการเกษตรไปตามอัธภาพ

ในพื้นที่ตอนใต้พบว่าเกษตรกรมีความเข้มข้น ยังไม่ปรากฏการพัฒนาปรับเปลี่ยน ที่เป็นหมู่บ้านจัดสรร แม้ว่าพื้นที่บางชนิดจะถูกทิ้งร้าง ชนิดเกษตรกรรมที่เด่นเป็นหลักดั้งเดิมคือ ส้มบางมด นอกจากนี้ก็เป็นไม้ผลพื้นฐาน คือ มะพร้าว น้ำหอม และกล้วย ตัวแทนศึกษาคือผู้ ประกอบการเกษตรกรรมเป็นผู้รับดูแลรักษาพืชผล สัตว์น้ำ และเก็บเกี่ยวผลผลิตกระจายทั่วพื้นที่ ตอนใต้นี้ รวมประมาณ 100 ไร่ เป็นที่รู้จักของชาวบ้าน และเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นไปของการเกษตรในพื้นที่ทุกชนิด

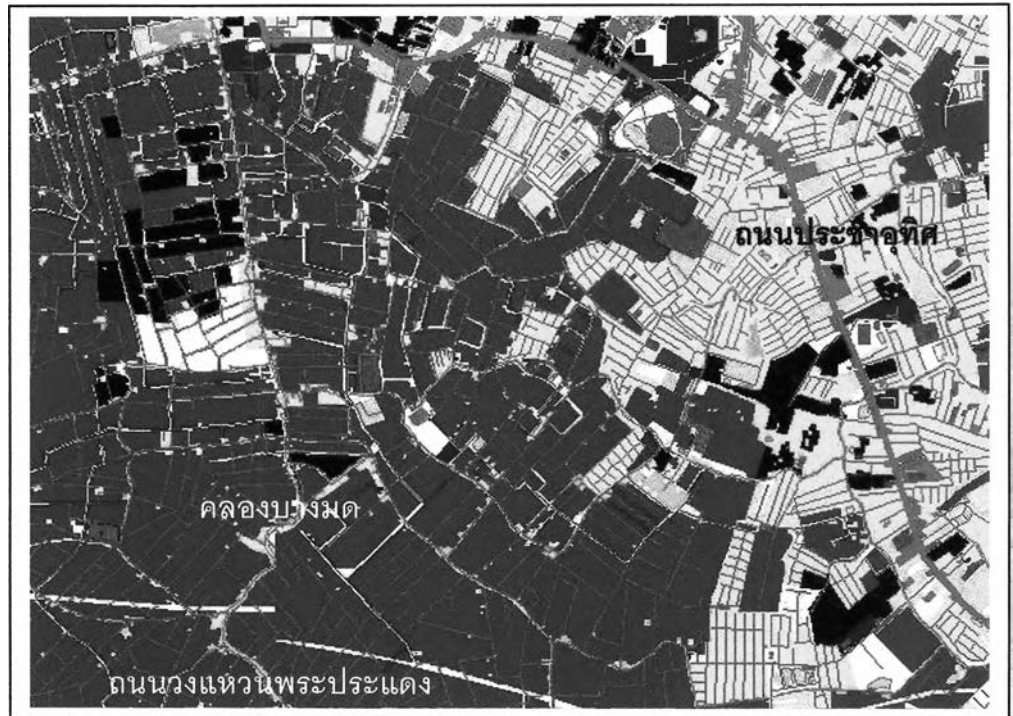
6.1.5.2 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 2 สวนผสม ไม้ดอก กล้วยไม้

และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 2 เป็นเพศชาย อายุ 52 ปี เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่แถบคลอง มะขามเต่าแห่งนี้ เมื่อครั้งยังเยาว์วัยบิดามารดามีสวนมะพร้าว 5 ไร่ ภายหลังแบ่งขายไป 3 ไร่ คงเหลืออยู่ 2 ไร่ บิดามารดามีลูกทั้งหมด 6 คน เมื่ออายุได้ 12-13 ปี ที่บ้านก็เริ่มทำสวนส้ม พอ อายุ 20 ปี ก็เที่ยวเตร่และไปเป็นคนเก็บค่าโดยสารรถจนถึงคนขับรถบรรทุกสิบล้อ ปัจจุบันมี อาชีพตระเวนดูแลพืชผลการเกษตรพื้นฐานในท้องที่ ได้แก่มะพร้าว กล้วย และกุ่มปลาที่มีอยู่ใน สวน การดำเนินงานอาศัยจ้างลูกพี่ลูกน้อง 3 คน เป็นแรงงานรับจ้างดูแลรักษาถางพื้นที่พืชผล

สัตว์น้ำ และเก็บเกี่ยวผลผลิต ในพื้นที่ที่เช่าแปลงต่างๆ ดังที่กล่าวแล้ว มีขนาดแปลงละ 5-10 ไร่ ในราคา แปลงละ 1,000-1,500-2,000 บาท ตนเองทำงานวันเว้นวัน วันที่ทำงานก็ทำเฉพาะครึ่งวันเช้า ช่วงบ่ายมีเวลามานั่งสนทนาดื่มเบียร์ตามร้านก๋วยเตี๋ยว โดยเฉพาะที่ร้านของน้องสาว ถือว่าเป็นการหาช่องทางและการติดต่อรับงานจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือชุดปรับที่ดินตามแต่จะมีผู้ติดต่อว่าจ้างเข้ามาทางโทรศัพท์มือถือ ผลผลิตที่ได้เป็นประจำ ได้แก่ มะพร้าว สามารถเก็บผลได้เดือนละ 3-4 หมื่นลูก ขายได้ลูกละ 1 บาท นอกจากการจับปลาในท้องร่องสวนแล้ว ยังรับวิดปลาได้ครั้งละ 4-5 ตัน โดยทั่วไปจะขนส่งไปขายแม่ค้าที่ตนเองรู้จักคุ้นเคยเป็นประจำที่ท้องค้การสะพานปลา ส่วนกุ้งเฉพาะเวลาที่มีราคาดีจะส่งไปที่เสม็ดดำห้องเย็น โดยที่ตนเองมีนาุ้ง 10 ไร่ ที่เช่าถือครองไว้ เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยธรรมชาติ ไม่ต้องมีภาวะติดตั้งระหัดเพื่อเติมออกซิเจนในน้ำและการดูแลให้อาหาร เทคนิคการดำเนินงานเช่นนี้สามารถเปิดเผยว่า อาศัยปากและน้ำใจ โดยการพูดคุยเป็นกันเองกับชาวบ้านที่อยู่ข้างเคียงแปลงเกษตรที่ตนเองถือครอง มีการแบ่งปันผลผลิต เช่นปลากุ้งที่จับได้ เป็นการผูกใจชาวบ้านให้ช่วยเฝ้าดูแลผลผลิตของตนเอง หากมีการสูญหายตกลงไปบ้างก็ไม่ว่าอะไร ถือว่าแบ่งปันกัน

ในส่วนของการทำกล้วยไม้ในพื้นที่แถบนี้เป็นกล้วยไม้ประเภทบอมบ์ มีพื้นที่แห่งละ 3-5 ไร่ มีการลงทุนทั้งเครื่องปลูกและลูกไม้ประมาณ 150,000 บาท หลายรังจะปลูกตายไว้ข้างใต้เป็นไม้พื้น เป็นเตยใบสั้นหรือที่ทางแถบบางพรมระบุว่า เป็นเตยเมรุ นั่นเพื่อใช้กำจัดดอกกล้วยไม้ สำหรับเตยนั้นมี 2 ชนิด อีกชนิดหนึ่งคือเตยใบยาวมีกลิ่นหอมแรง ใช้สำหรับส่งโรงงานทำขนม การปลูกกล้วยไม้เริ่มจากลูกกล้วยไม้ปลูกได้ 3 ปี จึงเริ่มให้ดอก การปลูกใช้ปุ๋ยและยาแพ่งมาก การขายผลผลิตเป็นการนำดอกส่งเองตามร้านดอกไม้และตลาดนัด การนำดอกนั้นเป็นกิจกรรมในครัวเรือน การขายนำดอกมีส่วนน้อยที่บริษัทส่งออกกล้วยไม้จะมาสั่งซื้อ เพื่อชดเชยส่วนที่ยังขาดอยู่ของบริษัท เป็นสภาพการณ์เช่นเดียวกับชานเมืองแถบบางเขินหนึ่ง ซึ่งสวนกล้วยไม้ชานเมืองซึ่งอยู่อย่างกระจัดกระจายได้ทำหน้าที่เป็นอุปทานสวนขนาดใหญ่ให้แก่บริษัทกล้วยไม้ที่มีสวนกล้วยไม้รอบนอกขนาดใหญ่กว้างขวาง ในยามที่ผลิตให้ไม่เพียงพอครบตามสัญญาหรือความจุของการขนส่ง การปลูกกล้วยไม้แถบนี้เริ่มต้นในราว 15-20 ปีก่อน บางแห่งก็เลิกไปเพราะขาดความชำนาญ บางแห่งเพิ่งเริ่มปลูกในระยะ 10 ปีมานี้ ส่วนที่คงอยู่ได้จะมีรายได้ดีตามเทศกาล เช่นในช่วงตรุษจีนจะสามารถตัดขายได้เดือนละ 3-4 หมื่นบาทต่อไร่ บางช่วงก็ต้องตัดดอกทิ้งเนื่องจากดอกดกจัดโดยเฉพาะจำพวกบอมบ์ หากไม่ตัดทิ้งจะถึงความสมบูรณ์ไปหมดขณะที่ยังไม่สามารถขายได้ ตัวอย่างผู้ปลูกกล้วยไม้ที่น่าสนใจคือผู้ใหญ่ดำทำรังกล้วยไม้ขนาดใหญ่ 10 ไร่ ลงทุนไปล้านกว่าบาท และมีภาระค่าเช่าที่ดินอีกปีละหมื่นบาท ยังคงดำเนินงานมา 10 ปีแล้ว สำหรับความปัญหาของการปลูกกล้วยไม้นั้น เนื่องจากเคยเป็นลูกจ้างช่วยเพื่อนปลูก

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-9 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่รอยต่อทุ่งครุจอมทองบางมดบางขุนเทียน

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-10 การรุกของนาุ้ง บริเวณพื้นที่รอยต่อทุ่งครุจอมทองบางมดบางขุนเทียน

ถึง 35 ไร่แถบเขตหนองแขม ลงทุนถึง 5 ล้านบาท แต่ขาดความรู้ความชำนาญในการปลูกและการขายจึงไม่ประสบความสำเร็จ ต้องขายรั้งกล้วยไม้ดังกล่าวในราคาเพียง 1.5 แสนบาทเท่านั้น

การใช้น้ำรดกล้วยไม้จะใช้แหล่งน้ำเหมือนการเกษตรอื่นๆ ในฝั่งธนบุรี คืออาศัยน้ำซึมซับในท้องร่องดั้งเดิมโดยมีคันดินรอบกั้นน้ำจากคูคลองภายนอกมิให้ไหลเข้ามาโดยตรง น้ำนับเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งในพื้นที่มีปัญหามากในเรื่องน้ำเค็มและน้ำเน่า มีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่การเกษตรมาแนะนำให้ปลูกพืชชนิดต่างๆ นั้นไม่สามารถทำได้ก็เพราะเรื่องน้ำ ได้เคยได้แย้งในที่ประชุมส่งเสริมการเกษตรแล้ว นอกจากกล้วยไม้ ยังมีไม้ดอกไม้ประดับจำพวกโป๊ยเซียนและชวนชม พวกนี้เป็นพวกมีความรู้การศึกษาสูงจากในเมืองและมีเครือข่ายการค้าในลักษณะที่ชาวบ้านไม่สามารถทำเลียนแบบได้ คือมีความสามารถติดต่อต่างประเทศ มีตลาดส่งออกของตนเอง รวมทั้งตลาดจตุจักรในการรองรับพืชคัดดอก ไม้ดอกไม้ประดับนี้ใช้ที่ดิน 3-8 ไร่ บางกลุ่มมีที่ดินถึง 20 ไร่ ในการปลูกมีการลงทุนซื้อต้นแม่พันธุ์ในราคาถึง 100,000 กว่าบาท แล้วส่งวนลิขสิทธิ์ในการเพาะขายในช่วงปีราคาที่ยังไม่แพร่หลาย พื้นที่ส่วนใหญ่แถบนี้ หากเป็นเกษตรขนาด 2-3 ไร่ จะเป็นลักษณะเจ้าของที่ดินทำเอง แต่หากเป็นที่ดินขนาด 10-20 ไร่ จะเป็นลักษณะถือครองแบบเช่าสามารถแจกแจงการลงทุนในการทำเกษตรชนิดต่างๆ ได้ว่า ถ้าเป็นกล้วยไม้จะมีการลงทุนครั้งแรกไร่ละ 1.8 แสนบาท นาน 9 เดือนจึงจะเริ่มได้ดอกผล ถ้าเป็นส้มจะลงทุนครั้งแรกไร่ละ 1.9 แสนบาท ใช้เวลา 3 ปี จึงเริ่มให้ผล ถ้าเป็นมะพร้าวพันธุ์ดีลงทุนครั้งแรกไร่ละ 5 หมื่นบาท ใช้เวลา 3 ปี จึงเริ่มให้ผล ถ้าเป็นการเลี้ยงปลา 1-10 ไร่ ลงทุนปล่อยลูกพันธุ์ครั้งแรก 2 หมื่นบาท ใช้เวลา 12-18 เดือน จึงสามารถจับขายได้ และถ้าเป็นการเลี้ยงกุ้งปล่อยตามธรรมชาติ 1-10 ไร่ ลงทุนปล่อยลูกพันธุ์ครั้งแรก 1 หมื่นบาท ใช้เวลาเพียง 120 วัน ก็สามารถจับขายได้

ในเรื่องความหวังในการทำเกษตรกรรมนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ซื้อที่ดินผนวกกับที่ดินของมารดาเพิ่มเติม 50 ไร่ ไว้แล้ว นอกจากนี้ก็มีภรรยาซื้อที่ดินไว้ 182 ไร่ที่จังหวัดร้อยเอ็ด นับว่าเป็นการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ และมีการเตรียมการรองรับในอนาคตสำหรับการเกษตรต่อไป

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ ทำให้เห็นถึงการตั้งพื้นที่สวนส้มและสวนกล้วยไม้ทางตอนใต้ของเขตบางมด ซึ่งมีทั้งการละทิ้งและหวนกลับมาเริ่มทำใหม่ ทั้งยังมีการรุกเข้ามาของการเกษตรประเภทเพาะเลี้ยงนากุ้ง อันเป็นกิจกรรมที่ปรับเปลี่ยนสภาพที่ดินเป็นแหล่งน้ำ ในลักษณะการเชื่อมต่อกับทะเลทางตอนใต้ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร

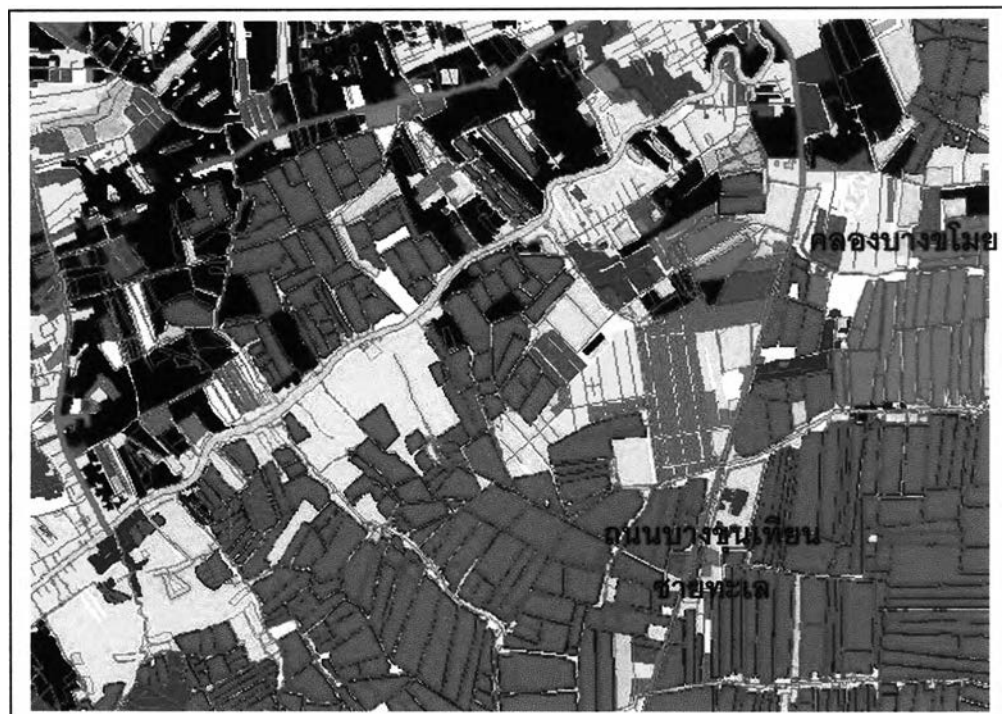
6.2 พื้นที่เกษตรกรรมรอบนอกเมืองฝั่งตะวันตก

6.2.1 พื้นที่บางขุนเทียน

พื้นที่แถบบางขุนเทียนมีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนพระราม 2 ทางด้านทิศเหนือกับอ่าวไทยที่อยู่ทางด้านทิศใต้ ทอดยาวไปตามแนวถนนสายบางขุนเทียน-ชายทะเล การใช้ที่ดินเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นการเพาะเลี้ยงบ่อปลานากุ้ง การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นโรงงานขนาดย่อมและชุมชนที่อยู่อาศัยในตอนบน ถัดลงมามีกิจกรรมนันทนาการสวนอาหารทะเล และยังมีหมู่บ้านจัดสรรกระจายเบาบางสลับพื้นที่ปล่อยว่างตามแนวถนน

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือ เจ้าของบ่อปลาเพศชายวัย 31 ปี วุฒิการศึกษา ปวส. มีอาชีพรับราชการอยู่ในเมือง อยู่บ้านหมู่ 7 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน เป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิมตั้งแต่รุ่นคุณตาที่เป็นคนจากพื้นที่แถบปากถนนใหญ่ ส่วนยายและย่าเป็นคนจีน ที่ดินที่บ่อนี้บิดาซื้อทิ้งเอาไว้นานแล้วและเพิ่งเข้ามาอยู่ได้ 15 ปีแล้วหลังจากมีถนนบางขุนเทียน-ชายทะเล คุณตาก็มีบ้านอยู่ข้างนอกเคยเข้ามาทำเกษตรอยู่ข้างในโดยปลูกกระต๊อบเผ้าบ่อเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีญาติอยู่กระจัดกระจายอยู่ด้านริมทะเล เพื่อนฝูงมีมากมาย บางคนอยู่ทางตะวันออกเคยขอแรงวิดปลากัน สภาพโดยรอบที่ดินมีโรงงานสิ่งพิมพ์อยู่ทางด้านเหนือโดยมีคลองบางขโมยคั่นอยู่ ทางตะวันตกเป็นที่ปล่อยว่าง ถัดไปเป็นถนนบางขุนเทียน-ชายทะเล และโรงงานหลอมเหล็กเก่าอยู่ติดกับโรงงานผลิตของเด็กเล่น ด้านทิศตะวันออกเป็นพื้นที่เกษตรบ่อปลานากุ้ง ส่วนทางทิศใต้ติดกันเป็นวัดและพื้นที่เกษตรไกลออกไป ปัจจุบันพื้นที่นี้ยังมีการทำถนนซอยลูกรังพาดแบ่งพื้นที่ ที่ดินเดิมมีขนาด 30 ไร่ แบ่งขายไปครึ่งหนึ่งในฝั่งตรงข้ามที่ถูกซอยพาดผ่านเมื่อ 2 ปีก่อน และถมที่ไว้เมื่อปีที่แล้วมีโครงการจะทำหมู่บ้านจัดสรรต่อไป ที่ดินที่เหลือ 15 ไร่ แบ่งให้ญาติห่างๆ อาศัยอยู่ 3 ไร่ นำชายนำหญิง 6 ไร่ และพวกตนอยู่รวมกับตายาย 6 ไร่ มีการประกอบศาสนกิจที่วัดกำแพงซึ่งอยู่ด้านนอก ทั้งงานบุญปิดทอง งานศพ และงานบวช และงานประจำปี เพราะเป็นแหล่งรวมญาติดั้งเดิมของคนที่ย้ายเข้ามาข้างในบางขุนเทียน รองลงมาเป็นวัดกระบือ และวัดสะแกงาม ส่วนวัดประทีปติผลซึ่งอยู่ข้างเคียงที่ดินสร้างโดยคนนอกชุมชน จึงไม่ได้ใช้ในการรวมกลุ่มชุมชน

สภาพการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในแถบนี้ จากประสบการณ์เดิมเห็นว่าเป็นการจับกุ้ง หอย ปู ปลาตามธรรมชาติ จนเมื่อ 20-30 ปีก่อนเมื่อเริ่มมีการตัดถนน ก็มีการเลี้ยงปลากระพงอย่างเดียว จากนั้นก็มีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำแพร่เข้ามา ในครั้งแรกมักจะได้ผลดีแต่ในรอบที่ 2-3 มักไม่ไ้ผลและขาดทุน ภายหลังจึงพากันกลับไปเลี้ยงปลาผสมการเลี้ยงปูปลา ถ้าเป็นที่เดิมจัดคืออยู่ใกล้ทะเล ชาวบ้านก็จะเลี้ยงกุ้งแซบวัย ส่วนที่ของตน เลี้ยงปลานิล ตะเพียน และปลาช่อน หลังจากเคยทำบ่อเลี้ยงปลาตั้งแต่ 15 ปีก่อน โดย กุ้ง กระพง และปู ใช้เวลาเลี้ยง

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-11 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางขุนเทียน

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-12 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ บริเวณ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางขุนเทียน

เติบโตนาน 3-4 เดือน โดยทั่วไปเลี้ยง 2-3 เดือนก็เริ่มจับขายได้ กุ้งขายได้บ่อละเป็นหมื่นบาท กะพง 3,000 บาท ปู 5,000 บาท ปลากระพงนั้นหากจะเลี้ยงให้ได้ขนาดเต็มที่ ต้องใช้เวลา 5-6 เดือน อาหารที่ให้คือเศษปลาที่ตกได้ นำมาบดผสม ข้าว รำ ปลาต้ม หวาน โดยในช่วง 1-2 เดือนแรก ปล่อยลูกปลา พอเดือนที่ 3 ให้อาหารอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง เป็นช่วงใกล้วิดปลาจะต้องทำน้ำหนัก สำหรับบริเวณบ้านเพื่อนทางด้านตะวันออกจะมีการจัดเวลาปล่อยกุ้งชุดละเดือนครึ่ง เพื่อให้มีรายได้โดยตลอด จากการวนเวียนจับกุ้งขายได้ทุกๆ เดือนครึ่ง การลงทุนเลี้ยงปลา 5,000 บาท จะขายได้ 20,000 บาท หากเต็มที่ได้อีก 40,000 บาท แต่ปัจจุบันไม่ได้ลงทุนให้อาหารแล้วเพราะอาหารแพงขึ้น แหล่งขายผลผลิตคือโรงงานในแถบนี้ โดยขายสดกิโลกรัมละ 20 บาท นำไปขายครั้งละ 10 กิโลกรัม วันไหนเห็นปลามากจะจับมาบริโภคเองก่อน การเลี้ยงปลาจะช่วยกันทำทั้งบ้านเมื่อมีเวลารว่าง ญาติๆ อาจไปดักกุ้ง ในที่ดินบ่อ 15 ไร่ ถ้าเลี้ยงจริงจังมีผลผลิตมากต้องจ้างคนงาน 4-5 คน ค่าจ้างจับคนละ 100-200 บาท การจับปลาบางรายจะใช้วิธีโรยกากขาให้ปลาตาย แต่กุ้งไม่ตาย เสร็จแล้วก็ถ่ายน้ำ แต่ที่บ้านไม่ทำเพราะกลัวสารตกค้าง ในภายหลังตนได้เช่าที่ดินริมถนนทำบ่อตกปลา โดยเช่าจากที่ดินโรงเหล็กที่โดนยึดกิจการไปแล้วในราคาปีละ 30,000 บาทต่อ 26 ไร่ จะมีรายได้จากบ่อตกปลาวันละ 3-4 ร้อยจนถึงเป็นหมื่นก็มี สำหรับกิจกรรมอื่นๆ เคยปลูกผักคะน้า โหระพา มะกรูด ขี้เหล็ก มะพร้าว ตะไคร้ ยังมีเหลืออยู่ด้านเหนือ สามารถนำมาประกอบอาหารได้ มีเครื่องปรุงต้มยำในครัวเรือน สภาพหนี้สินของบิดามารดามีบ้าง เป็นการกู้เงินให้ลูกเล่าเรียน ทั้งนี้บิดาเคยทำงานเป็นช่างสำรวจจังหวัดบริษัทอิตาเลียนไทยแต่ปัจจุบันออกรถตู้รับจ้างรับส่งนักเรียนโดยมารดาช่วยเป็นผู้ดูแลนักเรียน

สำหรับกรณีการทำนากุ้งที่ทำกันอยู่ทั่วไปในแถบนี้ มีลักษณะเป็นนาทุ่งเลี้ยงกึ่งธรรมชาติ โดยครัวเรือนเกษตรกรบ้านหนึ่งมีสมาชิก 4-6 คน ดูแลบ่อกุ้งขนาด 10-20 ไร่ ลักษณะบ่อเป็นบ่อน้ำตื้น เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็จะตั้งเครื่องสูบน้ำออกตั้งแต่ตอนเย็นถึงเช้ามืดจับได้ โดยทั่วไปถ้าอากาศร้อนจัดกุ้งจะตายจมน้ำบ่อต้องรีบถมจับมา เกษตรกรสามารถสังเกตได้ว่ากุ้งจะลอยและมีอาการติดก่อน ต้องรีบวิดบ่อขายหนีร้อนโดยเฉพาะเมื่ออากาศร้อนพร้อมกับมีฝนตก ส่วนบริเวณแถบใกล้ทะเลจะเป็นการเพาะเลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่ ปูทะเล เพราะน้ำเค็มจัดวิธีเลี้ยงเริ่มจาก เปิดประตูน้ำให้กุ้งขวิดเข้ามาในบ่อโดยไม่ต้องลงทุนซื้อหา แต่ถ้าอยู่ติดทะเลสามารถใช้ไฟส่องจับกุ้งที่ขวิดเข้ามาได้คืนละถึง 5,000 บาท

ในแถบนี้มีการส่งเสริมการเกษตร เช่นมีการแจกทรายสำหรับกั้นน้ำท่วมแต่ไม่เพียงพอ และมีเงินชดเชยบ้างแต่ที่บ้านไม่ได้รับ ส่วนเรื่องสภาพแวดล้อมแถบนี้มีสภาพน้ำเสียในคลองบางขโมยซึ่งเป็นแยกสาขาของคลองบางกระบือเนื่องจากโรงงานสิ่งพิมพ์ปล่อยน้ำเสียออก

มา ส่วนคลองบางกระบือที่ไหลออกถึงทะเลยังดีอยู่ อย่างไรก็ตามสภาพความเค็มลดลงจนในปัจจุบันไม่มีแมงกะพรุนและแมงดาขึ้นมาถึงอีกแล้ว โรงเหล็กเคยมีควันดำจากปล่องรบกวนโดยแอบหลอมในตอนกลางคืน เดือดร้อนถึงโรงงานของเล่นเด็กที่อยู่ข้างเคียงต้องเข้าเจรจา ประโยชน์จากโรงงานในละแวกนี้คือ เป็นที่ขายผลผลิต และสามารถรับงานจากโรงงานของเล่นเด็กมาแจกจ่ายให้ชาวบ้านทำ ในเรื่องของยุ้งและแมลงกลับลดลงจากสมัยก่อนที่ยุงชุมจนสัตว์เลี้ยงหนี ปัจจุบันมียุ้งในช่วงหัวค่ำเท่านั้น เรื่องขโมยในพื้นที่ยังไม่ค่อยมีนอกจากการปล้นจี้แท็กซี่จากที่อื่น สภาพในบริเวณเพิ่งมีน้ำท่วมขังมาตั้งแต่ 3-4 ปีก่อน

ในทำเลที่ดินบ่อปลานี้มีพื้นที่กว้างขวางอากาศดี ในตอนเย็นมีลมโกรกเป็นที่ชื่นชอบ จึงไม่ต้องการย้ายไปที่อื่นโดยเฉพาะรุ่นบิดามารดา คุณสุรัชย์ไม่ต้องการไปอยู่ในเมืองเพราะมีฝุ่นทำให้นอนไม่หลับ สำหรับที่ดินของคุณตาได้ขายไปหมดแล้ว เพราะเคยเดินที่เป็นนายหน้าซื้อขายที่ดินจนเป็นหนี้ในช่วงเศรษฐกิจฟองสบู่ เนื่องจากผันเงินไม่เป็น เมื่อขายที่ดินก็ได้เงินเก็บบ้างแบ่งลูกหลานบ้าง ใช้น้ำอื่น และได้ไปซื้อที่ดินต่างจังหวัดแถบสุพรรณบุรี กาญจนบุรี ที่ดินที่ขายไปอยู่ตรงข้ามกันคาดว่าจะมีโครงการหมู่บ้านจัดสรร และถนนซอยจะได้รับการปรับปรุง จึงมีความหวังจะมีรายได้จากการเปิดร้านขายของมินิมาร์ทบนที่ดินบ่อปลานี้ สิ่งที่ไม่ชอบตอนนี้คือถนนซอยยังเป็นถนนลูกรังและมีน้ำท่วมขัง อย่างไรก็ตามต้องการอยู่ที่นี้ โดยทำราชการในเมืองและทำบ่อปลาหรือบ่อตกปลา ซึ่งถือว่าเป็นงานเกษตรอย่างหนึ่ง สำหรับให้บิดามารดาได้มีกิจกรรมทำต่อไป

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้สามารถเห็นถึงสภาพพื้นที่ทางตอนใต้ของกรุงเทพมหานครที่มีอาการทรุดตัวมีน้ำท่วมขังเกิดขึ้น การทำบ่อเพาะเลี้ยงที่ไม่คุ้มทุน หากลงทุนเข้มข้น ต้องกลับไปทำแบบพอธรรมชาติ ในพื้นที่ ยังมีแรงกดดันจากความต้องการใช้ที่ดินทำอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องมาจาก ราษฎร์บูรณะ และสมุทรปราการ แต่มีกฎหมายพื้นที่สีเขียวมาช่วยต้านทานไว้ได้พอสมควร

6.2.2 พื้นที่บางบอน

พื้นที่บางบอนเป็นพื้นที่รอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร มีถนนสายหลักคือถนนเอกชัยผ่านกลาง โดยมีพัฒนาการของเมืองตามแนวยาวของถนน และมีเส้นทางรองคือถนนบางบอน 3, 4, และ 5 แบ่งซอยพื้นที่ แต่ตอนกลางยังมีพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่ ลักษณะเด่นของกิจกรรมคือเกษตรประเภทไม้ดอก อันดับหนึ่งคือ สวนจำปี รองลงมาคือ รั้ว ส่วนกล้วยไม้มีเฉพาะแถบด้านหนองแขม สำหรับ มะลิ ฝรั่ง และบ่อปลา มีเล็กน้อย

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑
 ภาพที่ 6-13 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่บางบอน
 ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-14 การเกษตร บริเวณพื้นที่บางบอน

ส่วนที่เกษตรกรที่ปล่อยร้างสวนใหญ่จะอยู่ตามแนวถนนตอนที่ใกล้กับถนนหลัก การใช้ที่ดินยังมีหมู่บ้านจัดสรรอยู่โดยรอบพื้นที่เกษตร

ตัวอย่างศึกษาของพื้นที่นี้ เป็นคนในท้องถิ่นดั้งเดิม เพศหญิง อายุ 62 ปี มีวุฒิการศึกษาชั้นประถม 4 อยู่บ้านเลขที่ 30/2 ม.10 แขวงบางบอน เขตบางขุนเทียน มีพี่น้อง 6 คน ญาติพี่น้องหลายครอบครัวยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่แถบนี้ ส่วนนางภักดิ์อาศัยอยู่ในที่ดินของสามี ห่างออกไปราว 700 เมตร มีลูกสาว 2 คน ไปประกอบอาชีพครู ส่วนลูกชายอีก 1 คน อายุ 28 ปี มีวุฒิชั้นประถม 6 ยังช่วยทำสวนอยู่

จากประสบการณ์ที่เคยอยู่ในพื้นที่มาโดยตลอดเห็นว่าสภาพการใช้ที่ดินแถบนี้ เดิมเคยเป็นนาข้าวทั้งหมด สวนใหญ่เป็นการถือครองที่ดินโดยการเช่าภายในท้องถิ่น จนกระทั่ง 30 ปีก่อนได้เปลี่ยนแปลงยกไร่เป็นสวนผักได้ราว 3-4 ปี จึงมีการปลูกส้ม แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายปุ๋ยยาแพง และไม่สามารถทนสภาพน้ำเสียได้ เพียง 2-3 ปี จึงเปลี่ยนเป็นพืชล้มลุกจำพวก จำปี และรัก พื้นที่ที่ทำสวนเก็บดอกไม้ นั้นเดิมเป็นที่ดินของมารดา เป็นริ้วยาวตามแนวเหนือ ด้านใต้ติดคลองรางไม้ ที่ดินขนาด 20 ไร่ ถูกแบ่งแยกแปลงให้พี่น้องคนละ 5 ไร่ ตนได้รับแบ่งที่ดินตอนเหนือสุด ที่ดินทั้งหมดยังถูกแบ่งด้านตะวันออกไปทำถนนลูกรัง คงเหลือที่ดินทำเกษตรเพียงคนละ 3 ไร่ ตามแนวริมถนนยังปลูกรัก 1 แถว ที่ดินด้านตะวันตกยังปลูกบวบ ถั่ว และผัก อยู่ตามหลังร่องติดหมู่บ้านจัดสรร มีระบบสูบน้ำและระบายน้ำผ่านที่ดินทั้งหมดร่วมกัน ส่วนที่ดินของสามีมีสวนจำปีขนาด 4 ไร่ เดิมปลูกจำปีไว้ 170 ต้น ปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 100 ต้น โดยปลูกรักแซมลงไป นอกจากนี้มีมะม่วงอีก 6 ไร่ มีผลไปขายตามโรงเรียนและชุมชน แต่ไม่คุ้มทุนเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายปุ๋ยยา 3-4 หมื่นบาท แต่ขายผลผลิตได้ไม่ถึงหมื่นบาท

กรรมวิธีการเพาะปลูกจำปี เริ่มจากการซื้อกิ่งพันธุ์จากสวนใกล้เคียงมาปลูก ใช้เวลาปีกว่าๆ จึงได้ดอก ใส่ปุ๋ยเพียงวันละ 2 ลูกๆ ละ 650 บาท เป็นประจำทุกเดือน ส่วนยานั้นใส่หลายอย่าง เดิมสมัยทำนาข้าวไม่เคยใส่ยาเลย การผสมยาไวท์ผสมฮอร์โมนส้ม ใส่ลาละ 4 ผา ใช้เครื่องฉีดพ่นเอง การให้น้ำใช้เครื่องเบนซินสูบน้ำจากคลองที่ยังพอใช้ได้ และใช้เรือนาคนสูบน้ำ 2-3 วันต่อครั้ง ถ้าเป็นช่วงตัดแต่งจะรดวันละ 3 เทียว หากฝนตกน้ำท่วมป่าจากเหนือลงใต้ต้องสูบน้ำออก ต้นจำปีจะถูกตัดยอดให้แตกดอก พอตัดแล้วก็ฉีดยาฮอร์โมนเรียกดอกแตกตาทุก 7 วัน รวม 3 งวด แล้วจึงขยายเวลาเป็นฉีดทุกครึ่งเดือน เมื่อออกดอกแล้วก็ฉีดเดือนละครั้ง แต่ต้นจำปีที่บ้านสามีที่อยู่ห่างออกไปทางทิศตะวันตกให้ดอกไม้ดีจะถูกปล่อยทิ้งโดยให้ปุ๋ยเพียง 2 เดือนต่อครั้ง ก็วัฏจักรการเก็บเกี่ยวเริ่มจากตอนเช้าเก็บตำลึงวันละ 2-3 กิโลกรัม จึงมาเก็บรักษิมนอน 40

ต้น แต่มาเก็บ 2 วันต่อครั้ง ต้องนำรักกลับไปแกะขายได้ลิตรละ 4-5 บาท รักมีศัตรูคือเพลี้ย ต้องใส่ยา ส่วนปุ๋ยใส่นานๆ ครั้ง ไม่เปลือง ส่วนจำปีเก็บตอนกลางคืนทุ่มถึงทุ่มครึ่ง บางคนเก็บตอนตี 1 ถึงตี 5 จะได้ดอกใหญ่ ผลผลิตจะส่งขายแม่ค้าริมคลองรางไผ่ ซึ่งจะนำไปขายปากคลองตลาด แต่บางคนรวมกลุ่ม 3-4 เจ้า ขึ้นรถไปค้อฟไปส่งเอง ในปีนี้จำปีไม่ค่อยดีออกดอกน้อยทุกสวน ฤดูหนาวจะมีราคาแพง ฤดูร้อนมีราคาถูกเพียง 5-10 บาทต่อร้อยดอก ถ้ามีดอกเป็นหมื่นถึง 3 หมื่นดอก เจ้าของเก็บไม่หมด ต้องจ้างเก็บ 4-5 บาทต่อร้อยดอก นางกลีกรมีรายได้วันละ 200-300 บาท สามารถดำรงชีพได้โดยไม่มีหนี้

ในพื้นที่นี้มีการส่งเสริมการเกษตร โดยสามีของตนได้เข้าร่วมประชุมการเกษตรทุกเดือน โดยเฉพาะเรื่องมะม่วงที่ได้รับประกาศนียบัตร นอกจากนี้มีการทำปุ๋ยยาชีวภาพ โดยพี่น้องช่วยกันทำสำหรับฉีดมะม่วง ในพื้นที่นี้ยังมีความเคลื่อนไหวในการเวนคืนที่ดิน เพื่อชูดเป็นทางระบายน้ำตามโครงการแก้มลิงฝั่งตะวันตก ยังไม่แน่นอนว่าจะชูดในแนวเส้นทางใดในเรื่องผลกระทบกับพื้นที่ข้างเคียงมีเล็กน้อยในการเก็บเผาทางมะพร้าวทำให้มีควันบ้าง ในพื้นที่ข้างเคียงมีพื้นที่ปล่อยรกเป็นที่หลบซ่อนของหนูที่ออกมากินดอกรัก และยังมีงูเห่าเป็นอันตราย ถัดไปเป็นหมู่บ้านจัดสรรที่คนแปลกหน้าไม่รู้จักกัน ในช่วงขณะก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรเคยมีบุตรหลานแรงงานเข้ามายิงนกตกปลาตัดฟันต้นไม้ในสวนบ้าง ในอนาคตหากที่ดินมีราคาถึงไร่ละ 5 ล้านบาทก็จะขาย เอาเงินมาปลูกตึกแถวในที่ดินของพี่สาว เพื่อให้เช่าเป็นแหล่งรายได้สำหรับตนและลูกชายต่อไป ถ้ายังขายไม่ได้ก็จะทำเกษตรที่นี้ต่อไป ไม่มีความประสงค์จะย้ายไปที่อื่นเพราะกลัวอดตาย

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นถึงสภาพพื้นที่บางบอนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่นาไปเป็นสวนผัก สวนผลไม้ส้ม และไม้ดอกไปตามลำดับ และกลายเป็นหมู่บ้านจัดสรรต่อไป แต่พื้นที่นี้ยังเป็นแนวโครงการแก้มลิงซึ่งอาจมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนพัฒนาเป็นพื้นที่เมืองได้ สำหรับการเป็นแหล่งไม้ดอกประเภท จำปี รัก และมะลินั้น จะมีความต่อเนื่องมาถึงแนวถนนวงแหวนซึ่งยังมีสวนรักและมะลิเหลืออยู่ริมถนน 1 กลุ่ม

6.2.3 พื้นที่หลักสองหนองแขม

พื้นที่เกษตรแถบนี้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ในโอบของถนนพุทธมณฑลสาย 4 กับถนนพุทธมณฑลสาย 3 รวมทั้งถนนเพชรเกษมที่อยู่ด้านทิศใต้ เมื่อสำรวจภายในพื้นที่ พบว่ามีการใช้ที่ดินโดยรอบตามแนวถนนเป็นแบบเมืองและที่พักอาศัยหมู่บ้าน

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-15 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่หลักสองหนองแวม

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-16 การเกษตร บริเวณพื้นที่หลักสองหนองแวม

จัดสรร ประเภทของการเกษตรเป็นไม้ดอกไม้ประดับ คือ กัลล้วยไม้ และ สวนผัก ส่วนตอนใต้ของถนนเพชรเกษมตามแนวคลองภาษีเจริญ ต่อเนื่องไปยังเขตบางบอน เป็นกัลล้วยไม้ จำปี รัก และเตย มีมะลิ และฝรั่งเป็นส่วนน้อย นับว่ากัลล้วยไม้เป็นการเกษตรที่เด่นที่สุดของพื้นที่

ตัวอย่างศึกษาแปลงเกษตรในพื้นที่คือ สวนกัลล้วยไม้ของเกษตรกรชายซึ่งเป็นคนเชื้อสายจีน อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 20/29 ม.3 ซอยเพชรเกษม 110 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม พื้นที่โดยรอบเป็นที่พักอาศัยแบบชุมชนดั้งเดิม โดยมีสวนกัลล้วยไม้ และสวนผัก รวมถึงที่ปล่อยว่าง และที่อยู่อาศัยจัดสรรไกลออกไป

แรกเริ่มบิดาของผู้ให้สัมภาษณ์มาตั้งถิ่นฐานทำสวนผักอยู่แถวชัยพฤกษ์ใกล้ศาลเจ้าพ่อแห่งเจีย คือบริเวณถนนสวนผัก จากนั้นราว 40 ปีก่อน ย้ายมาทำสวนผักต่อที่บางแวก แถววัดบุญประดิษฐ์มีขนาด 7 ไร่ และย้ายต่อมาที่คลองขวาง (ทวีวัฒนา) โดยมีแรงงานทำ 2 คน คือบิดาและมารดา ในปี พ.ศ.2535 จึงย้ายมาเช่าอยู่ที่หนองแขมที่คนทำสวนผักเดิมประสงค์จะเปลี่ยนอาชีพไปค้าขาย จึงได้เช่าที่ดินเพื่อปลูกผักต่อไป ในการย้ายมาอยู่ที่หนองแขม มีกลุ่มญาติเคลื่อนย้ายออกมาอยู่ในบริเวณใกล้เคียงในรัศมี 1 กิโลเมตร โดยกลุ่มที่มาก่อนเคยทำสวนผักและได้เปลี่ยนมาทำกัลล้วยไม้ก่อนแล้ว ส่วนญาติอีกกลุ่มที่ย้ายมาพร้อมกันยังคงทำสวนผักอยู่ที่ดินที่กลุ่มครอบครัวตนทำสวนกัลล้วยไม้มีขนาด 15 ไร่ ถูกรองโดยการเช่า ปีละ 1,200 บาทต่อไร่ เจ้าของเป็นเศรษฐีนี้เจ้าของโรงเรียนอาชีพใกล้เคียง มีที่ดินจากการสะสมจำนวนมาก และมีบ้านอยู่ใกล้เคียงแปลงที่ดิน สภาพที่ดินที่เป็นร่องผักซึ่งเป็นแปลงกว้างมาก่อน

เมื่อเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ก็ถมกลบจนราบ แล้วจึงทำโรงเรือนและขุดร่องระบายน้ำ โดยลงทุนสถานที่และเครื่องปลูกไร่ละ 120,000 บาท และต้นทุนลูกกัลล้วยไม้อีก ไร่ละ 120,000 บาทเช่นกัน ทางเดินยังคงปล่อยเป็นดินโดยขุดร่องระบายน้ำตามได้แนวเครื่องปลูก ไม่ลงทุนทำผิวทางเดินเหมือนสวนที่เกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินเอง ในระยะแรกเปลี่ยนมาทำสวนกัลล้วยไม้ครั้งแปลงก่อน เมื่อผ่านไป 2 ปีเห็นว่ามีความสำเร็จจึงปลูกเพิ่มจนเต็มพื้นที่ แรงงานเกษตรกรที่คอยดูแลกัลล้วยไม้ในพื้นที่ 15 ไร่ เป็นญาติพี่น้องรวม 4 คน แต่สวนใหญ่ตนจะออกไปแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างเครือข่ายภายนอกเพื่อเป็นการส่งเสริมมากกว่าการลงมือในสวน ไม่ค่อยมีการจ้างแรงงาน นอกจากในช่วงเริ่มกิจการใหม่ เมื่อยังทำไม่เป็นก็จ้างปลูกก่อน จากนั้นคอยศึกษาเรียนรู้จากการพาผู้รู้จักสวนใกล้เคียงมาให้คำแนะนำ นานๆ ครั้ง จึงจะมีการจ้างซ่อมโรงเรือนเครื่องปลูก การลงทุนนั้นใช้เงินทุนสะสมที่มีอยู่ จึงไม่เดือดร้อนในการตั้งต้น สภาพพื้นที่

เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส แบ่งพื้นที่ด้านริมถนนเป็นที่พักอาศัย และบ่อน้ำสำหรับสวนผักเดิม ปัจจุบันใช้น้ำสูบด้วยไฟฟ้าโดยตรงจากลำประโดง น้ำยังพอจะมีความสะอาดพอสำหรับใช้รดกล้วยไม้ได้

การปลูกนั้นซื้อพันธุ์กล้วยไม้จากสวนเพื่อนบ้าน ที่ปั่นตาไว้แล้วในราคาต้นละ 1-2 บาท หรือ ขวดละ 140 บาทมี 40 ต้น เนื่องจากสามารถได้รับของทันที หากนำพันธุ์ไปจ้างปั่นตาเองที่บริษัทในพื้นที่ใกล้เคียง จะมีราคาเพียงขวดละ 108 บาท แต่จะเสียเวลาเป็นปี คือเพาะ 7 เดือน จึงย้ายลงแปลง และต้องดูแลอีก 7 เดือนจึงให้ดอก กาบมะพร้าวที่ใช้เป็นเครื่องปลูกสั่งมาจากพื้นที่โดยรอบ และส่งมาจากภาคใต้โดยรถบรรทุก 6 ล้อ ต้องมีการสั่งทุกๆ 3-4 ปี มาใช้ทดแทนของเก่าที่ต้องรื้อทิ้ง สำหรับการซ่อมแซมประจำวันใช้กาบมะพร้าวมาจากแม่ค้าโดยรอบซึ่งให้เปล่าโดยไม่ต้องซื้อ การให้น้ำปุ๋ยยาเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย ถ้าแล้งต้องให้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คิดเป็นค่าใช้จ่ายเดือนละ 2-3 หมื่นบาท โดยสั่งซื้อจากร้านเจ้าประจำที่กระทู้มแบบมาส่งให้ถึงที่ มีการใช้ฮอร์โมนน้อยมาก และมีการส่งเสริมใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากเกษตรเขตอย่างใกล้ชิด โดยสั่งซื้อกากน้ำตาลจากนครปฐมมาทำปุ๋ยชีวภาพ ส่วนค่าไฟฟ้าตกเดือนละ 1,000-2,000 บาท การเก็บผลผลิตจะเก็บสัปดาห์ละ 1 ชุดๆ ละ 3 วัน ได้สัปดาห์ละเฉลี่ย 350 กำ ถ้าเป็นช่วงฤดูฝนจะได้สัปดาห์ละ 700-1,000 กำ

การจำหน่ายผลผลิตเคยส่งบริษัทผู้ซื้อที่ส่งต่างประเทศ ซึ่งมีความต้องการดอกไม้จำนวนมาก แต่ภายหลังเลิกไปส่งเพราะไม่พอใจระบบเครดิตที่ต้องรอเบิกจ่ายถึง 2 เดือน ปัจจุบันมีแม่ค้ามารับทุกสัปดาห์เพื่อนำไปขายส่งปากคลองตลาด โดยจะได้รับเงินในสัปดาห์ถัดไปโดยตลอด กล้วยไม้จะมีราคาถูกในช่วงเดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน เนื่องจากเป็นฤดูฝนมีดอกไม้ออกสู่ตลาดมาก ราคาดอกไม้ช่วงราคาถูกกำละ 5-10 บาท ถ้าช่วงราคาแพงกำละ 100-120 บาท รายได้ในช่วงราคาตกบางเดือนมีเพียง 2-3 หมื่นบาท ไม่พอเหลือจากค่าปุ๋ยยา แต่มีความพึงพอใจรายได้โดยไม่ต้องไปทำอาชีพเสริมอื่นๆ รูปแบบการกำดอกไม้ถ้าส่งรายปลีกย่อยจะใช้ดอก 3 ช่อ กำเตยชาย แต่หากขายส่ง จะกำใหญ่ กำละ 1 กิโลกรัม

กลุ่มของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยภรรยา น้องสาว และน้องสาวภรรยา อายุ 42 ถึง 55 ปี มีการศึกษาระดับ ป.4 ถึง ป.7 ยังต้องการทำสวนกล้วยไม้ต่อไป ส่วนลูกหลานเมื่อมีการศึกษาระดับวิชาชีพและปริญญา ก็ไปประกอบอาชีพอื่น เช่น พาณิชยศาสตร์ พนักงานห้าง และเป็นตำรวจ ที่ดินในปัจจุบันมีการกระจุกตัวของสวนกล้วยไม้ อันเป็นผลดีในทางการค้าผลผลิต แต่มีผลเชิงลบในเรื่องของการแพร่โรคและแมลง ซึ่งการปราบมีระยะเวลาเหลือมกัน ทำให้ศัตรูพืชมีที่หลบซ่อนอยู่เสมอ เดิมสวนนี้มีบ้านเรือนเบาบาง ต่อมาเมื่อมีความเป็นเมืองหนาแน่นขึ้น

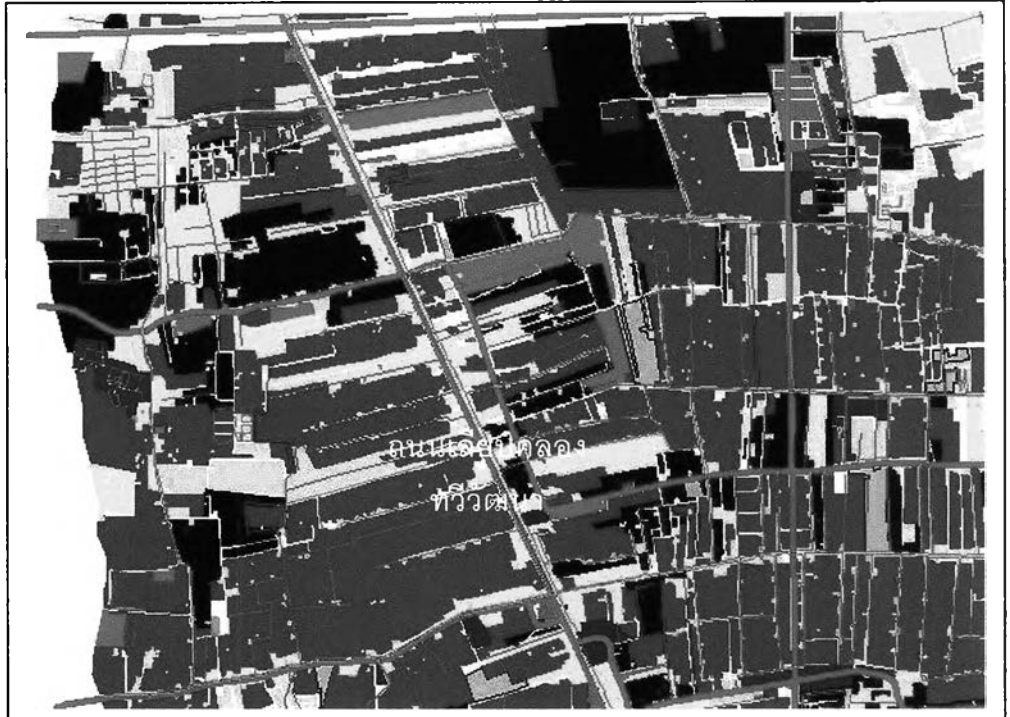
รู้สึกเหนื่อยและมีユงเพิ่มขึ้น แต่รู้สึกว่ามีความสะดวกในการดำรงชีพเพิ่มขึ้น การอาศัยประโยชน์จากพื้นที่ข้างเคียง มีการใช้โชหอยเซอร์จิกจากแหล่งน้ำเพื่อนำมาทำปุ๋ยชีวภาพ แต่ต้องป้องกันมิให้ชาวบ้านมาจับโชหอยไป ปัญหาต่อการทำเกษตรคือ ที่ดินที่ทำเกษตรจะถูกเรียกคืนเพื่อนำไปทำกิจกรรมอื่น คาดว่าจะต้องย้ายไกลออกไปทางตะวันตก แต่ยังหาที่ดินสำหรับเช่าไม่ได้ เพราะต้องการที่ดินเป็นกลุ่มก้อนหรือเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเพื่อดูแลควบคุมได้สะดวก ในอนาคตยังพอใจที่จะทำสวนกล้วยไม้อย่างเดียว ไม่ต้องการเปลี่ยนชนิดเกษตร และไม่ต้องการย้ายออกไปไกลๆ ที่อื่น

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ ทำให้เห็นถึงสภาพการเคลื่อนย้ายเข้าแทนที่กันของกิจกรรมการเกษตรประเภทนาข้าว ไปเป็นสวนผัก และสวนกล้วยไม้ตามลำดับ ทั้งยังมีการเคลื่อนย้ายของชาวสวนไปตามการเคลื่อนย้ายของกิจกรรมด้วย ดังตัวอย่างศึกษาที่ชาวสวนเคยทำสวนผักอยู่ในแหล่งสวนผักดั้งเดิมแถบชัยพฤกษ์ที่อยู่เขตเมืองตอนใน และได้เคลื่อนย้ายออกมาห่างเมืองเป็นลำดับไกลขึ้น จนในที่สุดเปลี่ยนกิจกรรมไปเป็นการทำสวนกล้วยไม้ ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินเข้มข้นขึ้นอีกด้วย จะเห็นได้ว่าการเกษตรต้องมีการกระจุกตัวเพื่อความสะดวกสำหรับพ่อค้าผู้รับซื้อหรือแปรรูป นอกจากนี้ยังเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการเพาะปลูกกล้วยไม้กับการทำมะพร้าวที่เกิดขึ้นควบคู่กัน

6.2.4 พื้นที่คลองทวิวัฒนา

พื้นที่แถบทวิพัฒนามีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนเลียบคลองทวิพัฒยากับถนนสาย 3 ด้านเหนือเป็นถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี การใช้ที่ดินเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นสวนกล้วยไม้กับสวนผักนอกจากนี้ก็มีฝรั่งและนาข้าวอย่างละเล็กน้อย การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยไม่หนาแน่นอยู่ตามเส้นทางถนนหลักและรอง

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือสวนกล้วยไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิมในพื้นที่ อายุ 51 ปี และเป็นผู้นำท้องถิ่น อยู่ที่บ้านหมู่ 2 แขวงทวิวัฒนา เขตทวิวัฒนา มีเครือญาติกระจุกอยู่ในรัศมี 400 เมตร ประมาณ 10 หลังคาเรือน ส่วนคนรู้จักมีทั่วถึงศาลายเป็นระยะทางได้ 10 กิโลเมตร มีประสบการณ์เกี่ยวกับสภาพการใช้ที่ดิน เห็นว่าในตำบลนี้เป็นที่ดอนสูงกว่าที่อื่นๆ ตั้งแต่รุ่นบิดามารดามีการทำนาทั่วทั้งตำบลจนถึงปี 2520 ชาวบ้านหันมาทำสวนผัก อาทิ ไซเท้า คะน้า กวางตุ้ง และกะหล่ำ แล้วจึงเริ่มเปลี่ยนมาเป็นการปลูกกล้วยไม้ในช่วงปี 2520-2530 พร้อมกับกับการมาของหมู่บ้านจัดสรร สำหรับกล้วยไม้นั้นมีการริเริ่มเพาะปลูกเป็นลำต้นที่หนองแขมแถบวัดม่วงแล้วก็ขยายตัวออกมา

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-17 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่คลองทิวทัศน์

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-18 การเกษตร บริเวณพื้นที่คลองทิวทัศน์

รุ่นบิดามารดามีที่ดินเอง 50 ไร่ และเช่าอีก 20 ไร่ ใช้ในการทำนาทั้งหมดโดยใช้ควาย 6-7 ตัวในการทำนาปี หลังจากนั้นเปลี่ยนชนิดการเกษตรมาทำสวนผัก 10 ไร่ บิดาทำเองไม่ไหวต้องจ้างแรงงาน 4-5 คนมาช่วยทำ ที่ดินนอกนั้นแบ่งให้พี่น้องแยกครัวออกไปทำสวนผักยกร่องระยะแรกเมื่อ 30-40 ปีมาแล้ว ไม่ได้สนใจการทำกล้วยไม้เพราะเห็นว่าไม่ใช่ของจำเป็นที่สามารถบริโภคยังชีพได้ ในที่สุดคุณพ่อนมได้รับแบ่งที่ดิน 6 ไร่ ประกอบกับเห็นคนอื่นทำสวนกล้วยไม้มีรายได้ดี จึงเริ่มหันมาทำสวนกล้วยไม้ โดยไถที่เรียบ ใช้เสาไม้ตั้งทำโรงเรือนเพียง 5 ไร่ มาโดยตลอด อีก 1 ไร่ปลูกบ้านและอื่นๆ เนื่องจากในครอบครัวมีคนลงแรงทำเพียง 2 คนกับภรรยาเท่านั้น มีลูก 4 คน กำลังเล่าเรียนระดับ ปวช. 2 คน อีก 2 คนมีวุฒิประถม 6 ไปทำงานที่โรงงานกล้วยไม้และรับซื้อรวบรวมกล้วยไม้มารวมกับที่บ้านวันละหลายหมื่นช่อ ในช่วงลงแรงสวนกล้วยไม้ของตนจึงต้องจ้างแรงงานรายวัน การลงทุนโรงเรือนเครื่องปลูกพร้อมลูกกล้วยไม้มีค่าใช้จ่ายไร่ละ 2 แสนบาท การให้น้ำใช้สูบน้ำฟ้าสูบโดยตรงจากลำประโดงรวมแนวเขตที่ดินส่วนบุคคลและใช้น้ำจากสปริงค์เกอร์รด การให้ปุ๋ยมีค่าใช้จ่ายสูงเดือนละเป็นหมื่นบาท ส่วนยากิโลกรัมละ 3,000 บาท ใช้เมื่อมีหนอนระบาด ประมาณการค่ายาเดือนละ 4-5 หมื่นบาท สำหรับฮอร์โมนใช้ไม่มากนัก แหล่งซื้อหาปุ๋ยยาก็คือตลาดพุทธมณฑลและตลาดศาลาแดงตามแต่ความถูกใจราคา ในด้านการส่งเสริมเกษตรมีการส่งเสริมทำปุ๋ยยาชีวภาพ แต่เป็นสิ่งที่ทำอยู่ก่อนแล้วและทำให้เครื่องปลูกจำพวกกาบมะพร้าวผุเร็ว กล้วยไม้ในสวนของตนเป็นไม้ปี 2-3 หากเป็นปี 4 จะให้ดอกน้อยในฤดูแล้งไม่คุ้มค่าต้องรื้อทิ้งลงใหม่ สภาพการขายผลผลิตจะเป็นช่วงตามฤดูกาล ในฤดูแล้งมีราคาดี แต่ในฤดูฝนราคาถูกเพราะกล้วยไม้จากสวนต่างๆ ออกมามาก การขายผลผลิตแบ่งเป็น 2 ทางคือ ครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 50 ของผลผลิตทั้งหมดส่งไปโรงงานเสียบบรรจุซองได้วัน จิน ฮองกง โดยมีรถปิคอัพ 2 คัน จากโรงงานที่หนองแขมมารับไป กล้วยไม้สำหรับส่งโรงงานจะถูกจัดไว้เป็นกำๆ ละ 10 ช่อ ส่วนผลผลิตอีกครึ่งหนึ่งจะส่งให้พ่อค้าคนละรายเพื่อไปขายในตลาด จะถูกจัดซั้งเป็นกำๆ ละ 1 กิโลกรัม รายได้กำไรจากการทำกล้วยไม้เฉลี่ยเดือนละ 5-6 หมื่นบาท สภาพหนี้สินเคยมีในช่วงที่ปลูกผักเพราะมีหนอนทำลายและราคาผลผลิตต่ำ แต่เมื่อหันมาทำสวนกล้วยไม้ในปัจจุบันไม่มีหนี้แล้ว

ด้วยสภาพของที่ดินอยู่ริมถนนที่พาดผ่านทางด้านตะวันตก ส่วนทิศใต้มีลำประโดงข้ามไปเป็นสวนฝรั่งที่ชาวบ้านยากจนเช่าอยู่ และกำลังรอเปลี่ยนมือไปเป็นของโครงการหมู่บ้านจัดสรร ส่วนทิศเหนือมีการเช่าทำที่พักพร้อมจุดขนถ่ายสินค้ารายย่อย มีชุมชนไม่หนาแน่นตามแนวถนนใกล้เคียง เริ่มมีผลกระทบจากความเป็เมืองคือการลักเล็กขโมยน้อยสืบเนื่องจากการใช้แรงงานต่างด้าว เปรียบเทียบกับสมัยก่อนช่วงที่เคยทำนาสามารถทิ้งบ้านไว้ได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาถูกรบกวนเพิ่มขึ้น สำหรับเรื่องแหล่งน้ำไม่กลัวปัญหาน้ำท่วมหรือเน่าเสียเพราะอยู่

ใกล้วังของพระบรมวงศานุวงศ์ทางท้องถิ่นน่าจะมีการดูแลจัดการอย่างดี ในด้านผลกระทบกับที่ดินข้างเคียงของตนยังไม่มีปัญหา แต่ในที่ประชุมส่งเสริมเกษตร พบว่าเคยมีรังกล้วยไม้อื่นถูกรังเรียนจากหมู่บ้านจัดสรรในเรื่องการพ่นยาปราบศัตรูพืช ในการทำกล้วยไม้ มีความพึงพอใจรายได้และไม่คิดที่จะเปลี่ยนชนิดการเกษตรอีกต่อไป รวมทั้งไม่คิดที่จะขายที่ดิน เพราะมีที่ดินน้อย ต้องการเก็บไว้ให้ลูกๆ ถ้าขาดสนจึงจะขาย แม้ว่าคนในท้องที่บางส่วนขายที่ดินในราคา 5 ไร่ 10 ล้านบาท แล้วไปซื้อที่ดินแถบบางเลนในราคาไร่ละ 1 แสนบาท สามารถซื้อที่ดินได้ 30-100 ไร่ คุณพอมได้ไปซื้อที่ดินในแถบบางเลนและสุพรรณบุรีไว้บ้างแล้วแต่ไม่มากนัก สำหรับทำเลอื่น ๆ ในการปลูกกล้วยไม้ มีความเห็นว่าพื้นที่ในบริเวณฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครไม่มีการปลูกกล้วยไม้ เพราะคิดว่าน้ำเค็มและมีปัญหาน้ำท่วม ส่วนแถบกระทู้มแบนมีปัญหาดอกเสีงง่ายต้องทิ้งผลผลิต เนื่องจากปัญหามลพิษควันจากโรงงาน ปัญหาในการทำเกษตรมีเพียงเรื่องปุ๋ยยาราคาแพง ต้องการให้มีราคาถูก ท้ายสุดไม่ต้องการให้ผังเมืองกำหนดพื้นที่สีเขียวเพราะมีข้อกำหนดมากมาย เช่น ต้องเว้นระยะอาคารข้างเคียงและอื่นๆ ทำให้สิ้นเปลือง และไม่สามารถทำโรงงานหรือใช้เครื่องจักรเกิน 5 แรงม้าในเขตพื้นที่สีเขียว

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นถึงสภาพการเคลื่อนย้ายแทนที่กันของกิจกรรมการเกษตรประเภทนาข้าว ไปเป็นสวนผัก และกล้วยไม้ที่เป็นการใช้ที่ดินเข้มข้นขึ้น แต่บางครั้งมีการข้ามลำดับ เนื่องจากกล้วยไม้มีผลตอบแทนสูง สามารถขยายตัวได้ทุกแห่งในเขตชานเมือง ในพื้นที่ใกล้เคียงคือแถบนครชัยศรี ศาลายา และบางเลน ได้กลายเป็นแหล่งขยายตัวของสวนกล้วยไม้สำหรับบริษัทส่งดอกไม้ส่งออกต่างประเทศ ที่มีการลงทุนแปลงขนาดใหญ่ต่อเนื่องมาจากหนองแขม ซึ่งเป็นแหล่งเริ่มดั้งเดิมของกรุงเทพมหานครและของประเทศไทย พื้นที่คลองทวีวัฒนาซึ่งอยู่ข้างเคียงเป็นแนวผ่านระหว่างพื้นที่ดั้งเดิมกับพื้นที่แหล่งใหม่จึงได้รับอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเพราะอยู่ในเส้นทางขนส่งดอกไม้

6.2.5 พื้นที่ทวีวัฒนา-ธรรมศาลา

พื้นที่แถบทวีวัฒนา-ธรรมศาลามีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนพุทธมณฑลสาย 2 กับสาย 3 ด้านเหนือเป็นถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี การใช้ที่ดินเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นสวนผักกับสวนกล้วยไม้ การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นชุมชนที่อยู่อาศัย และกิจกรรมการขนถ่ายสินค้ารายย่อยอยู่ตามเส้นทางถนนหลักและรองทำให้การจราจรติดขัดบางส่วน นอกจากนี้หมู่บ้านจัดสรรเป็นระยะตามแนวถนนสาย 2 และสาย 3

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-19 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่ทิววัฒนา-ธรรมศาลา

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6-20 ภาพถ่ายทางอากาศ บริเวณพื้นที่ทิววัฒนา ธรรมศาลา

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือสวนผักของเกษตรกรชายอายุ 46 ปี วุฒิมัธยมศึกษาประถม 7 อยู่บ้านเลขที่ 27/3 ม.1 แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา เป็นคนท้องถิ่น ตั้งเดิมแถบคลองไผ่ซึ่งอยู่ใกล้เคียง และย้ายเข้ามาอยู่ในที่ดินของแม่ยายขนาด 10 ไร่ ที่มีคลอง บางเชือกหนังอยู่ทิศใต้ ด้านเหนือติดถนนซึ่งตัดผ่านภายหลัง ส่วนด้านข้างเป็นที่นาเก่าที่ทิ้งร้าง ไป และอีกข้างหนึ่งถมปรับที่แล้ว พี่น้องเคยเช่าที่ทำการเกษตรมาก่อนและย้ายไปอยู่บ้านแพ้ว 4 คน ญาติพี่น้อง ผู้ใหญ่ทองใบและคนรู้จักเดิมค่อยๆ หายหน้าย้ายออกไป ส่วนลูกๆ เรียนอยู่ชั้น ประถม 6 และมัธยม 3 ตั้งใจส่งเสียให้เล่าเรียนสูงๆ เพื่อไปทำงานประจำ มีความกังวลกลัวเพื่อน ชักจูงไปในทางเสียหาย ปัจจุบันลูกชายช่วยตัดผักกอบผักใส่แข่งบ้าง สำหรับประสบการณ์เกี่ยวกับสภาพการใช้ที่ดินในตำบลนี้เคยเป็นนาข้าวมาก่อน ผู้ให้สัมภาษณ์เคยทำนาจนกระทั่งอายุ 20 ปี จากนั้นหันมาทำสวนผัก โดยลองปลูกผักหลายอย่างผลัดกัน อาทิ กุหลาบ ดาวเรือง กุ๋ยช่าย กระหน้า กวางตุ้ง ผักกาดหอมและอื่นๆ สำหรับกุหลาบเคยลง 5 พันกิ่ง เก็บดอกขาย เป็นถุงๆ ละ 100 ดอกราคา 10-30 บาท เก็บได้วันละ 2 หมื่นดอก แต่ปุ๋ยยาแพง ไล่ที่ละหมื่นกว่า บาท ถ้ามีดอกออกมากราคาดอกจะตก การทำกุหลาบทำแล้วเห็นเงิน แต่ลงทุนมาก เมื่อมีดอก เป็นหมื่นดอกต้องจ้างแรงงานเก็บดอก ถ้าเป็นกุ๋ยช่ายนั้นหากเก็บดอกตัดต้น สามารถอยู่ได้เป็นปี ไม่ต้องลงใหม่บ่อยๆ คาดว่าต่อไปจะทำกุ๋ยช่าย

ในช่วงที่เปลี่ยนมาทำสวนผักต้องปรับพื้นที่ทำท้องร่องโดยจ้างเหมาแรงงานคนใน ท้องถิ่นขุดดินร่อง 70 วาๆ ละ 17 บาท รวม 7 ร่อง ในปัจจุบันผักที่ปลูกคือกวางตุ้งโดยปลูกชนิด เดียวกันทั้งหมดเพื่อให้ดูแลง่าย ถ้าเป็นพวกคนที่ปลูกผสมหลายอย่างจะเป็นพวกที่มีแรงงาน ญาติพี่น้องนำผลผลิตหลายๆ อย่างรวมกันไปขายเองที่ตลาดนัด จะขายได้ราคา เพราะไม่ผ่าน พ่อค้าคนกลาง ในการปลูกผักกวางตุ้งต้องลงทุนเมล็ดพันธุ์ร่องละ 80 บาท การปลูกผักในช่วง หวานเมล็ดต้องใช้ฟางคลุมให้ความชื้น โดยสั่งซื้อฟางจากนาข้างนอกมาส่งถึงที่ ในราคาก้อนละ 33-40 บาท ใช้ร่องละ 5 ก้อน แหล่งปุ๋ยยาซื้อจากพื้นที่ใกล้เคียงไม่เจาะจง นอกจากนี้ยังหันมา ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ใช้ซีไคอัดเม็ด และปูนขาว เพราะมีราคาถูก และช่วยให้สภาพดินไม่โทรม มีการใส่ ปุ๋ย 2 ครั้งคือ 10 วันใส่ครั้งหนึ่ง เป็นซีไคอัดเม็ด 3 ลูกๆ ละ 120 บาท อีก 10 วันจึงใส่ซีไค 2 ลูกๆ ละ 120 บาท ผสมปุ๋ยเคมีครึ่งลูก (25 กิโลกรัม) ราคา 275 บาท การให้น้ำมีแหล่งน้ำคือคลอง บางเชือกหนังที่ติดอยู่ทางด้านทิศใต้ ใช้เครื่องเบนซิน 91 รดน้ำวันละ 3 ครั้ง โดยเฉลี่ย ใช้น้ำมัน ตกวันละ 1 ลิตรต่อร่อง ในฤดูร้อนต้องรดถึง 4 เทียว นอกจากนี้ใช้เครื่องนิสสันดีเซล 4 สูบ ในการ สูบน้ำออก คำน้ำมันปีละตกหมื่นบาท ส่วนใหญ่ใช้ในเดือน 6-12 ที่น้ำมาก ในปี 2538 น้ำท่วม หนักเสียหายทั้งปี ได้แจ้งผู้ใหญ่บ้านให้ทางเขตรับรองยกเว้นภาษี การให้น้ำใช้โดโดฟอสเฉลี่ย รอบละ 1 ขวดๆ ละ 280 บาท บางทีก็ไม่พอ ตามแต่อาการ ถ้าเป็นคะนาก็จะใช้น้ำมากกว่านี้

สำหรับสวนผักที่ทำอยู่ไม่มีการส่งเสริมการเกษตรต้องหาเงินทุนกู้ยืมเอง ผลผลิตที่ได้จะขายทั้งหมดโดยมีแม่ค้ามารับไปส่งตลาดสี่มุมเมือง เคยมีลูกจ้างอีสานไปส่งผลผลิตเองแต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว จำนวนผลผลิตจะได้ร่องละ 1,300 กิโลกรัมๆ ละ 1-2 บาท สามารถเก็บผลผลิตได้รอบเดียวในการปลูกรอบ 90 วัน ผลกระทบจากความเป็นเมืองคือสายไฟตามริมคลองของหลวงถูกลักตัดบ่อยเนื่องจากมีการทำทางเดินริมคลองสัญจรผ่านได้สะดวก ส่วนในทางนิเวศศัตรูพืชน้อยลง เมื่อเทียบกับสมัยก่อนที่มีการทำนาจะมีแมลงมาก เมื่อมีการเกี่ยวข้าวเสร็จแมลงจำพวกเพลี้ยกระโดดก็จะหันมากินผักซึ่งผิวอ่อนกินง่ายกว่าข้าวมาก ตอนนี้ไม่มีนาเพลี้ยจึงน้อยลงรวมไปถึงหนูท้องขาวตัวขนาดย่อม เคยมีเพื่อนเกษตรกรย้ายไปทำสวนผักที่บางเลนเป็นเวลา 1 ปี พบว่ามีศัตรูพืชมากมาย ทั้งแมลงเพลี้ยกระโดดกับด้วงบินวางไข่เป็นหนอน ทำให้อยากกลับมาเช่าที่เดิม บางคนย้ายไปทำที่กาญจนบุรี ราชบุรี ก็กลับมาทำที่เดิม แถบกระทู้แบน หรือภาษีเจริญเป็นปลายน้ำก็ไม่ดี สภาพแวดล้อมนิเวศของสวนนี้ถือว่าดี แม้จะมีการใช้ยาแต่น้ำในร่องสวนมีปลาชนิดที่มีอยู่ตามธรรมชาติและมีปลาช่อนบ้างเล็กน้อย ลูกๆ สามารถตกปลาทำอาหารเป็นบางมื้อ ในแถบคลองทวีวัฒมานี้เป็นแนวแก้มลิงสำหรับต้นน้ำลงสู่ทะเล ในเรื่องการเผาหญ้าแถบนี้มีข้อห้ามเพื่อไม่ให้รบกวนผู้อื่น การซื้อหาฟางสำหรับคลุมเมล็ดผักอ่อนมีความลำบากคือต้องขนส่งมาตอนค่ำ เพื่อหลีกเลี่ยงด้านตำรวจเนื่องจากการขนฟางซึ่งมีน้ำหนักเบาจะขนในปริมาณใหญ่ทำให้ถูกแจ้งข้อหาบรรทุกล้นกระบะได้ ในการทำเกษตรผัก ผลไม้ เห็ด ไม่มีการประกันราคา ผ่านมาก็ปีก็ยั้งราคาเท่าเดิมแม้ค่าเงินจะเปลี่ยนไป ถ้าไปปลูกเสริมอย่างอื่นเช่นเห็ดเห็นคนอื่นทำลงทุนมากเห็นว่าเป็นหนี้ แต่ปลูกผักก็มีคู่แข่งไกลๆ เช่นแถบโคราชสามารถปลูกได้ดีไม่ต้องเสียที่ร่องจึงได้ผลมากขนส่งมาเป็นรถ 10 ล้อ 3-4 คัน ทำให้ราคาตก อนาคตต่อไปคาดว่าจะปลูกกุยช่ายเพราะสามารถตัดเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี การทำสวนผักในที่ดินของแม่ยายไม่ต้องเช่าจึงยังคงอยู่ได้ถ้าต้องเช่าจะอยู่ไม่รอด อย่างไรก็ตามในแถบนี้เช่าที่ดินทำสวนผักไร่ละ 1,000 บาทต่อปี ถ้าเป็นเช่าเพื่อทำกล้วยไม้ไร่ละ 2,000 บาทต่อปี หากเป็นเช่าเพื่อทำนาไร่ละ 500 บาทต่อปี อนาคตในระยะยาวลูกหลานคงจะไม่ทำสวนเพราะส่งให้เรียนหนังสือแล้วแต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะมีงานทำหรือไม่ อย่างไรก็ตามไม่คิดจะย้ายไปที่อื่น เพราะดูตัวอย่างคนอื่นไปแล้วไม่รอด เป็นหนี้นายทุนจนหมดต้องกลับมา สุดท้ายแล้วขึ้นอยู่กับเรื่องน้ำว่าจะเน่าเสียหรือไม่ ถ้าน้ำไม่เสียก็ยังสามารถทำสวนผักต่อไปได้

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ ทำให้เห็นถึงสภาพการเคลื่อนย้ายแทนที่กันของกิจกรรมการเกษตรประเภทนาข้าว ไปเป็นสวนผัก และสวนกล้วยไม้ตามลำดับ โดยในพื้นที่นี้อยู่ในระยะที่มีทั้งสวนผักและสวนกล้วยไม้ปะปนกัน เป็นการต่อเนื่องระหว่างแหล่งสวนผักดั้งเดิมทางด้านตะวันออกกับแหล่งกล้วยไม้ที่โอบล้อมอยู่ทางด้านตะวันตก กลุ่มที่ยังทำสวนผักอยู่เป็นกลุ่มที่

ค่อยพัฒนาซ้ำๆ และยังแบ่งเป็นพวกที่ทำสวนผักที่ละชนิดเดียวเพื่อขายส่งพ่อค้า กับพวกที่ปลูกหลายชนิดเพื่อนำไปขายในตลาดเองโดยแบ่งหน้าที่ในกลุ่มญาติพี่น้อง การทำสวนผักมีความสัมพันธ์กับฟางจากนาข้าวที่ใช้ประกอบกิจกรรม ซึ่งมีปัญหาในการขนย้ายท่ามกลางไกล ส่วนพวกที่ตั้งแปลงกล้วยไม้ใหม่หลายรายเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาและพื้นฐานสูง ต้องการประกอบกิจกรรมส่วนตัวแทนการสมัครหางานทำซึ่งขาดอิสระ

6.3 พื้นที่เกษตรกรรมประชิดเมืองฝั่งตะวันออก

6.3.1 พื้นที่วัดลาดบัวขาวสะพานสูง

พื้นที่แถบสะพานสูง มีที่ตั้งอยู่ระหว่างตอนล่างของถนนราษฎร์พัฒนา กับถนนวงแหวนรอบนอก การใช้ที่ดินเกษตรกรรมมีขนาดประมาณ 1,000 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว ทำปีละ 2-3 หน ขนาดแปลงรายละ 30-80 ไร่ ส่วนใหญ่ 30-40 ไร่ เสารวมปีละ 2,000-3,000 บาท กรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่เป็นการเช่าที่จากคนในท้องถิ่นเอง โดยชาวนาขายที่ไปแล้วกลับกลายเป็นผู้เช่าในที่เก่าของตนเอง ในราคาเช่าไร่ละ 200-300 บาท

พื้นที่ตามชายคลองเป็นสวนผสม มะพร้าว มะม่วง และกล้วย การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยกระจายตัวตามแนวถนนหลักและตามริมคลองดั้งเดิม มีสวนอาหารและดีกอล์ฟทเมนท์ กระจายตัวตามถนนวงแหวน

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้ เป็นเกษตรกรชาย อายุ 62 ปี มีวุฒิการศึกษา กศน.ม.6 ตามแนวทางพัฒนาผู้นำท้องถิ่น เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ มีญาติพี่น้องอยู่ในท้องถิ่น ปัจจุบันอยู่บ้านหมู่ 14 แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง สำหรับลูก 2 คน มีวุฒิการศึกษา ประถม 6 และ ปวส. คนที่มีวุฒิ ปวส.ไปทำอาชีพอื่น สำหรับพื้นที่แถบนี้ตรงที่เป็นชนบทจะเป็นมุสลิมร้อยละ 70 ตรงที่ชุมชนจะมีมุสลิมมีร้อยละ 50 สมัยก่อนเป็นมุสลิมทั้งหมด การที่เป็นผู้นำท้องถิ่นได้ เนื่องจากทำตัวเป็นกลาง ช่วยเหลือชาวมุสลิมไม่แบ่งแยก สภาพการใช้ที่ดินเดิมสมัยก่อนเป็นนาทั้งหมด เริ่มมีการขุดเป็นท้องร่องสวนเมื่อ 20 ปีก่อน เริ่มพัฒนา เพราะเริ่มมีการคมนาคมทางเรือขายสินค้า พวกกล้วย ไข่ ตะไคร้ ไปขายที่บางกะปิได้ เดิมพ่อค้ามาซื้อข้าวทางเรือ ผู้ใหญ่เดือเริ่มขุดที่นาบางส่วนเป็นบ่อปลาบ้างเมื่อ 20-30 ปีมาแล้ว หลังจากนั้นบางส่วนเริ่มทำสวนผสมมะม่วง มะพร้าว กล้วย กระท้อน และเตย การทำนาแถบนี้เป็นนาปรังปีละ 3 เที่ยว ยังมีการเอาแรงกัน คิดว่าคนที่ฟุ่มเฟือยก็จะขายที่ ชาวมุสลิมก็ขายที่ออกไปมาก มิได้หวงแต่อย่างใด ขึ้นอยู่กับการให้ราคา

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-21 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่วัดลาดบัวขาวสะพานสูง

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

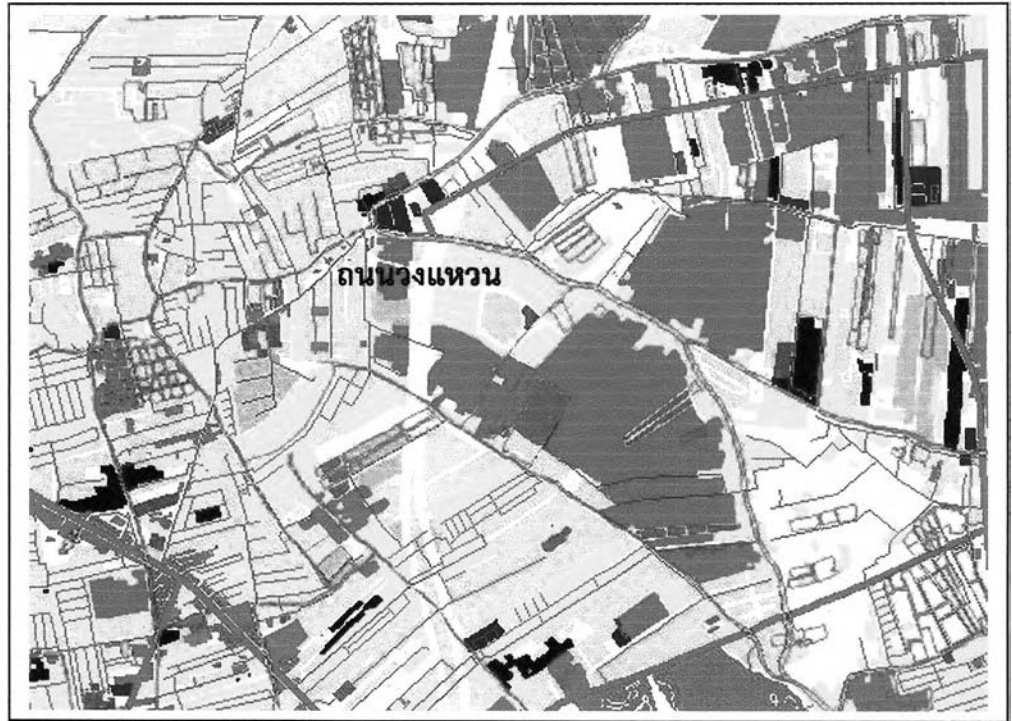
ภาพที่ 6-22 การเกษตร บริเวณพื้นที่วัดลาดบัวขาวสะพานสูง

นาที่ทำเป็นนาปรังหว่านน้ำตม 15 ไร่ เป็นที่ของตัวเอง 5 ไร่ และเช่าจาก นายทหารที่เป็นญาติกัน 10 ไร่ ค่าเช่าปีละ 2,000 บาท หว่านติดคลองทางด้านตะวันตก ถนน ขยายเข้ามาอีกด้านหนึ่ง การปลูกข้าวชื่อเมล็ดพันธุ์มาจากชัยนาท รวมกัน 2 ต้น ใช้ 3 ถึงต่อไร่ แรงงานหว่าน 10 คนๆ ละ 200 บาท การดูแลให้น้ำใช้เครื่องสูบน้ำ 11 แรง 1 เครื่องใช้กับรถไถ ด้วย ปุ๋ยยาซื้อจากทับยาวเขตลาดกระบัง สมัยก่อนเดิมซื้อจากพ่อค้าข้าว การหว่านปุ๋ยใช้แรงงานในครอบครัว ตนภรรยาและลูกชาย การปราบศัตรูพืชพวกหอยเชอรี่ใช้เปิดกิน เคยมี 200 ตัว หลังจากมีปัญหาหาเรื่องหวัดนก ปัจจุบันเหลือเปิด 10 ตัว หากใช้ยาเปลือก นา 15 ไร่ ใช้ยา 2-3 พันบาท การใช้ยาฆ่าหญ้า 15 ไร่ งดละ 1,500 บาท แรงงานฉีด 2,500 บาท การเก็บเกี่ยวจ้าง รถไร่ละ 150 บาท ค่าน้ำมันออกเอง จ้างแรงเก็บขนย้าย 12 คนๆ ละ 250 บาท ใช้เวลาเก็บเกี่ยว ครึ่งวันก็แล้วเสร็จ ผลผลิตสมัยก่อนได้ไร่ละ 50 ถัง ปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นเป็น 80 ถัง ส่งขายโรงสีที่หนองจอก โดยจ้างรถ 6 ล้อคันเดียวขนไปหมดโดยให้ลูกเป็นคนไปดำเนินการ ผลผลิตขาย ทั้งหมด บางครั้งเก็บไว้ทำพันธุ์เองมิได้เก็บไว้บริโภค ราคาข้าวขายได้เกวียนละ 5,400-5,500 บาท ไม่ได้มีการดัดแปลงเครื่องมือหรือกระบวนการในการทำงาน

ที่บ้านยังทำเป็นศูนย์ส่งเสริมการเกษตร มีการประชุมเกษตรกรเดือนละครั้ง มีการส่งเสริมทำปุ๋ยชีวภาพ และเป็นสื่อกลางในการใช้แปลงนาลูกบ้านทดลองยาฆ่าหญ้าของบริษัท พื้นที่นาสวนมีการใช้ประโยชน์เป็นที่ท่องเที่ยว โดยมีัคคุเทศก์พาชาวต่างประเทศชี่รถจักรยาน มาชมทุกวัน ครั้งละ 5-10 คน เพื่อดูฟาร์มกบ บ่อปลา ไก่ โรงสีชุมชน โดยมีบ่อปลา 2 ไร่ มะม่วง 30 ต้น กล้วย 20-30 กอ ซึ่งไม่ค่อยได้ขายเอาเงิน สวนในบ้านนี้ขายเองใช้พื้นที่ ประมาณ 5 ไร่ ลูกบ้านยังมีการปลูกปาล์ม ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเล็กน้อย เสริมตามสองข้างทาง เมื่อน้ำท่วมทางราชการก็มีการให้เงินค่าชดเชยเกษตรกร แต่น้อยมากบางที่ไม่พอค่ารถ

ผลกระทบจากการพัฒนาเป็นชุมชนและเมืองในเรื่องยุ่งและขโมยไม่มี แต่เรื่อง สภาพน้ำในคลองเสียเป็นพักๆ เมื่อน้ำแล้งเป็น ลักษณะสีขุ่นเขียว เรื่องยาเสพติดเคยระบาดแม้ คนมุสลิมก็เคยติดยา

สวนสภาพหนี้สินมีเป็นช่วงในการกู้เงินกลุ่มเกษตรกร ถือว่ารายได้พออยู่ได้ มีความรักในที่ดินบ้านตน บางครั้งอยากทำที่พักนักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แต่รู้สึกว่ายากมากจึง ปล่อยวางยังไม่ทำ และไม่ได้ซื้อหาที่ดินที่อื่นเลย ที่ดินที่มีอยู่ไม่คิดจะขาย จะให้ลูกไว้ต่อไป แต่ สำหรับชาวบ้านคนอื่นที่มีรายได้ไม่เพียงพออาจไปรับจ้างแรงงานก่อสร้าง

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑
 ภาพที่ 6-23 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่คันทนายาวบางชั้น
 ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6 24 การเกษตร บริเวณพื้นที่คันทนายาวบางชั้น

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นถึงสภาพการใช้ที่ดินเป็นนาข้าวมาโดยตลอด มีการเพิ่มเติมกิจกรรมอื่นประกอบเข้าไปบ้าง ทั้งบ่อปลา และสวน ทำให้เกิดรายได้เสริมและกิจกรรมอื่นๆ ตามมา แต่การทำนาก็ยังเป็นหลักในพื้นที่เกษตรกรรมแถบนี้

6.3.2 พื้นที่คันทายาวบางชัน

พื้นที่แถบคันทายาว มีที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของถนนวงแหวนรอบนอก อยู่ในกรอบของถนนร่วมเลียบบคลองสอง ถนนพระยาสุเรนทร์ และถนนปัญญา-เนเชอรัลปาร์ค การใช้ที่ดินเกษตรที่เหลือส่วนใหญ่เป็นนาข้าว ทำปีละ 2-3 หน ขนาดแปลงรายละ 30-40 ไร่ ในพื้นที่มีชุมชนไทยมุสลิมดั้งเดิมตั้งอยู่ตามริมคลองสาขา มีบ่อปลาบ้าง กลุ่มที่นาแห่งนี้ถูกโอบล้อมด้วยการใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือ เป็นเกษตรกรชาย อายุ 40 ปี มีวุฒิการศึกษาประถม 4 อาศัยที่บ้านตรงหลังนากับมารดาอายุ 84 ปี อยู่กับหลาน และมีเครือญาติมาก ในบริเวณนี้ นางสาวอยู่หน้าโรงพักคันทายาว พี่น้องปลูกบ้านเรือนกระจายกันไปจนถึงปากคลองบางชัน บางครไปทำงานเป็นคนงานตามบ้านเงินเดือนสามสี่พันบาท ที่นาที่ทำอยู่ริมถนนวงแหวนทิศเหนือติดหมู่บ้านจัดสรร ด้านอื่นติดนาและคลองคอดัน บังอ้วนเคยทำนาตั้งแต่ใช้ควาย 7-8 ตัว จนกระทั่ง 20 ปีที่แล้ว ขายควาย 3 ตัว ได้เงิน 45,000 บาท นำมาซื้อรถและเครื่องปักดำเครื่องละ 15,000 บาท จากย่านนางเลิ้งเพื่อมาใช้ไถนาแทน สมัยนั้นน้ำมันราคาลิตรละ 5-7 บาท น้ำมันดีเซลลิตรละ 3 บาท จากนั้นขายควายที่เหลือให้โรงเชือดเพราะกลัวไปกินหญ้าที่ฉีดยาไว้ ทั้งยังกลัวปัญหาโรคชนควาย จะทำให้ถูกฟ้องร้องได้ ในช่วงวัยหนุ่มไปทำงานที่บริษัทซีคอนมีเงินเดือนถึง 20,000 บาท แต่แล้วกลับมามีงานของตนเองเพราะรู้สึกเป็นอิสระ นาข้าวที่ทำมีจำนวนรวมกัน 80 ไร่ มีที่ตนเอง 30 ไร่ และที่นาข้ามคลองคอดันไปนั้นเช่าจากพี่น้อง 7 ไร่ ข้ามถนนวงแหวนไปยังมีที่เช่าพี่น้องอีก 16 ไร่ ค่าเช่าที่ดินทำนาไร่ละ 10 ถึง นอกจากนี้ทำนาในที่เช่าห่างออกไปทางเหนือ 1-2 กิโลเมตร แถวดินทร์ กม.8 ทำนาปรังปีละ 2 หน

กระบวนการปลูกข้าวใช้แหล่งพันธุ์จากหนองหญ้าไทร สุพรรณบุรี ใช้ข้าวพันธุ์สุพรรณ 1 ราคาถึงละ 120 บาท ใช้เมล็ดพันธุ์ไร่ละ 3 ถัง เริ่มไถทำเทือกก่อนไขน้ำเข้า หว่านน้ำตม ในที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ใช้วิธีหว่านเอง ส่วนในที่เช่าจ้างไถไร่ละ 150 บาท ถ้าน้ำไม่มีต้องวิดไปไถไปตีแปลงเอง ช่วงช่วงอกมีเปิดมาทิ้ง ต้องใช้ตาข่ายปากละ 90 บาท 10 ผืน ดักจับนกชายได้คู่ละ 50 บาท การไถทำเทือกนั้นทำในเวลาากลางคืน เพราะเครื่องไม่ร้อนมาก ทำให้ประหยัดน้ำมัน และยังมองเห็นเทือกสามารถจิ้มดีเทือกทำให้ดินเรียบได้ ส่วนการสูบน้ำเทือกทำใน

เวลากลางวัน ปุ๋ยใช้ 2 ตันต่อ 30 ไร่ ต่อบรอบ 4 เดือน ยาฆ่าหญ้า Round-up แกลลอนละ 500 บาท ใช้ 4 แกลลอนต่อ 55 ไร่ โดยทั่วไปไม่ใช้ยาฆ่าแมลงยกเว้นเพลี้ยข้าวใบขาวเฉพาะเมื่อจำเป็นเท่านั้น ผลผลิตข้าวไร่แรงงานจ้างเกี่ยวไร่ละ 250 บาท หากมีผลผลิต 5-6 เกวียน จะขนย้ายเองด้วยรถบรรทุกเล็ก 2 เที้ยวเสร็จ หากข้าวมากเกิน 10 เกวียนก็จ้างแรงงานขนย้าย นำข้าวไปจ้างสีที่โรงสีข้าวหลังโรงพักคันทายาว เครื่องจักรกลที่ใช้ในการไถดีเทือกและวิดน้ำมี 3 เครื่อง ใช้น้ำมันดีเซล 400 บาท เบนซินใช้กับเครื่องพ่นยา 20 ลิตร ต่อบรอบ 4 เดือนในพื้นที่ 30 ไร่ เมื่อหักต้นทุนจากรายได้จะเหลือ 1-2 หมื่นบาทต่อบรอบ

ผลกระทบจากการขยายตัวเป็นเมืองที่เข้ามาประชิดมีปัญหาต้องระวังเครื่องจักรกลหาย พวกชาเล้งขโมยวัสดุทุกอย่าง และหลานๆ คบเพื่อนติดยา บ้านจัดสรรข้างเคียงมีการทิ้งขยะส่วนตัวข้ามรั้วลงมาในนาข้าวเป็นที่น่ารังเกียจ เวลาเผาฟางอาจถูกแจ้งตำรวจในข้อหาบกรวนทิ้งที่เคยทำนาแบบนี้มาก่อน สภาพนิเวศโดยทั่วไปยังดีอยู่ แม้จะมีน้ำเสียทิ้งผ่านรั้วเข้ามาบ้าง น้ำผกฟอกใช้ทำนาไม่ได้ ยังมีกบ เขียด และปลาให้จับ โดยใส่เหยื่อหอยตามมูมุนา สามารถดักนกหนูขายส่งตัวละ 20 บาท ขายพวกวิ่งตามถนนเฉลี่ยวันละ 3-4 ตัวทุกวัน ส่วนนกพิราบจับซึ่งทีละ 100 ถึง 1,000 ตัว เลี้ยงด้วยข้าววันละครึ่งถึง ขายเป็นรายได้เสริม เดิมทุ่งนาไม่มียุ้งเพราะลมโกรก สมัยนี้รู้สึกว่ายุงมากเพราะมีน้ำเน่า นำน้ำมาใช้การไม่ได้ ปัญหาการทำนาคือยังมีน้ำท่วมทุกปี

ในเรื่องการส่งเสริมการเกษตร ไม่ต้องการรับสนับสนุนการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เพราะการทำเกษตรเองคนเดียวยุ่งยาก บางครั้งในการชดเชยค่าน้ำท่วม เสียหาย 2 เกวียน เท่ากับเงินเป็นหมื่น แต่ได้ค่าชดเชยเป็นเพียงข้าว 20 ถัง

เกี่ยวกับรายได้และความเป็นอยู่ไม่เป็นหนี้ใคร อาจมีหยิบยืมเงินเล็กน้อยชั่วคราวสำหรับรายได้เสริมนอกจากจับนก จับหนู ขายแล้ว มีกล้วยตามคันนาทางถนนขายได้หวีละ 6 บาท วันหนึ่งขายได้ถึงร้อยบาท แถบนี้คนมุสลิมเริ่มปนเปผลผสมผสานกับคนพุทธแล้ว สถานที่ประกอบศาสนกิจคือสุเหร่าคลองลำกะโหลก สาธารณูปโภคไฟฟ้าที่บ้านมีใช้ แต่ประปายังไม่มีต้องชุดบ่อน้ำไว้ใช้ โดยนำน้ำตักใส่โอ่งแกว่งสารลัม ราคาที่ดินสมัยรัฐบาลชาติขายราคาไร่ละถึง 15 ล้านบาท คนมาติดต่อซื้อต้องการทำที่เก็บคอนเทนเนอร์ แต่ช่วงนั้นทำงานซีคอนไม่มีเวลาซื้อขายที่ดิน ตอนนั้นสนใจขายที่ในราคานั้นแต่ไม่สามารถขายได้ แต่ได้รวมกลุ่มญาติไปซื้อที่ดินที่สุพรรณบุรีไว้ 40 ไร่ๆ ละ 35,000 บาท ซื้อไว้ 10 กว่าปีแล้ว ถ้าขายที่ดินแล้วก็จะย้ายไปกับญาติที่สุพรรณ เพราะได้ร่วมกันซื้อที่ดินไว้แล้ว ปัจจุบันให้เขา ไร่ละ 300 บาท ต่อบรอบ 4 เดือน แต่ปีนี้

ขาดน้ำมีการห้ามทำนา ปกติที่สุพรรณบุรีทำนาได้ 2 รอบ ไม่คิดทำเกษตรชนิดอื่นเพราะใช้คนมาก การทำนาใช้คน 2 คน ช่วยกันแบกท่อวิดน้ำก็ทำได้ คนช่วยเป็นหลานวัยหนุ่ม มีคนมาขอซื้อและขอเช่าที่ดินทำร้านอาหาร แต่ได้ปฏิเสธไป เพราะปัญหาการดูแลสภาพและสิ่งปลูกต่าง ๆ ยุ่งยาก ทำนาอย่างเดียวยุ่รู้สึกสบายใจกว่า

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ ทำให้เห็นถึงสภาพการใช้ที่ดินทำนาที่ต้องใช้ขนาดแปลงใหญ่ 30-40 ไร่ จึงจะเพียงพอในการเลี้ยงหนึ่งครอบครัว ชาวนายยังสามารถมีรายได้จากการจับนกหนูในนาที่เป็นศัตรูพืชมาขายมีรายได้เสริมพอสมควร พื้นที่นาในฝั่งตะวันออกที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ถือมุสลิมก็มีการซื้อขายเปลี่ยนมือเหมือนคนอื่นทั่วไปไม่ได้หวังที่ การตัดสินใจซื้อขายขึ้นอยู่กับราคาผลตอบแทนเช่นกัน

6.3.3 พื้นที่ทำไร่บางเขน

พื้นที่แถบทำไร่ มีที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของเขตบางเขนติดกับแขวงออเงิน ในระหว่างถนนออเงินกับถนนวงแหวนรอบนอกมีถนนร่วมมิตรพัฒนาผ่านเข้าไป การให้ที่ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว ทำปีละ 2-3 หน ขนาดแปลงรายละ 30-40 ไร่ ในพื้นที่นามีบ้านเรือนกระจัดกระจายและอยู่ตามริมคลองดั้งเดิม มีบ่อปลาบ้าง ที่นากว้างขวางถูกโอบล้อมด้วยการใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยตามแนวถนนหลักโดยเฉพาะทางด้านตะวันตก

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือ เป็นเกษตรกรชาย อายุ 48 ปี มีวุฒิการศึกษา ประถม 4 อยู่บ้านเลขที่ 9/2 หมู่ 3 แขวงท่าแร่ เขตบางเขน มีที่ดินในบริเวณที่ถือกรรมสิทธิ์สืบจากคุณตาเป็นผู้บุกเบิกจับจอง โดยมีที่เช่าจากลุงป่า 7 ไร่ ค่าเช่าไร่ละ 5 ถัง บางทีก็ชำระค่าเช่าเป็นไก่ ที่นาตนเอง 17 ไร่ ที่ดินให้โรงเครื่องมือของหมู่บ้านจัดสรรที่เข้ามาประชิดทางด้านตะวันตกเช่า เหลือที่ดินหน้าด้านใต้ 6 ไร่ ติดคลองลำบุรีซึ่งเป็นคลองคูเล็กๆ จะรักษาไว้เป็นบ้านและสวนผสม สมัยก่อนแถบนี้ทำนาปี มีการปลูกเห็ดสลับบ้าง ตั้งแต่ 40 ปีก่อน จนถึงปี 2522-2523 จากนั้นทำนาปรัง ใช้เครื่องรถพร้อมกับการปรับปรุงบริเวณบ้านยกร่องสวนผสม ที่ดินแถบนี้บางแปลงมีการเปลี่ยนมือตั้งแต่ 50 ปีแล้ว มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน ร่วมกันทำนาบ้างเรียกหาให้ช่วยวิดน้ำบ้าง เพิ่งเลิกทำนาเองได้ 4-5 ปี เพราะมารดาอายุ 78 ปีทำนาไม่ไหวแล้ว พี่น้อง 6 คนย้ายออกไปที่อื่น ลูกสาว 3 คนมีวุฒิการศึกษาระดับพาณิชย์ ไปทำงานอาชีพอื่น คุณปรีชาเคยทำงานโรงงาน ตั้งแต่ปี 2518 เคยทำงานโรงงานพร้อมกับทำนา แต่รู้สึกว่าเป็นบงเวลางานจึงจ้างคนทำนา เคยไปทำงานที่ลาดกระบังบ้าง บางชันบ้าง ระยะเวลาหลังไปทำที่ลาดกกา

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-25 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณ พื้นที่ท่าร้างบางเขน

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

สวนที่นาได้จ้างให้คนอื่นทำแทน เป็นคนจากแถวชาฟารีเวิลด์ที่อยู่ทางตะวันออกห่างออกไป 2-3 กิโลเมตร ที่นาที่ทำมีขนาด 24-25 ไร่ เท่าเดิมโดยตลอดไม่เคยเปลี่ยนแปลง ที่ข้างเคียงถัดไปเป็นของยากับลุงขนาด 60-70 ไร่ เจ้าของที่ข้างเคียงเคยไล่ที่ชาวนาและปลุกต้นยูคาลิปตัส แต่ยังไม่ได้ออกสพัฒนาต่อเนื่องจากกับเมือง เพราะมีที่นาของพวกตนคั่นอยู่

นาข้าวที่ทำ เป็นนาปรังปีละ 2-3 รอบ กระบวนการปลูกข้าวใช้แหล่งพันธุ์จากปทุมธานีบ้าง สุพรรณบุรี ชัยนาทบ้าง ราคาถึงละ 120 บาท นา 24 ไร่ ใช้ 33 กระสอบ หรือหนึ่งเกวียน เริ่มไถทำเทือกก่อนไชน้ำเข้า หว่านน้ำตม แล้วไชน้ำออก มีนกกมากินข้าวบ้าง เมื่อข้าวเริ่มท้องอาจมีหนูมากิน พอ 15 วัน ก็ฉีดยาฆ่าหญ้า แล้ววิดน้ำใส่นา 2 วัน 2 คืน โดยใช้รถเครื่อง พอ 1 เดือนก็ใส่ปุ๋ย ปุ๋ยยูเรียกระสอบละ 450 บาท หว่านเที่ยวละ 8 กระสอบ รอบหนึ่งใส่ 3 เทียว ใช้แรงงาน 4 คนๆ ละ 300 บาท ใช้เวลาหว่านครึ่งวัน แหล่งปุ๋ยยาและฮอร์โมนมาจากลำลูกกา เอาทั้งปุ๋ยบำรุง ยา และฮอร์โมนทั้ง 3 อย่างๆ ละฝาใส่รวมฉีดทีเดียวกัน โดยฉีด 2 หน จ้างแรงงานฉีดทีละ 4 คนๆ ละ 300 บาท ฉีดครั้งละเพียงวันเดียวเสร็จ ต้องคอยฉีดผักบุงมิให้ลงไปในนา เพราะจะแย่งปุ๋ยจากข้าว พอรวงแก่ก็ติดต่อรดเกี่ยวจากคลองสี่ จ้างมาขนย้ายเอาไปยังโรงสีที่คลองสี่

ค่าจ้างเหมาทั้งหมดไร่ละ 500 บาท ผลผลิตได้ไร่ละเกวียน บางทีก็ไม่ถึงเพราะลมน้ำ การขนส่งในสมัยก่อนปี 2514 เป็นทางเรือ ภายหลังมีเครื่องยนต์เกียร์ รถยนต์ จึงทำเอง แล้วติดต่อพ่อค้าจากมีนบุรีมารับผลผลิต

ผลกระทบจากการขยายตัวเป็นเมืองที่เข้ามาประชิดมีชัดเจน คลองที่อยู่ติดที่ดินเน่าเสีย แต่มีความเห็นว่าน้ำเสียไม่เป็นปัญหาสำหรับต้นข้าวโดยตรง แต่ทำให้ทำนาไม่สะดวก น้ำเสียเกิดจากหมู่บ้านจัดสรรปล่อยลงคลองจนดำมากเวลาฝนตก เรื่องยุ่งปัจจุบันซุ่มกว่าแต่ก่อน

ในด้านรายได้และความเป็นอยู่ เคยเป็นหนี้ในช่วงส่งลูกเรียน ลูกๆ ยังมาช่วยรดน้ำต้นไม้บ้าง ชาวนารายที่เช่าที่ทำนาก็ไม่มีหนี้ติดพัน มีเพียงการหมุนเวียนเงินทุนทำนาปีละหลายรอบ ผลไม้ในสวนเก็บกินเองที่เหลือแจก บางทีก็กวขนุนเก็บไว้บริโภค เพราะมิได้บำรุงนัก ปล่อยสวนตามธรรมชาติ ที่ดิน 35 ไร่ กำลังจะแบ่งขายให้หมู่บ้านจัดสรรข้างเคียง อยู่ในระหว่างตกลงราคาและตกลงให้ใช้ทางรถยนต์ผ่านออกทางหมู่บ้านได้อย่างถาวร ถ้าขายจะเหลือที่ดินสวน 6 ไร่ที่ติดคูคลองไว้สำหรับอยู่อาศัยเองต่อไป เช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บุญ หมู่ 5 ก็เหลือที่ดินบริเวณบ้านไว้ตรงปลายหมู่บ้านจัดสรรที่เคยเป็นนามาก่อน

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ ทำให้เห็นถึงสภาพการใช้ที่ดินทำนาในฝั่งตะวันออกโดยไม่เปลี่ยนเป็นเกษตรชนิดอื่น เนื่องจากลงทุนทำแล้วไม่ได้ผลคุ้มค่า เนื่องมาจากสภาพทางกายภาพของพื้นที่ เมื่อลงทุนปุ๋ยยาไม่คุ้มก็ปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ เก็บกินเองบ้างแจกจ่ายบ้างขายบ้าง ตามแต่จำนวนผลผลิตที่ออกไม่แน่นอน การทำนาที่ดำรงอยู่นั้นเกษตรกรชาวนาเป็นตัวตัดสินใจที่สำคัญ ผู้ที่เคยทำนามาก่อนก็จะชอบทำนาไม่หยุด เมื่อมีเวลาก็ทำ แม้จะมีงานอื่นให้รายได้แน่นอนกว่าก็ตาม หากไม่มีชาวนาในบริเวณพื้นที่ กิจกรรมทำนาก็จะสูญหายไปแม้มีที่ว่าง เพราะคนที่ไม่เคยทำนาก็จะไม่เริ่มต้นทำ ต้องอาศัยการสืบสานของชาวนาที่เคยทำอยู่ก่อนในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง หรือจากพื้นที่รอบนอก

6.3.4 พื้นที่สายไหมออเงิน

พื้นที่แถบสายไหมออเงิน มีที่ตั้งอยู่ระหว่างด้านใต้ของถนนสายไหมกับฝั่งซ้ายของถนนออเงิน มีถนนเพิ่มดินเป็นถนนท้องถนนผ่านพื้นที่ไปถึงท่าอากาศยานดอนเมือง พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นนาข้าว สวนสวนเก่าเป็นสวนผสม มะพร้าว มะม่วง และกล้วย มิได้บำรุงจริงจังให้เกิดรายได้ แปรสภาพเป็นสวนในบ้านหรือปล่อยทิ้งร้าง การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นบ้านจัดสรร และยังมีชุมชนที่อยู่อาศัยกระจายตัวตามแนวถนนหลักและตามริมคลองดั้งเดิม

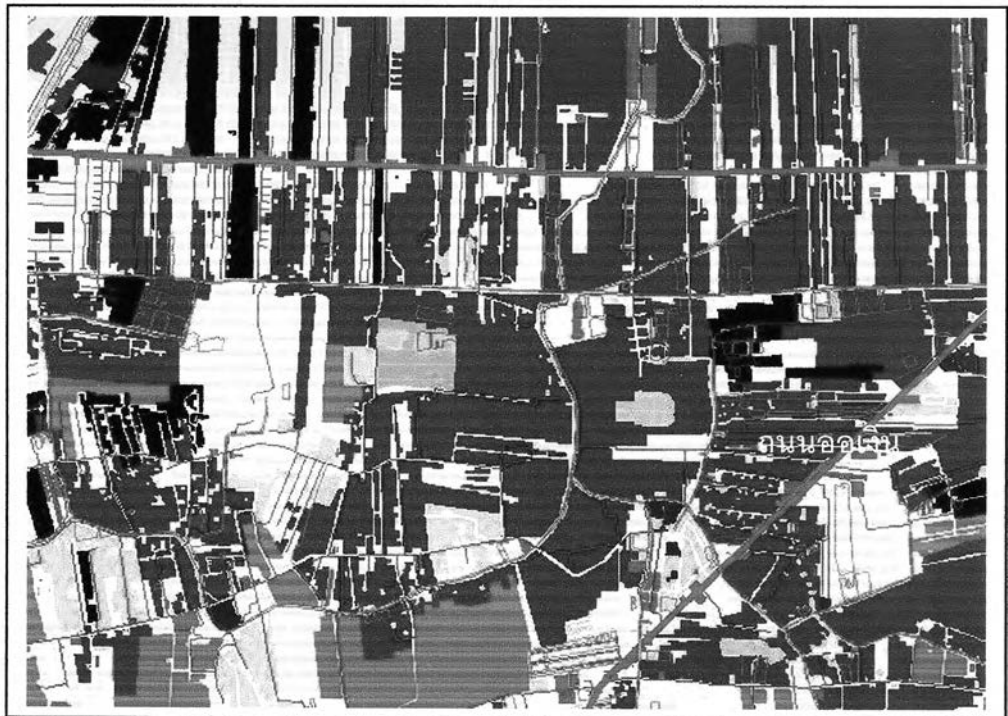
ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือ เป็นผู้นำท้องถิ่นเพศหญิง อายุ 55 ปี มีวุฒิมัธยมศึกษา กศน.ม.6 ตามแนวทางพัฒนาผู้นำท้องถิ่น เป็นคนดั้งเดิมแถบนี้มีญาติพี่น้อง อยู่ในท้องถิ่นแถบใกล้เคียงคือที่วัดเกาะออเงิน แต่มีที่ดินโฉนดเดิมเพียง 2 งาน เพราะมีพี่น้อง แบ่งกันถึง 10 คน ที่พักอยู่ที่บ้านหมู่ 7 แขวงสายไหม เขตสายไหม เป็นบ้านที่มาซื้ออยู่ใหม่กับสามี เดิมแถบนี้เป็นตระกูลพลาสุสนธิ์ ส่วนที่ดินทำนาอยู่ฝั่งแขวงออเงิน หมู่ 3 ภายในรัศมีระยะ 1-2 กิโลเมตร ลูกหลานมีวุฒิมัธยมศึกษา ม.6 และปริญญาตรี ไปทำงานอื่นหมด ทั้งเป็นทหาร อากาศ และพนักงานบริษัทต่างๆ นาที่ทำเป็นของอา 9 ไร่ ทำนาตั้งแต่เด็ก นอกจากนี้เช่าเพิ่ม 3 ไร่ ตั้งแต่เมื่อ 3 ปีก่อน เป็นที่ส่วนหนึ่งของที่ดินแปลงใหญ่ 250 ไร่ ที่มีเจ้าของเป็นทหารบกลูกคน มอญปากเกร็ดซึ่งเกษียณอายุแล้ว ที่ดินใหญ่มรดกผืนใหญ่นั้นแบ่งเช่าทำนาหลายราย ที่ดินข้าง เคียงจัดสรรเป็นชุมชนพักอาศัยหมดแล้ว คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไปทำงานที่ข้างอากาศ ตอนเย็นลูก หลานคนในชุมชนออกมาใช้ที่นาเป็นที่พักผ่อนนันทนาการ ราคาที่ดินแถบนี้แพง ไร่ละ 4-5 ล้าน บาท หากเป็นที่ตาบอด ราคาไร่ละ 3 ล้านบาท ชาวบ้านที่ยังทำเกษตรส่วนใหญ่ทำนา 25 ไร่ ส่วน 5 ไร่ แถวออเงินที่วัดใหม่พระร่วงยังมี บุ่ง กระจาด และปลูกเตยรอบบ่อ

กระบวนการทำนา 9 ไร่ เป็นข้าวนาปรัง ปีละ 3 ครั้ง ส่วนใหญ่ลงมือทำดูแลเอง แต่การไถทำเพื่อจ้างเหมาแรงพร้อมรถไร่ละ 300 บาท จากนั้นหว่านเอง แหล่งพันธุ์มาจากแถว เกษตร ถ้าซื้อเองถึงละ 120 บาท ซื้อจากแจ็กกลมซึ่งรับซื้อขายผลผลิตรวมทั้งปุ๋ยยาด้วย (ขายข้าว ได้ถึงละ 57 บาท) บางทีก็เก็บเมล็ดพันธุ์เองแต่ไม่เกิน 2 หน้า (รอบ) ถ้าหน้าที่ 3 ใช้ไม่ได้แล้วข้าว จะเหลือม ใส่ปุ๋ยเอง กระจาดละ 600 บาท ใส่ไร่ละกระจาดต้องรด แบ่งเป็นการหว่านปุ๋ย 2 ครั้ง เมื่อข้าวอายุได้ 20 วัน และอีก 2 เดือน ตอนข้าวใกล้ออกรวง บางคนแบ่งใส่ 3 ครั้ง จ้างฉีดยา ค่าแรงไร่ละ 60 บาท ค่ายาชุดละ 250 บาท ฉีดได้ 5 ไร่ แต่ไม่ใช่ฮอร์โมน การจ้างเกี่ยวไร่ละ 250 บาท จ้างขนย้าย ไร่ละ 150 บาท โรงสีมารับถึงที่นา แรงงานจ้างไถ กับจ้างเกี่ยว เป็นคนละเจ้า แต่เป็นคนในแถบนี้ทั้งหมด น้ำที่ใช้ในการทำน่านำมาจากคลองมีสภาพดำ เพราะมีหมู่บ้านจัด สรรแบบปล่อยน้ำเสียไม่ยอมเดินเครื่องบำบัด แต่ก็ใช้ทำนาได้ โดยใช้สูบลูกสูบคูโบต้า 2 เครื่อง ติดบนรถไถทำนา

พื้นที่นอกจากนั้นเป็นส่วนมะม่วง 20 ต้น กล้วย มะพร้าว และบ่อปลา มะม่วงให้ ผลน้อยปีละ 10-20 กิโลกรัม มะพร้าวตามริมคลองมีผลปีละ 50 ลูก มีบ่อปลาคอยซ่อนจอกแหน ให้กิน เลี้ยงไว้เฉยๆ ไม่ได้ลงจับขาย ทำปลาได้พักน้อย ที่ดินแถบนี้ทำอย่างอื่นไม่ได้เนื่องจากดิน แข็ง เวลาแห้งจับเป็นก้อนใหญ่ๆ เคยลองปลูกข้าวโพดไม่ขึ้น ไม่สนใจการปลูกกล้วยไม้เพราะทำ ไม่เป็น ตอนนี้อ่าวมีราคาดี จากเดิมเกวียนละ 3,500 ขึ้นมาเป็น 5,700 บาท ชาวบ้านที่ทำนาดีๆ

จะได้ข้าว 80-90 ถัง ถึงไร่ละเกวียน แต่ตนทำนา 12 ไร่ ได้เพียง 7 เกวียน คือประมาณไร่ละ 55 ถังเท่านั้น ปัญหาอุปสรรคมีแรงงานก่อสร้างมาตัดกล้วยไปกินหมด ปัญหาน้ำเสียแจ้งไปก็ไม่ได้ผล มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นมาก ปัจจุบันหาปลาในคลองมาบริโภคไม่ได้แล้ว น้ำเสียทำให้ปลุกเห็ดไม่ได้ สมัย 20 ปีก่อนซึ่งยังทำนาปีละ 1 ครั้ง เมื่อน้ำยังตื้นอยู่เคยปลุกเห็ดฟางได้ผลดีกว่าทำนา ใช้เชื้อจากแถววัดใหม่พระร่วง หรือแถวมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือที่ กม.5 ใช้น้ำประปาทำเห็ดไม่ได้ น้ำกร่อยน้ำเปรี้ยวก็ไม่ได้ เดี่ยวนี้เห็ดราคา กิโลกรัมละ 70 บาท ส่งในราคา 50 บาท สามารถปลุกเห็ดส่งลูกเรียนได้ สมัยก่อนกิโลกรัมละ 12 บาท การปลุกไร่ละ 100 ฟอง แบ่งเป็นลือคละ 20 ฟอง ลือคยาว 6 เมตร (3 วา) สามารถเก็บเห็ดได้ลือคละ 20 กิโลกรัมต่อหวด 2-3 วัน ส่วนปัญหาอื่นๆ เคยมีภัยยาเสพติดเป็นอันตรายในพื้นที่

ในการเกษตรมีการส่งเสริมจากศูนย์ถ่ายทอดฯ ที่หมู่ 7 ร่วมกับกลุ่มออเงิน และกำนันอีกพื้นที่หนึ่ง มีการอบรมทำแปรรูปอย่างอื่นแต่ไม่มีเวลา ไม่เคยทำ ก็กลับมาทำนา

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-26 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่สายไหมออเงิน

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

สภาพความเป็นอยู่ มีหนี้เป็นวงๆ โดยเฉพาะวงเกี่ยวใช้สำหรับหมุนเวียน ทำนาเป็นพักๆ แต่ตอนนี้ข้าวราคาดี ตัดสินใจไม่เลิก ช่วงนี้ข้าวนาทั่วไปไม่บ่น ต้องการทำนาเพิ่มขึ้น ต่างเสาะหาที่ว่างมาทำนา แต่การทำนาของผู้ใหญ่มวยอย่างเดียวไม่พอกิน อาศัยสามีขายที่มันบุรีไป 5 ไร่ แต่ก่อนฝากเงิน 3 เดือนรับดอกเบี้ย 2 แสนบาทเศษ ได้ซื้อที่วัดพระร่วงไว้เพียง 1 ไร่ ส่วนที่ดินต่างจังหวัดไม่ได้สนใจ ผู้ใหญ่มวยมีความชอบทำนา หยุดไม่ได้ ถ้าปล่อยให้หญ้าขึ้นจะทำไม่ไหว จะทำนาต่อไป เพื่อพ้นจากตำแหน่งการเมือง จะได้มีกิจกรรมทำต่อไป หากทำเกษตรอย่างอื่นใช้เวลาใช้แรงงานเอาใจใส่มากทำไม่ไหว การทำนาวันหนึ่งใช้เวลาดูแลเล็กน้อยสามารถไปทำงานอย่างอื่นได้

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ ทำให้เห็นถึงคุณลักษณะของชาวนาที่มีอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิม ผู้ที่เคยทำนามาก่อนก็จะชอบทำนาไม่หยุด มีเวลาทำ แม้จะมีงานอื่นให้รายได้แน่นอนกว่าก็ตาม แต่ในเขตชานเมืองรุ่นลูกหลานมีการศึกษาสูงและไปทำงานในเมืองกันหมด ถ้าจะมีการทำนาต่อไปในที่ว่างต้องอาศัยชาวนาจากพื้นที่ชั้นนอกออกไป

6.4 พื้นที่เกษตรกรรมรอบนอกเมืองฝั่งตะวันออก

6.4.1 พื้นที่ทรายกองดินใต้

พื้นที่ทรายกองดินมีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนประชาร่วมใจกับถนนนิมิตรใหม่ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของพื้นที่ การใช้ที่ดินเกษตรกรรม ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นบ้านจัดสรรบางโครงการมีขนาดใหญ่ เช่น หมู่บ้านกฤษฎานครเจาะเข้าไปตรงกลางของพื้นที่ และยังมีชุมชนที่อยู่อาศัยกระจายตัวตามแนวถนนหลัก ทั้งถนนประชาร่วมใจกับถนนนิมิตรใหม่ และชุมชนมุสลิมตามริมคลองแสนแสบ ในแนวระหว่างคลองกับถนนที่ขนานเป็นชุมชนที่มีสวนผสมจำพวกกล้วยและมะม่วงตามบริเวณบ้าน ในการทำนาในปัจจุบันพื้นที่แถบนี้ส่วนใหญ่เป็นคนไทยพุทธจากบางชั้น และจากที่ใกล้เคียงอื่นๆ มาเช่าทำนา ถ้าหากเป็นแถบคลองสามวาและคลองสามวาตะวันออกจะเป็นคนมุสลิมกับคนพุทธทำนาปนเปกัน

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือ เกษตรกรชาย อายุ 71 ปี เป็นคนไทยมุสลิม มีวุฒิการศึกษาประถม 4 อยู่บ้านหมู่ 4 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา มีลูกชาย 4 คนทำกิจการอยู่ด้วยกัน และลูกสาวอีก 1 คนย้ายไปคลอง 16 แล้ว ลูกๆ ไปประกอบอาชีพอื่นทั้งหมด มีที่ช่วยเลี้ยงวัวเพียงคนเดียว ที่ดินกลางนาเป็นของตนเองขนาด 20 ไร่ เป็นแถบทอดยาวตามแนวเหนือใต้ เดิมบ้านอยู่ฝั่งริมคลองแสนแสบ สมัยก่อนเคยปลูกข้าวหอมมะลิมีปัญหาหนูรบกววน เมื่อมีถนนประชาร่วมใจตัดผ่านในปี 2515 มีการปรับหันแนวการตั้งถิ่นฐาน เพราะ

ถนนนั้นตัดผ่าข้ามทางเข้าออกที่เชื่อมต่อกับที่นา ภายหลังจากจึงย้ายข้ามฝั่งถนนมาอยู่กลางนาริมถนนได้กว่า 3 ปีแล้ว ปัจจุบันราคาที่ดินงานละ 500,000 บาท หรือเท่ากับไร่ละ 2 ล้านบาท สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์กู้เงินจาก ธกส. ได้ 90,000 บาท ต่อที่ดิน 1 งาน (ธกส. ตีราคาที่ดินทำนากานละ 150,000 บาท และให้วงเงินกู้ร้อยละ 50 ของราคาที่ดินที่ตีไว้) ที่ดินข้างเคียงมีขนาด 100 ไร่ เป็นของญาติพี่น้องอีกเจ้าหนึ่ง มีราคาขายไร่ละ 1,800,000 บาท แต่มีสายไฟแรงสูงพาดผ่านกลางพื้นที่พร้อมท่อแก๊ส หลังจากหมู่บ้านกฤษฎาจนครเข้ามาทำโครงการในพื้นที่ใกล้เคียง ยังขายที่ไม่ได้เพราะต้องการขายทั้งแปลงด้วยเงินสด มีคนที่ต้องการซื้อเฉพาะที่ดินหน้าแนวสายไฟเท่านั้น ในปัจจุบันคนไทยมุสลิมแถบนี้ออกไปทำกินที่อื่น ส่วนใหญ่ขายที่นาไปแล้ว บางรายต้องการขายที่ก็ยังขายไม่ได้ มิได้หวังที่มากไปกว่าคนไทยกลุ่มอื่นๆ

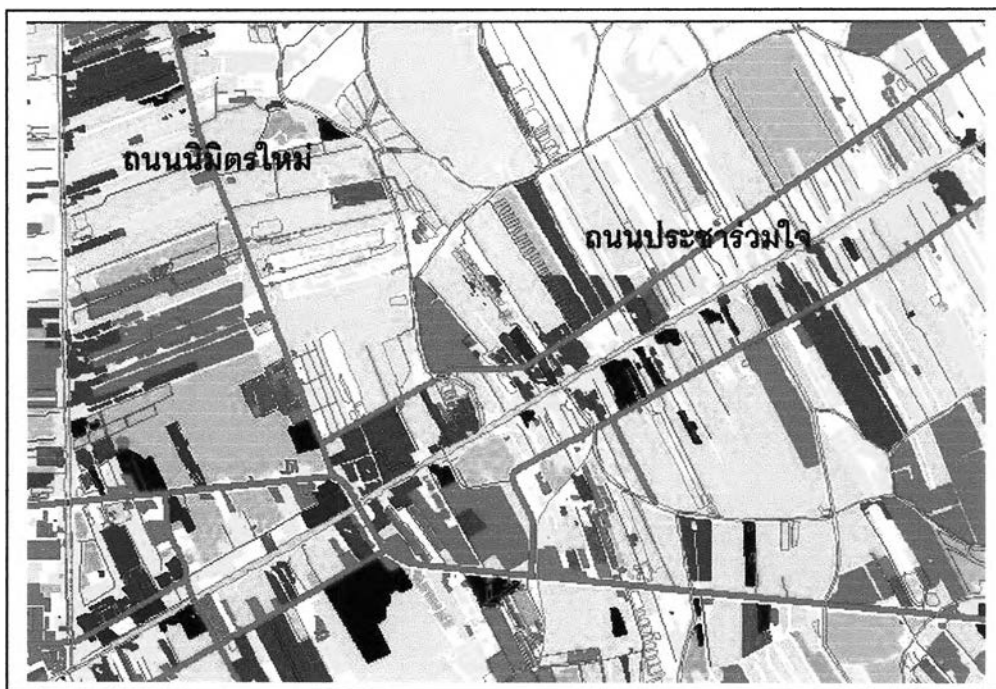
ในการทำนาของตนเคยเป็นนาปรังทำปีละ 2 ครั้งๆ ละ 4 เดือน เพราะต้องปล่อยนาให้ตากแดดบ้าง ถ้าไม่พักดินตากแดดจะเป็นโรคมาก ในกระบวนการปลูกข้าวนั้น เริ่มจากเมื่อเกี่ยวเสร็จทิ้งไว้ 7 วันซึ่งข้าวแห้งก็เหานา สับดาห้ถัดไปจึงวิดน้ำเข้านา เมื่อไถทำเทือกแล้ววิดน้ำออก จากนั้นเป็นการหว่านน้ำแห้งเพื่อไม่ให้หอยเชอร์รี่และแมงกะพรุนกิน แหล่งพันธุ์ข้าวคือแถบมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน และที่ทำการเกษตรระเชิงเทรา ที่บางน้ำเปรี้ยวคลองสิบก ก่อนนั้นเคยทำนาโดยใช้ควายตั้งแต่ปี 2500 ทำนาได้เพียง 30 ไร่ โดยเช่าที่นาไร่ละ 6 ถึงราคาข้าวในตอนนั้นราคาเกี่ยวนละ 1,200 บาท ขณะนั้นชาวนาทั่วไปทำนาปีรายละ 40 ไร่ เมื่อมีการใช้รถเครื่องทำนาตั้งแต่ปี 2520 เคยขยายพื้นที่ทำนา 2 คน 70 ไร่ ตอนนั้นเคยมีที่ดินเกือบถึงคลอง 1 จำนวน 20 ไร่ ผนวกกับที่เช่าอีก 50 ไร่ สำหรับทำนา ต่อมาขายที่ไปและซื้อใหม่ตรงที่อยู่ปัจจุบันมีหัวที่ดินติดถนนทางทิศใต้ การให้ปุ๋ยยาเหมือนรายอื่นทั่วไป ปุ๋ยยูเรียลูกละ 600 บาทหรือตันละ 12,000 บาท ซื้อจากแหล่งใกล้เคียง ในปัจจุบันเลิกทำนาเองแล้วตั้งแต่ปี 2533 เพราะเป็นนาปีและข้าวราคาต่ำถึงปัจจุบันกลับไปทำนาไม่ได้เพราะขาดตอนไปแล้ว แต่ยังทราบว่าเป็นแถบนี้ได้ผลผลิตไร่ละ 80-100 ถัง แต่เที่ยวที่สองจะลดลงเหลือ 60 ถัง เพราะฉีดยาฆ่าต้นกกข้าวจึงเป็นดอกรวง แต่ข้าวมีราคาดี ปีก่อนเกี่ยวนละ 4,800 บาท ปีนี้ยังขึ้นมาถึงเกี่ยวนละ 5,500 บาท ผลผลิตขายทั้งหมดไม่แบ่งเก็บไว้ แหล่งรับซื้อผลผลิตคือโรงสีที่หนองจอก และสามแยกแถบนี้มีการส่งเสริมเกษตรแต่ไม่สนใจ มีเพียงการลงทะเบียนเกษตรกรมาได้ 3 ปีแล้ว ในการทำนานั้นมีหนี้หมุนเวียนในการลงทุนไม่ติดพันหรือพอกพูน ในปัจจุบันที่มีการเลี้ยงวัวก็เช่นกัน

ที่ดินของตน 20 ไร่ แบ่งเป็นทำที่อยู่อาศัย กิจการน้ำดื่มบรรจุขวด ทำลูกชิ้นที่ใช้เนื้อไก่จากสหฟาร์ม กม.8 และให้เช่าทางด้านหน้าถนน 10 ไร่ ส่วนอีก 10 ไร่ ให้เช่าทำนา หลังที่ดินยังทำบ่อปลา โดยเอาเครื่องจักรเดิมมาวิดน้ำ ได้ผลผลิตบ่อละ 500 กิโลกรัมต่อปี เอาบรรจุ

ขึ้นรถไปขายตามหมู่บ้านจัดสรรใกล้เคียงได้ราคากิโลกรัมละ 25 บาท หากเป็นปลาตุกเคยนำไปส่งยี่ปู้ที่ตลาดไท ปัจจุบันตนยังเลี้ยงไว้คิดว่าเหมาะสม เพราะเป็นการเลี้ยงดูแลมิใช่ปล่อยทิ้งคือคอยไม่ให้ไปอยู่ตามถนนเพราะเป็นอันตรายต่อการสัญจรของรถยนต์ โดยใช้ลวดไฟฟ้าล้อมไว้อาศัยที่ดินข้างเคียง 10 ไร่ซึ่งนายอ้วน สุนทรเคยเช่าทำนาปรัง 2 รอบ ในราคาปีละ 3,000 บาทเป็นเวลา 4-5 ปี ได้เลิกเช่าทำนา 3 ปีแล้ว จึงมีหญ้าปล่อยขึ้น เพราะเจ้าของที่ดินต้องการขายตนก็เลยเลี้ยงวัวให้วัวไปช่วยกินหญ้าแล้วกลับมาเข้าคอกในที่ของตน เคยเลี้ยงวัวถึง 30-40 ตัว เพราะมีที่ว่างข้างหลัง 200 ไร่ ปัจจุบันเหลือเพียง 9 ตัว แม่พันธุ์ทองซ้อมาคู่ละ 3-4 หมื่นบาทเมื่อให้ลูกจนลูกโตก็ขายหรือทำแม่พันธุ์ต่อไป วัวอายุ 2 ขวบ ขายได้ราคาไม่ต่ำกว่า 15,000 ถึง 17,000 บาท ต้นทุนค่าอาหารต่ำกินหญ้าบนถนนของตัวเอง หาฟางข้าวโดยพันหญ้าตามสวนแถบนี้มาให้วัว อาหารเสริมให้น้อยมาก เมื่อเลี้ยงจนขายได้จะมีรายได้คิดเป็นกำไรวันละ 20 บาทต่อตัว สำหรับที่ดินอีก 10 ไร่ด้านหลัง ให้คนซื้อสายจันจากปลายชะโด เป็นเขียนแซมปีไถนาอายุ 40 ปี และภรรยา ซึ่งมีบ้านพักอยู่ห่างในระยะ 3-5 กิโลเมตร เช่าทำนาปีละ 300 บาทต่อไร่เป็นคนไม่เต็มเหล่าทำงานขยันถึง 2 ทุ่ม ทั้งยังเช่าที่ดินข้างเคียงทำรวมไม่ต่ำกว่า 200 ไร่ โดยจ้างแรงงานช่วย 2-3 คน ไถนาได้วันละ 20 ไร่ ด้วยรถไถ 3 คัน เป็นรถฟอร์ด 90 แรงม้า ลากผานพรวนดินคันละ 3 ผาน แรงงานเป็นญาติกัน มีค่าแรงคนละ 200 บาท รวมกับบุหรี 1 ของ และกระทิงแดง 1 ขวด ตาเหม็งเอาปุ๋ยจากนายทุนจีน ปัญหาในการทำนาคือเรื่องน้ำ แถบนี้มีปัญหาขาดน้ำช่วงหลังเดือนธันวาคม มีความเห็นว่าที่บริเวณคลองพระราชดำริที่อยู่ใกล้เคียงมีการปล่อยน้ำลงสู่คลองแสนแสบโดยเปล่าประโยชน์ น่าจะมีการกักระดับน้ำตั้งแต่เดือนธันวาคม

สำหรับการเลี้ยงปลานั้น ใช้พื้นที่ 1 ไร่มีบ่อปลา 2 ลูก (บ่อ) เคยเลี้ยงปลาตุกในปี 2547 ไม่ประสบความสำเร็จเพราะเลี้ยงถึง 4 เดือนแล้วปลาไม่โต ลงทุนเป็นแสนแต่ไม่มีกำไร ค่าอาหารแพงจึงขาดทุน เพราะปลาน้ำหนัก 1 กิโลกรัม ต้องกินโครงไล่ไก่ 4 กิโลกรัมๆ ละ 5 บาท ปัจจุบันราคา 7-8 บาท บางทีถูกโกงน้ำหนักอีก แต่ขายได้ราคา 23-24 บาท บางครั้งราคาดี ก็ได้ 35 บาทต่อกิโลกรัม แรกๆ เคยเลี้ยงปลามาตั้งแต่ปี 2530 ใช้เวลาเลี้ยง 4 เดือนก็จับขายได้ แต่ครั้งหลังเลี้ยง 6 เดือนแล้วปลาไม่โต ถ้าเป็นปลานิลต้องเลี้ยงในบ่อ 10 ไร่ ลึก 2 เมตร ปลาจึงโตในการจับใช้อวนลากเช่าจากกำนันชัย กาดคะนอง อยู่คลองสอง เขตคลองสามวา แถววัดสุขใจ ผลผลิตได้ไร่ละ 3-4 ตัน ในการเลี้ยงที่หัวนา 2 ไร่คือ 2 บ่อ สลับกันจับที่ละบ่อทำให้มีรายได้ไม่ทั้งช่วงและจะได้ซื้อไล่ไก่ต่อเนื่อง มิฉะนั้นจะสูญเสียแหล่งไล่ไก่ แหล่งโครงไล่ไก่คือเป๊ะฮ่องกง แต่ต้องซื้อทุกอย่างจากเขาและขายให้เขา หลังปี 2533 จึงเลิกเลี้ยงปลาตุก ตอนหลังมาเลี้ยงปลาแบบธรรมชาติจำพวกปลาสลิด โดยไปจับแม่ปลามาจากลำกระโดงใกล้เคียงนำมาปล่อยในบ่อให้เติบโตเองตามธรรมชาติ แล้วจับขายบ้างบริโภคเองบ้าง

สำหรับสภาพความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพื้นที่ข้างเคียงนั้น มีการอาศัยที่ดินชายที่นาข้างเคียงวางของเครื่องมือจักรกลการเกษตร และมีการเลี้ยงวัวกินหญ้าให้เตียน สำหรับหมู่บ้านจัดสรรอยู่ข้ามคลองไปเป็นสถานที่ขายผลผลิต หากไม่มีการปล่อยน้ำเสียก็ไม่เกิดผลกระทบสำหรับผลกระทบจากสภาพความเป็นเมืองนั้น ขโมยในซอยไม่มี มีพวกแข่งมอเตอร์ไซค์ตามถนนเป็นปกติมานานแล้ว ส่วนปัญหาบ้ำลดลงในปีที่ผ่านมา

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-27 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่คลองสามวาตะวันออก

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ในเรื่องการทำเกษตร มีความชอบปลูกต้นไม้ทำเกษตรเพราะสนุกเพลิดเพลิน ทำให้มีเรื่องไปคุยกับคนอื่นได้ เมื่อมีเวลาว่างไปฟันหญ้าและปลูกกล้วยหอม ปัญหาในการเกษตรเป็นเรื่องน้ำ ต่อบริการจะลองเลี้ยงแพะเพราะให้ลูกดกปีละ 2 ครอกๆ ละ 2 ตัวพอดีกับแม่แพะซึ่งมีนม 2 เต้า แพะจะท้อง 9 เดือน ทั้งระยะ 20 วันออกลูกอีก 1 ตัว ออกลูกปีละ 2 เทียบแพะเหมาะสมให้นมเลี้ยงได้ 1 ตัว ถ้าออกลูกแฝดจะลำบาก เวลาที่ลูกอ่อนต้องให้แม่แพะกินกล้วยน้ำว้าและกากถั่วเหลืองจะให้นมดี และต้องปล่อยให้เล็มหญ้าทำให้นมไม่มูกลิ้น ถ้าให้อาหารเสริมนมจะมีกลิ่น การผสมแพะตามธรรมชาติใช้ตัวผู้จริงดีกว่าเพราะมดลูกไม่เสีย ตัวพ่อพันธุ์จะนำมาจากบางน้ำเปรี้ยว การเลี้ยงแบบปล่อยให้เล็มหญ้าจนแพะอายุ 2 ขวบ น้ำหนัก 40

กิโลกรัม ขายได้ราคากิโลกรัมละ 50 บาท สามารถมีรายได้จากนมแพะอีกด้วย สภาพความเป็นอยู่มีรายได้จากหลายทางแล้ว เมื่อว่างก็ทำเกษตรไม่ปล่อยเวลาอยู่เฉย

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้สนับสนุนให้เห็นว่า ผู้ที่เป็นมุสลิมในปัจจุบันมีความต้องการขายที่ดินหากได้ราคา พื้นที่เกษตรสามารถเปลี่ยนแปลงได้เหมือนที่อื่นทั่วไป ในเขตขานเมืองรุ่นลูกหลานมีการศึกษาสูงจะไปทำงานอื่นที่มีใช้การเกษตร ถ้าจะมีการทำนาต่อไปในที่ว่างต้องอาศัยชาวนาจากพื้นที่ชั้นนอกออกไป ในการเกษตรชนิดอื่นเช่นการเลี้ยงวัวสามารถเก็บอู่กลในการใช้ที่ดินขานเมืองให้เกิดประโยชน์ได้ หากการเกษตรชนิดหนึ่งได้รับผลกระทบก็อาจส่งผลถึงอีกชนิดหนึ่งได้ เช่น ใช้น้ำรดนกอมีผลกระทบต่อฟาร์มไก่ แล้วทำให้โครงซากไก่ซึ่งใช้เลี้ยงปลาขาดแคลน ทำให้มีผลต่อการเกษตรประเภทบ่อปลาต่อไป

6.4.2 พื้นที่ทรายกองดิน

พื้นที่แถบทรายกองดินคลองหนึ่ง มีที่ตั้งอยู่ระหว่างฝั่งขวาของถนนนิมิตรใหม่กับคลองหนึ่งที่มีการดูแลใช้เรือขุดลอกทุกปี เนื่องจากเป็นโครงการแก้มลิงมีประตูน้ำและแนวถนนนิมิตรใหม่เป็นเขตกันน้ำ ที่ดินฝั่งขวาจะอยู่นอกเขตกันน้ำท่วม เป็นพื้นที่รับน้ำแก้มลิงจึงมีน้ำท่วมตามฤดูกาล ที่เกษตรส่วนใหญ่เป็นนาข้าวทั้งที่ทำอยู่และเลิกไปแล้ว ทั้งเช่าทำและเป็นเจ้าของเอง รายละ 30-40 ไร่ ค่อยๆ ลดขนาดลง มีบ่อปลาบ้าง การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นบ้านจัดสรร และยังมีชุมชนที่อยู่อาศัยกระจายตัวตามแนวถนนหลักทั้งถนนนิมิตรใหม่และชุมชนตามริมคลองหนึ่งในการทำนาในปัจจุบันพื้นที่แถบนี้ส่วนใหญ่เป็นคนไทยพุทธเช่าทำนา มีคนสอบถามขอซื้อที่ดินบ่อย ที่ดินมีราคาไร่ละ 1-1.5 ล้านบาท

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือ เป็นเกษตรกรราย อายุ 54 ปี มีวุฒิการศึกษาประถม 4 เป็นชาวไทยพุทธดั้งเดิมเกิดที่นี้ญาติพี่น้องอยู่ในท้องถิ่น อยู่ที่ถนนเลียบบคลองหนึ่ง หมู่ 7 แขวงทรายกองดิน เขตคลองสามวา ภรรยาก็เป็นคนในแถบนี้ มีลูก 3 คนไปประกอบอาชีพอื่นทั้งหมด เป็นช่างซ่อมรถ ทำโรงงานชิ้นส่วน และเป็นทหาร ที่ดินมีของตนเองขนาด 6 ไร่ เช่าพี่น้องในที่ดินอีก 24 ไร่ ในราคา 8 ถึงต่อไร่ ใช้ทำนาทั้งหมด ส่วนพี่น้องย้ายไปเช่าทำนาแถววัดใหม่ซินดิษฐ์ อยู่ไม่ไกลนักราว 1 กิโลเมตร นาที่ทำอยู่เป็นนาปรังทำปีละเพียง 2 หน เนื่องจากมีน้ำท่วมถึงระดับถนน เพราะอยู่นอกเขื่อนควบคุมป้องกันน้ำท่วมเมือง เมื่อถึงฤดูน้ำก็หยุดทำนา พอเดือนอ้ายเดือนยี่ก็ทำต่อ เดิมมีที่ดิน 40 ไร่ ทำสวน 4-5 ไร่ บางส่วนเป็นสวนครัวกะเพรา ทำถนนแบ่งกันจน 4 ปีมานี้เหลือ 6 ไร่ เพราะถูกแบ่งแปลงให้พี่น้อง

กระบวนการปลูกข้าวใช้พันธุ์จากสุพรรณบุรี ถึงละ 110 บาท ใช้หว่านน้ำตมไร่ละ 2 ถัง โดยหว่านเอง ปุ๋ยยาซื้อจากตลาดคลอง 7 หรือที่อื่นๆ ใกล้เคียงตามแต่สะดวก นำปุ๋ยมาใส่ นา ไร่ละลูกๆ ละ 400 บาท แบ่งเป็นใส่ 2 เทียว ส่วนยาฉีด 2 เทียว ยาขวดละ 390 บาทฉีดได้ 3 ไร่ แรงงานปุ๋ยยาบางครั้งจ้างใส่ปุ๋ยลูกละ 50 บาท ตกไร่ละ 100 บาท จ้างฉีดยาไร่ละ 50 บาท แรงงานรถเกี่ยวจ้างทั้งหมดรถ 2 คัน คนงาน 2 คน ตกไร่ละ 200 บาท จ้างขนย้ายทั้งหมดแรงงาน 10 คน ตกไร่ละ 150 บาท แรงงานเป็นคนในท้องถิ่นแถบนี้ ผลผลิตได้ไร่ละ 80 ถัง ขายให้โรงสีหนองจอก เขามารับเองที่นา ได้ราคาเกวียนละ 5,600 บาท (ราคาประกัน 6,000 บาท) ลุงสุทธิเคยทำนามาตั้งแต่สมัยข้าวราคาเกวียนละ 350-400 บาท โดยใช้คนเกี่ยวและควายนวดข้าว ในการส่งเสริมเกษตร มีการสอนทำปุ๋ยยา แต่ยามตนเองใช้ไม่ได้ผลกับหนองเพลี้ย

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ ↑

ภาพที่ 6-28 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่ทรายกองดิน

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

เกี่ยวกับผลกระทบจากความเป็นเมือง ยังไม่มีผลกระทบจราจรโมยหรือสิ่งแวดล้อม ในการทำนาไม่มีการเผา จะดีแปลงเลยจึงไม่ทำให้เกิดควันรบกวน ปัญหาหนองนาเคยใช้วิธีจุดประทัดปิงปองลูกละบาทสองบาทได้ เดียวนี้ตีปีบได้ราวครึ่งเดือนเมื่อหว่าน ไม่กล้าจับนก

เพราะกลัวตำรวจ แถบนี้มีสภาพนิเวศดีน้ำยังไม่เน่าเสีย มีกบจับไว้บริโภคได้ นอกจากนี้มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมเพราะเป็นที่แก้มลิงให้กับเมือง

สภาพการดำรงชีวิต มีหนี้กู้มาทำการเกษตรบ้างไม่ติดพันนาน เพียง 3-4 เดือนเท่านั้น มีความรักห่วงหาพันที่ติดไม่ได้ไปซื้อที่อื่นไว้เลย ยังแบ่งที่ดินบางส่วนให้ลูกหลานทำโรงผลิตชิ้นส่วนโลหะ โดยใช้แรงงานในแถบนี้ แรงงานบางคนเป็นมุสลิม ลูกหลานต้องใช้ที่ดินที่มีอยู่สำหรับทำอาชีพนอกภาคการเกษตรต่อไป

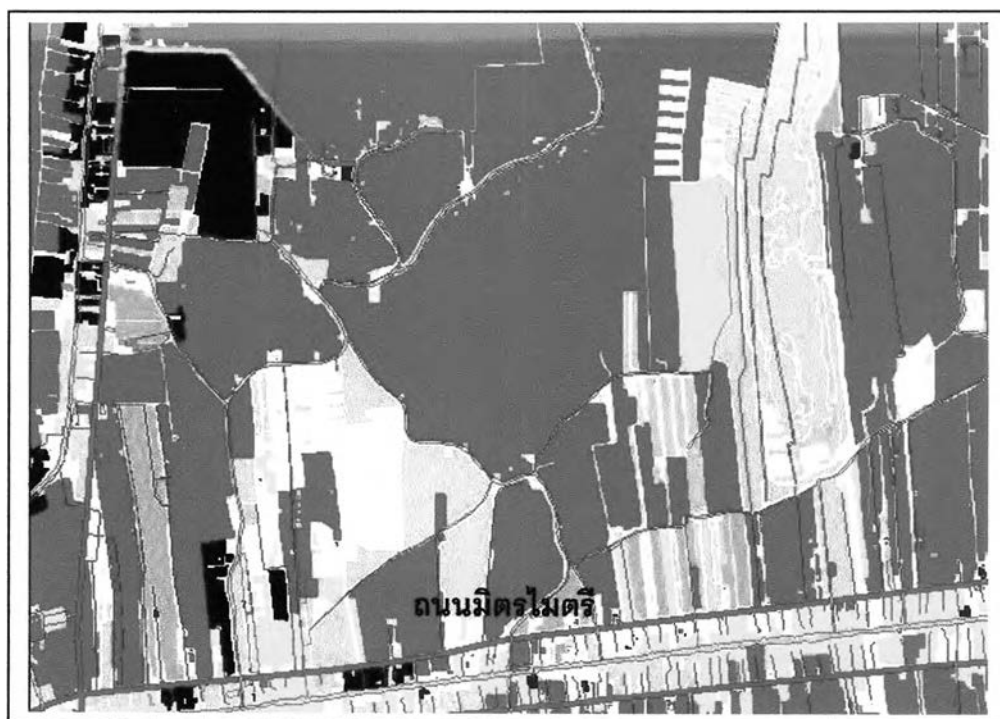
นอกจากนี้ ที่ดินข้างเคียงแถบนี้ยังมีที่ของนายตำรวจข้ามเหนือคลองไป ประกาศให้เช่า 28 ไร่ คิดค่าเช่าหนึ่งหมื่นบาทต่อรอบ และต้องจ่ายเงินล่วงหน้า 2 หมื่นบาทด้วย จึงยังไม่มีผู้ใดเช่าทำนา

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นสภาพการทำนาในขนาด 30-40 ไร่ ในพื้นที่ชานเมือง นอกจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมาจากคนภายนอกแล้ว ชาวนาดั้งเดิมเมื่อมีลูกหลานมีการศึกษาแบบในเมืองก็สามารถทำกิจกรรมอื่น เปลี่ยนการใช้ที่ดินเป็นโรงงานของตนเองได้ โดยอาศัยแรงงานดั้งเดิมในแถบพื้นที่ใกล้เคียง

6.4.3 พื้นที่คูฝ้งเหนือ

พื้นที่แถบคูฝ้งเหนือมีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนมิตรไมตรีกับถนนคู-คลองสิบ การใช้ที่ดินเกษตรกรรม ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นบ้านจัดสรร และชุมชนที่อยู่อาศัยกระจายตัวตามแนวถนนหลักคือถนนมิตรไมตรี และชุมชนมุสลิมตามริมคลองแสนแสบในแนวระหว่างคลองกับถนนที่ขนานเป็นชุมชนที่มีส่วนผสมตามบริเวณบ้าน ส่วนพื้นที่เหนือถนนมิตรไมตรีขึ้นไปยังเป็นไร่นาที่ส่วนใหญ่เป็นคนอื่นข้างนอก เช่น คนจากคลองเจ๊กมาทำนา ขนาด 30 ไร่ขึ้นไป นาที่ทำเป็นนาปรังปีละ 3 รอบ โดยเฉพาะช่วงปี 2547-2548 ราคาข้าวดี ชาวนาจะเสาะหาที่ว่างเช่าทำนา แถบนี้ได้ผลผลิตรอบละ 80-90 ถังต่อไร่ ราคาที่ดินที่ไกลจากถนน 1 กิโลเมตรวาละ 3,500 บาท ตามราคาประเมิน การทำนาแถบนี้ยังอาศัยท่อระบายน้ำริมถนนเป็นรางท่อน้ำเข้านามาจากคลองต่างๆ บางคนเลิกทำนาไปเมื่อ 10-20 ปีก่อน ซึ่งเป็นการทำนาปรัง 2 ครั้งโดยใช้เครื่องจักร แต่ตอนนั้นข้าวราคาตก และมีหนูนามากจึงเลิกทำ แต่ปัจจุบันรู้สึกแปลกใจเนื่องจากไม่มีหนูเลย แม้จะมีที่รกอยู่ใกล้เคียง เนื่องจากมีอาชีพจับหนูเกิดขึ้น อยากรจะกลับมาทำนาบ้างแต่ไม่มีเครื่องมือเหลืออยู่

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้เป็นเกษตรกรชาย อายุ 40 ปี เป็นคนไทยมุสลิม มีวุฒิการศึกษาประถม 4 บ้านที่เดิมอยู่แถบคลองเจ้าซึ่งห่างจากพื้นที่นาขึ้นไปทางตะวันออกราว 30 กิโลเมตร ที่คลองเจ้าเป็นชนบทแต่ที่ดินของบิดามารดาถูกแบ่งแปลงให้พื้นที่น้อยเหลือน้อยไม่พอทำนา จึงเข้ามาเสาะหาที่นา จนได้ที่นาแถบนี้ทำเป็นเวลา 10 ปีแล้ว ทราบว่านาแถบนี้มีชาวบ้านทั่วไปเช่าทำนารายละ 20-30 ไร่ โดยจ่ายค่าเช่าเป็นข้าวปีละ 6-8 ถังต่อไร่ น้ารมมีแรงงานผู้ช่วยเป็นเพื่อนชาวมุสลิมคนหนุ่มอายุ 30 ปี มีที่ดิน 10 ไร่ ทำนาไม่พอกินต้องรับจ้างเพิ่ม หากชาวนามีนาทำ 30 ไร่ จึงเพียงพอสำหรับการดูแล ผู้ให้สัมภาษณ์ยังรับจ้างทำเกษตรให้ผู้อื่นในระยะ 10 กิโลเมตร ไกลถึงคลอง 10

ภาพที่ 6-29 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่คู่งเหนือ

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

ในกระบวนการปลูกข้าว ทำนาปีละ 2 ครั้ง อาศัยแหล่งเมล็ดพันธุ์จากนาอื่นที่อยู่ข้างเคียงหมุนเวียนอยู่ในพื้นที่ โดยขอซื้อข้าวที่เลือกดูแล้วว่างามดีมีความสม่ำเสมอในราคาเดียวกับราคาขาย การหว่านเป็นแบบหว่านน้ำตม มีสูบลและรถสำหรับการเพาะปลูก การใส่ปุ๋ยเป็นตามปกติทั่วไป ศัตรูพืชไม่ค่อยมี เพราะมีคนจับหนูไปขาย เรื่องนกไม่ค่อยเป็นปัญหา หอยเชอรี่ไม่ค่อยมี ส่วนแมลงข้าวมีบ้าง ปัญหาสำคัญคือเรื่องน้ำ ทั้งน้ำท่วมและน้ำแห้งเป็นปัญหาทั้งนั้น พื้นที่แถบนี้ไม่มีกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร สภาพหนี้สินมีบ้างโดยหมุนเวียนไม่พอกพูน

การทำนาขนาด 30 ไร่ เพียงพอสำหรับครอบครัวที่มีภรรยา แต่ไม่รู้สิกรักหวงเหน่ที่ดินเพราะเป็นที่เช่า บ้านของน้าริมอยู่ห่าง 30 กิโลเมตร ต้องขี่รถมอเตอร์ไซด์มาดูแลทุก 2-3 วัน ขณะนี้เริ่มสร้างบ้านที่ปักตรงข้ามฝั่งถนน ริมคลองแสนแสบเพื่อความสะดวกในการทำนา ยังไม่มีหนทางทำอาชีพอย่างอื่น หากถูกเรียกที่ดินคืนอาจต้องเสาะหาที่อื่นทำนาต่อไป

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ ทำให้เห็นสภาพการทำนาแถบชานเมือง ที่ชาวนาอาจหยุดการทำนาเมื่อข้าวราคาตก โดยเฉพาะชาวนาที่ยังเป็นหนุ่มสาวสามารถหันไปทำอาชีพอื่นในเมืองได้ และเมื่อข้าวราคาดีสามารถกลับมาหาที่ว่างทำนาได้อีกหากไม่มีงานอื่นทำ โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มมีอายุมากขึ้นไปสำหรับงานในโรงงาน ในพื้นที่ชานเมืองยิ่งไกลออกไปพิสัยระยะทางการเช่าที่นาอาจไกลขึ้น ชาวนาที่อยู่ข้างนอกไกลๆ ที่ไม่มีที่ดินเพราะถูกแบ่งแปลงให้พี่น้องสามารถเดินทางเข้ามาเช่าทำนา เพราะการเดินทางสะดวก ขนย้ายเครื่องมือทำนาได้ หากอยู่ใกล้เมืองมีความติดขัดเรื่องการจราจร

6.4.4 พื้นที่แถบบางชั้น

พื้นที่แถบบางชั้นมีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนพระยาสุเรนทร์กับถนนสุขเหว้าคลองหนึ่ง ซึ่งพาดผ่านพื้นที่ซึ่งอยู่เหนือถนนรามอินทรา การใช้ที่ดินเกษตรกรรม ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว รองลงมาคือ บ่อปลา และไร่หญ้า การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นบ้านจัดสรร ชุมชนใหม่ และชุมชนที่อยู่อาศัยสลับพาณิชยกรรมตามแนวถนนและแยกต่างๆ รวมทั้งชุมชนมุสลิมกสิกรรม

6.4.4.1 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 1 ไร่หญ้า

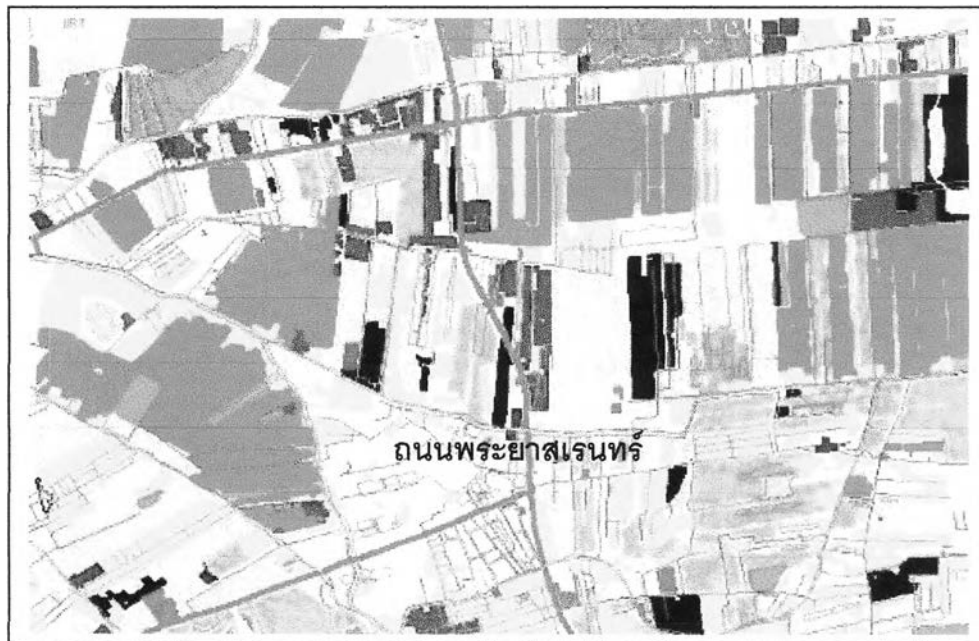
ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้เป็นเกษตรกรชายไทยมุสลิม อายุ 50 ปี มีวุฒิการศึกษาประถม 4 บ้านอยู่หมู่ 10 แขวงบางชั้น เขตคลองสามวา มีลูก 4 คน ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในระดับ ม.4 ม.6 ปวช. และ ปวส. ต่อไปอาจไปประกอบอาชีพอื่น เกษตรกรผู้นี้เช่าที่ดินขนาด 4 ไร่ ทำไร่หญ้า 2 คน กับภรรยา เช่นเดียวกับไร่หญ้าแปลงอื่นในแถบนี้ที่ทำโดย 2 คน ต่อ 4 ไร่ ไร่หญ้าที่อยู่ข้างเคียงก็เป็นคู่สามีภรรยาช่วยกันทำ 2 คน มีลูก 2 คนทำงานในโรงงาน และมาช่วยทำไร่หญ้าในวันเสาร์ ถิ่นฐานของตนอยู่ในบริเวณใกล้เคียง คือที่คลองหนึ่งกสิกรรม ห่างออกไป 2-3 กิโลเมตร ก่อนทำไร่หญ้าเคยทำนาข้าวมาก่อน เมื่อ 20 ปีมาแล้วตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน พื้นที่แถบมีนบุรีเริ่มมีการทำไร่หญ้ามาตั้งแต่เมื่อประมาณ 40 ปีมาแล้ว บริเวณที่ทำไร่หญ้าอยู่นับว่าขยายไกลออกมาจากแหล่งเดิมสูทิศตะวันตกเข้าใกล้เมืองมากที่สุด ส่วนไร่หญ้าในที่แห่งอื่นๆ มีการเพาะปลูกทำหญ้าอยู่แถบปทุมธานีและนครนายก

การทำไร่น้ำของเกษตรกรรายนี้ เดิมเริ่มทำแกวบ้านตั้งแต่เมื่อ 20 ปีก่อน พอที่ดินแกวบ้านถูกขายไปก็เสาะหาขอเช่าที่มาเรื่อยๆ จนได้ตรงที่ในปัจจุบันเดิมเป็นนาเก่าปล่อยเป็นป่ารก ย้ายมาทำในปัจจุบันได้ 10 ปีแล้ว ที่ดินกลุ่มนี้ทำไร่น้ำรายละ 4 ไร่ รวม 16 ไร่ เป็นญาติกัน ทั้งยังมีญาติพี่น้องตลอดทางตามถนนใหญ่ สำหรับเจ้าของที่ดินเป็นคนไทยพุทธ ใจดีมีเมตตา ยังไม่ยอมขายที่ดินเพราะเห็นแก่คนทำไร่ ค่าเช่าที่ดิน 4 ไร่ คิดปีละ 2 หมื่นบาท การปลูกหญ้าในครั้งเริ่มต้นได้หาพันธุ์แผ่นหญ้ามาจากมีนบุรี ครั้งต่อๆ มาใช้พันธุ์หญ้าของตนเอง ใช้แรงงานปลูก 10 คนๆ ละ 350 บาท ใช้เวลาเพียงวันเดียวเสร็จ การปลูกใช้น้ำเลนลาดหน้าดินก่อนปลูก น้ำเลนทำมาจากการซื้อดินเลนกันบ่อหรือดินซุดจากนา โดยสั่งจากรถรับจ้างที่รู้จักใกล้เคียงมาส่ง คันเดียวราคา 2,300 บาท แล้วนำดินเข้าเครื่องเบนซินบดจนผสมน้ำเป็นเลนใส่บ่อกลมวงหนึ่ง จากนั้นใช้ปั๊มหอยโข่งดูดเลนลาด ใช้เวลาไม่นานก็เสร็จ หลังจากปลูกเสร็จจัดการบำรุงดูแลรดน้ำเองเป็นส่วนใหญ่ การทำหญ้ารอบหนึ่งมีระยะเวลา 35 วัน มีการใส่ปุ๋ยรอบละ 4-5 กระสอบต่อไร่ ขนาดกระสอบละ 50 กิโลกรัม ราคา 500 บาท การใช้ยามียาฆ่าหญ้าข้างร่องและยาฆ่าหนอน ถือว่าใช้น้อย เพราะใช้จ่ายเพียง 200 บาท สามารถใช้ได้นาน ส่วนฮอร์โมนใช้เฉพาะฤดูหนาว มีการจ้างแรงงานช่วงปลูกและชะหญ้าขึ้นเท่านั้น

การรดน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำไร่น้ำ ใช้น้ำเสียไม่ได้จะทำให้หญ้าตาย น้ำที่ใช้จากคลองเริ่มเสียเล็กน้อยมีขุ่นเขียวบ้างเมื่อฝนมาก็หาย ถ้าเสียมากต้องย้ายไปหาที่อื่นทำ การจัดการน้ำมีการทำร่องระบายน้ำระยะห่างทุกๆ 40 เมตร ฝั่งท่อ 2 นิ้วออกหัว 6 จุด เมื่อครบกำหนดเวลาก็จ้างแรงงานชะเมตรละ 1.60 บาท แรงงานเป็นคนในแถบใกล้เคียงไม่มีแรงงานจากภาคอื่น การใช้พลังงานมีเครื่องดูดน้ำหอยโข่ง 2 ตัว ใช้ดีเซลเติมครั้งละ 30 ลิตร และเครื่องตีเลนดูดเลนเบนซิน 2 เครื่อง กับรถตัดหญ้าเบนซินธรรมดา 1 คัน ใช้น้ำมันเบนซินครั้งละ 20 ลิตร ระยะเวลา 1-2 อาทิตย์ออกไปซื้อครั้งหนึ่ง ในที่นี้มีการส่งเสริมการเกษตรมาถึง ธกส. เคยส่งไปอบรมทำปุ๋ยชีวภาพ แต่นานๆ ไปไม่ได้ปฏิบัติก็ลืม นอกจากนี้เกษตรกรเขตมีนบุรีก็พาไปดูงานต่างๆ

ในเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบไม่มีปัญหาใดๆ กับ การใช้ที่ดินข้างเคียง สามารถเดินลัดผ่านออกถนนได้ การทำไร่น้ำไม่มีการเผาที่ให้เกิดการรบกวนคนอื่น ในการทำไร่น้ำเป็นหนี้คู่จาก ธกส. 4-5 หมื่นบาท สำหรับหมุนเวียนลงทุน อย่างไรก็ตามมีความพึงพอใจรายได้เพราะไม่มีความรู้สำหรับไปทำอย่างอื่นและมีอายุมากแล้ว ทั้งยังมีรายได้ข้างเคียง คือการรับจ้างขนผลผลิตของตนเองไปส่งลูกค้า อาทิตย์หนึ่งไปเมืองจันทบุรี 2 เที่ยว รับจ้างเองด้วยรถปิคอัพส่วนตัว ขับไปส่งยังปลายทางถึง ขอนแก่น พิจิตร นครสวรรค์ กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

จะไม่หักหลังตั้งตัวเป็นพ่อค้าเอง เพราะคนกลางในการสัญญาเป็นญาติกัน ไม่ต้องการทำเกษตร
 อย่างอื่น เช่น เห็ดฟาง เพราะทำไม่เป็น หรือการเลี้ยงปลาก็ทำไม่ได้ เพราะมียาปราบศัตรูพืชเป็น
 พิษไหลลงไป หน้มาเลเขียก็ไปปลูกเพราะดูแลยากมีน้อยราคาแพง สำหรับการปลูกหญ้าในดิน
 อื่น เช่น ที่ฝั่งธนฯ คิดว่าทำไม่ได้เพราะดินไม่ดีและไม่มีพ่อค้า การดำรงชีพซื้อขายของบริโภคส่วนใหญ่
 ซื้อแถวบ้านชายคลองหนึ่ง ในซอยรุ่งเรือง 1 เพราะกลับบ้านทุกวัน สำหรับในแถบนี้มีความ
 สะดวกอาหารการกินไม่ลำบาก นานๆ ครั้งจึงไปซื้อทานตามร้านญาติมุสลิม

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-30 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่รอยต่อโคกแฝก-มีนบุรี

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

พื้นที่ย่านที่มีการทำไร่หญ้าหนาแน่นจะปรากฏอยู่บริเวณสองข้างทางถนนหทัย
 มิตร เกษตรกรผู้ประกอบการเป็นมุสลิมจากกสิกรรม เช่นกัน การเช่าที่ดินทำไร่หญ้าเป็นระยะ
 เวลา 6-7 ปีแล้ว แต่บริเวณนี้ใช้แรงงานในการเพาะปลูกหญ้าเป็นคนอิสลามบุรีรัมย์ พักอยู่ที่คลอง
 หนึ่ง รับจ้างเพาะหญ้าตามไร่ต่างๆ

จากรายละเอียดที่กล่าวมานี้ พบว่าแหล่งน้ำเป็นปัจจัยสำคัญของไร่หญ้า และไร
 หญ้ามีมีผลตอบแทนเพียงพอ ที่จะทำให้เกิดการขยายตัวเข้ามาใกล้เมืองมากขึ้นได้

6.4.4.2 เกษตรกรกรณีศึกษารายที่ 2 นาข้าว

ส่วนการทำนาในแถบนี้มีตัวอย่างนาของเกษตรกรหญิง อายุ 48 ปี อยู่บ้านหมู่ 8 ถนนเลียบคลองสอง หน้าซาฟารีเวิลด์ เป็นคนที่นี่แต่เช่าที่ดินทำนา เพราะญาติพี่น้องไม่มีที่ดินนาแถบนี้ล้วนเป็นการเช่าทั้งสิ้น บางราย 15-50 ไร่ ที่ดินที่ตนเช่ามี 2 แปลงรวม 35 ไร่ แต่ทำนาจริง 28 ไร่ เจ้าของที่ดินเป็นคนตระกูลเก่าแก่ รายเดียวกับผู้ให้สัมภาษณ์รายที่เช่าทำไร่น้ำ ให้เช่าในราคาปีละ 280 ถึง เท่ากับเป็นหมื่นบาท แต่ไม่เก็บค่าเช่าจริงจึงไม่เคยทวงค่าเช่า ที่ดินตรงนี้ไม่เคยปรากฏว่ามีคนมาขอซื้อ และเจ้าของคงไม่คิดจะขายเพราะมีที่ดินมาก ตนทำนาเป็นหลักโดยการจ้างเกือบทั้งหมด และช่วยพี่สาวเล็กๆ น้อยๆ ในร้านอาหารริมทางที่อยู่ใกล้เคียง สามีรับเหมามอต่อเติมบ้าน ส่วนลูกสาวไปทำงานโรงพยาบาลในเมือง ในการทำนามีหนี้ ธกส. บ้าง ได้รับการส่งเสริมรับแจกเมล็ดผักและปุ๋ยเล็กน้อยสองถุง พื้นที่บริเวณนี้ไม่มีน้ำท่วม หรือปัญหาอื่นใด

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นสภาพการทำเกษตรประเภทไร่น้ำ ซึ่งมีความอยู่เฉพาะในหมู่ชาวไทยมุสลิมฝั่งตะวันออกแถบบางชั้นกลับหมู่ถึงถนนหทัยมิตร โดยใช้ขนาดแปลงที่ดินเพียงครึ่งไร่จนละ 4 ไร่ น้อยกว่าการทำนามาก นับว่าเป็นการเกษตรที่เข้มข้นกว่าการทำนา แต่มีจำนวนจำกัดเพราะอุปสงค์มีจำกัดไม่ใช่สิ่งจำเป็นในการบริโภคประจำวันเหมือนข้าว มีการส่งขายต่างจังหวัดแต่ก็มีปริมาณจำกัดเช่นกัน ไม่อาจขยายตัวได้กว้างขวาง แม้จะสามารถปลูกขึ้นในที่ดินอื่นๆ ส่วนการทำนาในแถบนี้มีขนาด 15-50 ไร่ เฉลี่ยเท่าๆ กับที่นาชนเมืองอื่นๆ และส่วนใหญ่เป็นการเช่าในที่เก็บสะสม หรือเก็บไว้เก็งกำไรของเจ้าของที่รายใหญ่

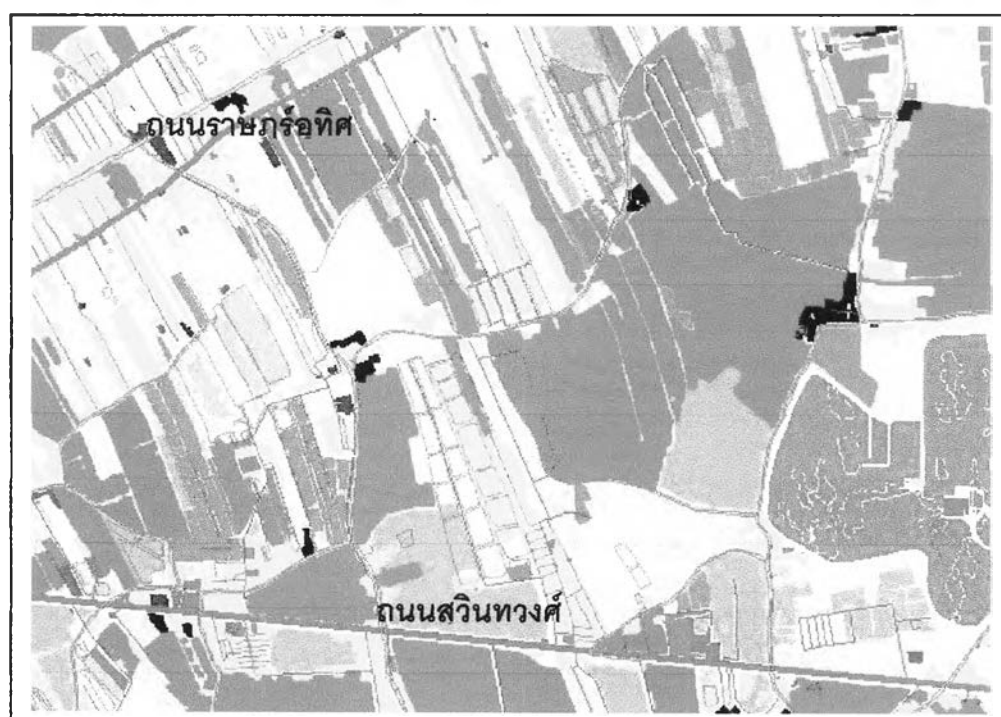
6.4.5 พื้นที่แสนแสบ ถ.บึงขวาง

พื้นที่แถบแสนแสบ มีที่ตั้งอยู่ระหว่าง ถนนราษฎร์อุทิศ ทางด้านเหนือ กับถนนสุวินทวงศ์ทางด้านทิศใต้ มีถนนราษฎร์ร่วมใจเชื่อมผ่าน การใช้ที่ดินเกษตรกรรม ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นบ้านจัดสรร และชุมชนที่อยู่อาศัยตามแนวถนนหลัก มีโรงงานผลิตพืชไร่ดินผักปลอดสารพิษตั้งอยู่ และมีโรงงานไก่ซีฟิวอยู่บนถนนสุวินทวงศ์ในย่านใกล้เคียง

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือนาข้าวของเกษตรกรชายคนไทยมุสลิมดั้งเดิมที่นี่ อายุ 52 ปี มีวุฒิมัธยมศึกษาประถม 4 อยู่บ้านหมู่ 6 ทวายกองดิน ห่างจากพื้นที่นาขึ้นไปทางเหนือ 2-3 กิโลเมตร เคยทำนาแถวบ้าน 40 ไร่ แล้วเลิกไป 10 ปี ไปขับรถส่งของให้โรงงาน จากนั้นจึงกลับมาทำนาได้ 2-3 ปี เพราะข้าวมีราคาดี ได้เสาะหาที่ดินที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นที่ดินของเศรษฐีที่ดินมีที่มาก ทั้งยังเป็นคนใจดี เคยจะขายที่ตั้งแต่ที่ดินมีราคาไร่ละ 10,000-20,000 บาท จนปัจจุบันไร่ละเป็นแสนถึงล้านบาทก็ยังไม่ได้ขาย ทางราชการขอแบ่งที่

ดินมาทำถนนก็ยกให้ ตนจึงมาขอทำนาจากเดิมที่ปล่อยร้างมีหญ้าขึ้นรกท่วมหัว เจ้าของที่บอกให้ทำให้เตียนก่อน เมื่อทำนาไปแล้วไม่เคยเรียกเก็บค่าเช่า นาที่ทำอยู่นี้มีขนาด 15 ไร่ อยู่สองฟากถนนมีถนนราษฎรร่วมใจผ่านกลางโดยเพิ่งตัดมาได้เพียง 2-3 ปี เท่านั้น การทำนาดูแลเลี้ยงชีพเองในพื้นที่นี้โดยลำพังเพียงคนเดียวก็พอกินแล้ว ไม่มีเวลารว่างสำหรับไปทำอย่างอื่น

ในกระบวนการปลูกข้าวเป็นนาปรังปีละ 3 รอบ อาศัยแหล่งเมล็ดพันธุ์จากนาอื่นที่อยู่ข้างเคียง โดยเลือกจากนาข้าวที่ดูงามดีมีความสม่ำเสมอ และมีข้าวออกก่อนของตนสัก 1 เดือน โดยกำหนดว่าเกี่ยวแล้วต้องตาก 1 เดือน จึงจะใช้ปลูกงอกต้นข้าวได้ การไถนั้นไถเอง มีความประหยัดเพราะมีรถเอง ใช้เวลาไถเพียงวันเดียวก็เสร็จแล้ว การควบคุมสูบน้ำมีเครื่องสูบน้ำ

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ ↑

ภาพที่ 6-31 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่แสนแสบ ถ.บึงขวาง

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

จัดการเอง การบำรุงใช้ปุ๋ยไร่ละลูก ศัตรูมีนกพิราบนับพันตัว ในช่วงหวาน ต้องใช้หนังสือคอกยยิงไล่หลายวัน ส่วนการเกี่ยวข้าวนาปรังนั้นยาก เพราะข้าวสั้นไม่เหมือนข้าวนาปี จึงต้องจ้างคนเกี่ยวซึ่งมาจากคลองลำหิน รับทั้งไถทำเทือกราคา 150 บาทต่อไร่ ใช้รถทำคนเดียว มีค่าน้ำมัน 400 บาท และการเกี่ยวราคา 250 บาทต่อไร่ มีค่าน้ำมัน 600 บาท จำนวนผลผลิตปกติได้ไร่ละเกวียน (100 ถัง) ปลายปี 2547 นี้ได้ข้าวน้อย คือราว 60-70 ถัง เพราะกระทบหนาว ในการทำงานทั้ง 2 ฝั่งถนนนั้น จะทำไม่พร้อมกัน ค่อยๆ ทำไปเรื่อยๆ เพียงคนเดียว

สภาพผลกระทบจากความเป็นเมืองมีอยู่บ้าง เช่น หมู่บ้านจัดสรรที่อยู่ข้างเคียงมีการทิ้งเศษกระเบื้องและเศษขยะอื่นๆ ลงมาในนาข้าว สำหรับแถบบ้านของตนนั้นตอนนี้อันตรายได้ทำนาเพราะมีบ้านเรือนเกิดขึ้น ทำให้ที่ดินที่นาเป็นชอกมุ่มทำนาไม่สะดวกจึงต้องเลิกทำนาไป และหาที่อื่นทำ การทำนา 15 ไร่ เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพตนเองแล้วมีความพอใจ เมื่ออายุมากไม่ทำงานอื่น กลับมาใช้เวลากับการทำนาต่อไป

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ ทำให้เห็นสภาพการทำนา ในบริเวณชานเมือง ที่ชาวนาอาจหยุดการทำนาเมื่อข้าวราคาตก โดยเฉพาะชาวนาที่ยังเป็นหนุ่มสาวสามารถหันไปทำอาชีพอื่นในเมืองได้ และเมื่อข้าวราคาดีก็สามารถกลับมาหาที่ว่างทำนาได้อีกโดยเฉพาะผู้ที่เริ่มมีอายุมากขึ้นไปสำหรับงานในโรงงาน ในเรื่องของรูปที่ดินหากมีบ้านเรือนแทรกจนรูปที่ดินเป็นชอกหลืบก็ไม่เหมาะสมในการทำนา ซึ่งเกษตรกรต้องการที่ดินกว้างในการไถหว่านดูแลและเก็บเกี่ยวได้โดยสะดวก

6.4.6 พื้นที่ลำผักชีลำแขก

พื้นที่แถบลำผักชีลำแขกมีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนฉลองกรุงทางด้านตะวันตกกับถนนร่วมพัฒนาทางด้านตะวันออก ทางด้านทิศเหนือเป็นถนนสุวินทวงศ์ การใช้ที่ดินเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นนาข้าว รองลงมาเป็นบ่อปลา การใช้ที่ดินแบบเมืองยังเบาบาง มีชุมชนที่อยู่อาศัยตามแยกถนนหลัก

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือนาข้าวของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสตรีอายุ 50 ปี อยู่บ้านหมู่ 9 ถนนฉลองกรุง ต.ลำผักชี เขตหนองจอก มีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาทำอาชีพหลักเป็นครูที่โรงเรียนในเขตหนองจอก มีลูกอายุ 27 ปี วุฒิมัธยมศึกษาปริญญาตรีรับราชการครูเช่นเดียวกัน ตนเป็นคนดั้งเดิมที่นี่ มีญาติพี่น้องปลูกบ้านเรียงรายอยู่ในบริเวณใกล้เคียง รุ่นบิดามารดาทำนาในที่ดินที่เป็นเจ้าของ ปัจจุบันอายุ 80 ปี ทำนาไม่ไหวแล้ว ได้เลิกไปก่อนที่จะมีการใช้เครื่องยนต์แทนควาย การทำนาแถบนี้ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดินดูแลเองคนละ 8-10 ไร่ และมักมีอาชีพอื่นทำเป็นหลักไปแล้ว นาที่มีอยู่ของในปัจจุบันให้ชาวนา อายุ 40 ปี ซึ่งเป็นคนพุทธจากคำพะองค์ที่อยู่ใกล้เคียงเช่าทำนา โดยมาเช่านาทำเพราะที่บ้านมีนาไม่พอทำ เนื่องจากถูกแบ่งแยกให้พี่น้องเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย ชาวนาและภรรยาผู้เช่านี้มีวุฒิมัธยมศึกษาประถม 6 มีลูกเรียนอยู่ชั้น ม.6 บางครั้งก็ไปทำงานตามโรงงาน เข้าๆ ออกๆ สลับกับการทำนา โดยมีรถอีแต่นและเครื่องสูบน้ำในการทำนา ถ้าหน้าน้ำต้องนั่งเรือมาทำ ยังมีชาวนาอีกรายหนึ่งในที่ดินแปลงนี้ซึ่งมีขนาดรวม 50 ไร่ ร่วมเช่าเป็นระยะเวลาเกือบ 10 ปีแล้ว โดยเสาะหา

เข้ามาเขาได้จากการบอกต่อกัน หลังจากชววนาคคนเก่าที่เขายู่ถึงแก่กรรม ค่าเช่าหน้าหนึ่งเป็นข้าวไร่ละ 8-10 ถัง ปีหนึ่งปลูกข้าว 2 หน้า การปลูกใช้เมล็ดพันธุ์ทำตัดเก็บเองบ้าง นำมาจากแถบทางบ้านบ้าง แหล่งปุ๋ยยาซื้อจากสมุทรปราการ ศัตรูพืชจำพวกนกพิราบในแถบนี้ไม่มี มีแต่นกกระยาง นกปากห่างฝูงใหญ่ สำหรับน้ำในการเกษตรเริ่มมีสภาพน้ำเสียจากคลองแสนแสบบ้าง เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวจ้างรถเกี่ยวจากหนองจอก หรือหัวตะเข้ หรือตลาดหนองผักชี แล้วแต่ราคา บางทีก็มีคนวิ่งมาดูข้าวถึงที่

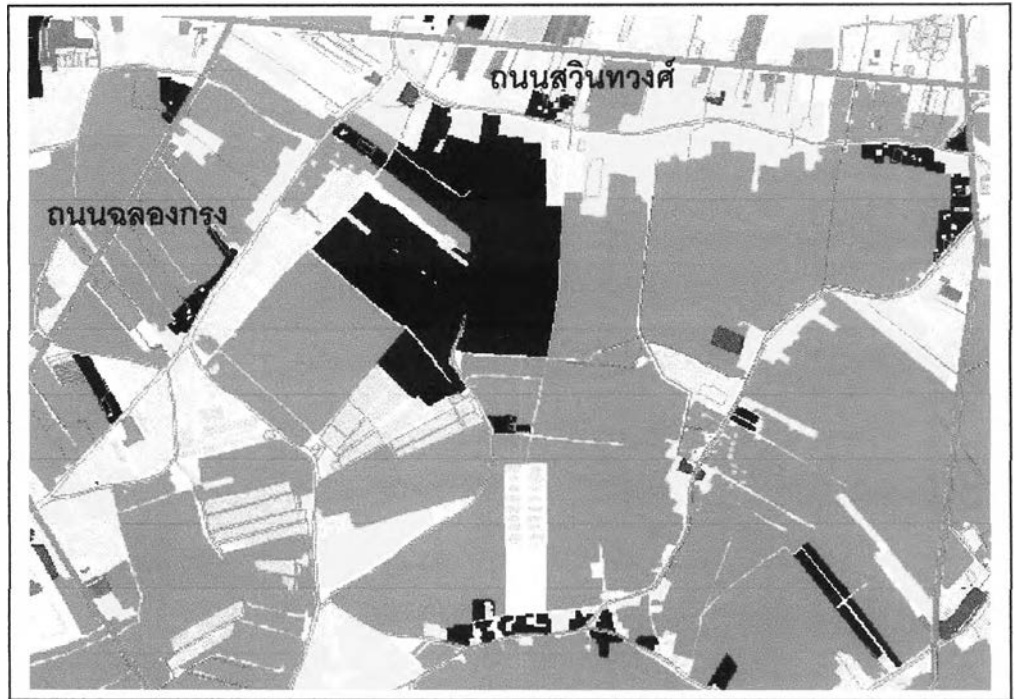
จากสภาพที่ดินบ้านของผู้ให้สัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแปลงยาว มีคลองสาขาแยกจากคลองแสนแสบพาดผ่านหัวที่ทางด้านตะวันออก เป็นบริเวณบ้านที่ยกร่องสวน ส่วนถนนคลองกรุงพาดผ่านทางด้านหัวนา ในบริเวณบ้านมีสวนมะม่วงและมะพร้าวรวม 7 ไร่ ปลูกกระยะห่าง 4-5 เมตร มีมะม่วงอยู่ราว 50-60 ต้น ผลผลิตมะม่วงจะส่งแม่ค้า แม่ค้าจะนำไปขายที่ตลาดบางกะปิ ราคามะม่วงส่งกิโลกรัมละ 5-6 บาท บางทีก็ขายมะม่วงที่ละ 4-5 กิโลกรัม หรือแจกเพื่อนฝูง มีศัตรูพืชมะม่วงคือ แมลงวันทองต้องเผารมควัน ไม่ใช้สารยาปราบเพราะแพ้ยา และปีนี้มะม่วงไม่ให้ผล สวนมะพร้าวลูกละบาท มีปลูกเรียงรายตามความยาวถนนลูกรังที่ผ่านกลางที่ดินยาวออกไปถึงถนนคลองกรุง

สภาพความเป็นเมืองที่มีถนนตัดผ่านเข้ามา ทำให้เกิดที่รกร้างทำให้มีหนู แต่ยังไม่มีขโมย สำหรับการส่งเสริมการเกษตรนั้นมาไม่ถึง แต่เมื่อมีน้ำท่วมก็มีการแจกพันธุ์มะม่วงในปี 2538 สภาพที่มีน้ำท่วมสำหรับชววนาคถือว่าดีกว่าขาดน้ำ หากน้ำท่วมเป็นระยะเวลาไม่เกินอาทิตย์ก็ไม่เสียหาย เคยท่วมถนนขึ้นมาถึงหัวเขา ก่อนปี 2538 มีน้ำท่วมทุกๆ 4-5 ปี หลังจากนั้นก็ไม่มือน้ำท่วมอีกเลย สภาพน้ำใช้ เคยใช้น้ำในคลอง ต่อมา มีประปาบาดาลที่ดำเนินการโดยผู้ใหญ่บ้าน สวนประปาหลวงยังมาไม่ถึง

ในการใช้ประโยชน์อื่นๆ มีเพื่อนฝูงจากในกรุงเทพมหานครเข้ามาเที่ยวบ้าง และเคยมีคณะถ่ายหนังมาขอใช้สถานที่เป็นฉากนาข้าวชนบท ในเรื่องการขายที่ดิน มีคนมาติดต่อขอซื้อที่ดินแต่ยังไม่ขาย จะเก็บที่ดินไว้ให้ลูกหลานซึ่งขณะนี้ มีหลาน 1 คนแล้ว

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นสภาพการหยุด และการกลับมาทำนาของชววนาชนเมือง และระยะทางจากบ้านถึงที่นาที่เขาทำนาในเขตชานเมืองรอบนอกที่มีระยะทางไกล รวมทั้งความพยายามทดลองทำสวนซึ่งไม่สามารถทำอย่างเข้มข้นเพื่อเลี้ยงชีพหรือค้าขาย เป็นกอบเป็นกำได้ในชานเมืองฝั่งตะวันออก นอกจากนี้ยังเห็นความสามารถของพื้นที่เกษตร

โดยเฉพาะนาข้าว ในการรองรับภาวะน้ำท่วมได้เป็นเวลาหลายวันโดยพืชผลไม่เสียหาย ชาวบ้าน และเกษตรกรเห็นว่าน้ำท่วมดีกว่าขาดน้ำ

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-32 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่ลำผักชีลำแขก

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

6.4.7 พื้นที่ทับยาย

พื้นที่แถบทับยายมีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนจลองกรงทางด้านตะวันตกกับถนนทับยายทางด้านตะวันออก ทางด้านทิศใต้เป็นถนนมอเตอร์เวย์สายตะวันออก การใช้ที่ดินเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นนาข้าวสลับบ่อปลานากุ้ง ตามคันขอบนา ขอบบ่อ ปลูกมะม่วง และมีตะไคร้เป็นไม้พื้นล่าง ถ้าไกลออกไปทางตะวันออก คันขอบบ่อเป็นมะพร้าว มีการใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นบ้านจัดสรร และชุมชนที่อยู่อาศัยตามแนวถนน โดยเฉพาะที่เป็นจุดเด่นคือชุมชนมอญ มีเมืองและนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบังเกาะกลุ่มเป็นจุดๆ อยู่ห่างออกไป

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้คือนาข้าวและบ่อปลาของเกษตรกรชาย อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 4 หมู่ 6 ต.ทับยาย เขตลาดกระบัง เป็นบุคคลในเครือข่ายสำคัญของชุมชนมอญในพื้นที่ อ้างว่าในรัชกาลที่ 4 มีการให้คนมอญเข้าจับจองที่ดินแถบนี้ จากที่เคยเป็นป่าดง (ปรีอ) พลิกเป็นผืนนาตั้งถิ่นฐานตามคลองมอญขุด สำหรับตนเองมีบ่อปลา 38 ไร่ ขุดเมื่อ

5 ปีก่อน ให้หลานเช่าปีละ 50,000 บาท ไม่ยอมทำเองเพราะกลัวบาป และต่อไปจะแบ่งให้ลูก 6 คนๆ ละ 4 ไร่ แต่ตนเองกลับเช่านาโดยรอบขนาดใหญ่ 220 ไร่ มาใช้ในการทำนา เป็นที่ดินขององค์มนตรีเคยให้แขกเช่าทำนาก่อนแต่โชคจังหวะปลูกไม่ดี จึงเช่าต่อจากแขก 30,000 บาท ตั้งแต่ 10 ปีมาแล้ว ยังมีค่าเช่าอีกปีละ 40,000 บาท นอกจากนี้ยังทำนาในที่กระจัดกระจายอีก 100 ไร่ โดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า เพราะเห็นเป็นที่ว่างก็ทำนา ที่ดินส่วนที่เป็นบริเวณบ้านมีขนาด 5 ไร่ เดิมเป็นโรงนา ในบริเวณพื้นที่มีถนนร่วมกันแบ่งให้เป็นถนนลูกรังผ่าน เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์รายนี้ยังยึดมั่นทำนาปีๆ ละครั้ง ตามที่เคยทำมา ไม่ยอมทำนาปรังเหมือนคนอื่น แต่ก่อนเคยทำนาดำจนอายุ 25 ปี หากคนงานไม่ได้ค่าจ้างแพง จึงเปลี่ยนมาเป็นนาหว่านแห้ง

การทำนาหว่านแห้งในที่ดินร่วม 300 ไร่ ใช้แรงงาน 20-30 คน หว่าน 30 เกวียน มีปัญหาคืออณกลงกินหมด โดยเฉพาะนกพิราบฝูงหนึ่งมีนับหมื่นตัว ซึ่งอาศัยอยู่ตามแหล่งโรงสีร้าง โรงงานร้าง และหมู่บ้านจัดสรรกร้างว่างเปล่าที่อยู่โดยรอบ โดยเพิ่งมีเมื่อ 3 ปีมานี้เอง แม้ได้กลบแล้ว ก็ยังมีปากห่างลงย่ำหาปลาจนข้าวจมเลนเสียหายหมด แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวขึ้นน้ำหรือข้าวนาปีหายาก ต้องไปหาทางด้านเหนือ 3-4 กิโลเมตร แถบลำปลาทิว ทัບยาว หนองจอก คนที่ช่วยจัดหาคือพ่อค้าข้าว การหว่านใช้แรงงานหว่าน 3 วัน คนละ 250 บาท ตก 9,000 บาท มีรถแทรกเตอร์ไถ 2 คัน การใส่ปุ๋ยปีละไม่ถึง 1 ตัน ราคาตันละ 9,000 บาท (1 ตันเท่ากับ 20 กระสอบ) เลือกใส่ในแปลงที่ข้าวโตรม แรงงานตนเองกับลูกชายเดินหว่านปุ๋ยเอง การใส่ยาใช้ยาฉีดหญ้าครั้งเดียว ใช้ 4 ลังๆ ละ 2,000 บาท จ้างแรงงานฉีดฆ่าหญ้า 10,000 บาท ไม่เคยใส่ยาฆ่าแมลงเลย การให้น้ำใช้เครื่อง 6 สูบ มีต้นทุนน้ำมันรถเกี่ยวและรถลากข้าวปีละ 18,000 บาท น้ำมันวิดน้ำเข้าและออก 30,000 บาท เพิ่งมีค่าใช้จ่ายซ่อมรถแทรกเตอร์ซ่อมเอง 30,000 บาท ไม่คิดค่าแรง การเก็บเกี่ยวจ้างเกี่ยวทั้งคนและเครื่องตกไร่ละ 3,500 บาท รวม 87,250 บาท ไม่รวมน้ำมันออกเอง การขนส่งจ้างแรงงานคนละ 200 บาท รวม 23,000 บาท ใช้รถคูโบต้าของตนเอง มีรถพ่วง 10 คัน ขนมาขึ้นรถ 10 ล้อของพ่อค้าที่สนิทกัน มารับไปส่งโรงสีในราคาประกันที่ลำผักชีห่างออกไป 5 กิโลเมตร ปีหนึ่งได้ข้าว 100 กว่าเกวียน (ปี 2546 ได้ 112 เกวียน, ปี 2547 ได้ 96 เกวียน) การประกันราคา ธกส. มีวงเงินให้คนละ 251,000 บาท จึงต้องใช้ชื่อ 3 คน คือตนเอง ภรรยา กับลูกสาว จึงจะครบวงเงิน ลูกๆ เดิมมี 7 คน มีวุฒิประถม 4 รวม 2 คน ประถม 6 รวม 4 คน และประถม 7 คนเดียว ไปทำงานที่อื่นหมด นานๆ มาช่วยงานเกษตร เช่น ถอดแทรกเตอร์ไปซ่อม ถ้างานในนาเร่งจนทำไม่ทันลูกก็มาช่วยโดยทำงานประจำ แต่ไม่พาคนอื่นมา เนื่องจากทำไม่เป็น แรงงานที่ทำเป็นนั่นคือลูกหลานในท้องถิ่น สำหรับชาวบ้านอื่นๆ ทั่วไปในแถบนี้ทำนาคนละ 30 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นนาปี มีนาปรังไม่ถึงครึ่ง และใส่ปุ๋ยมากกว่า แต่ได้ข้าวไร่ละ 60-70 ถัง ส่วนของตนเองลงทุนไม่มากแต่ได้ข้าว 40-50 ถัง ส่วนการเลี้ยงปลาในบ่อใช้

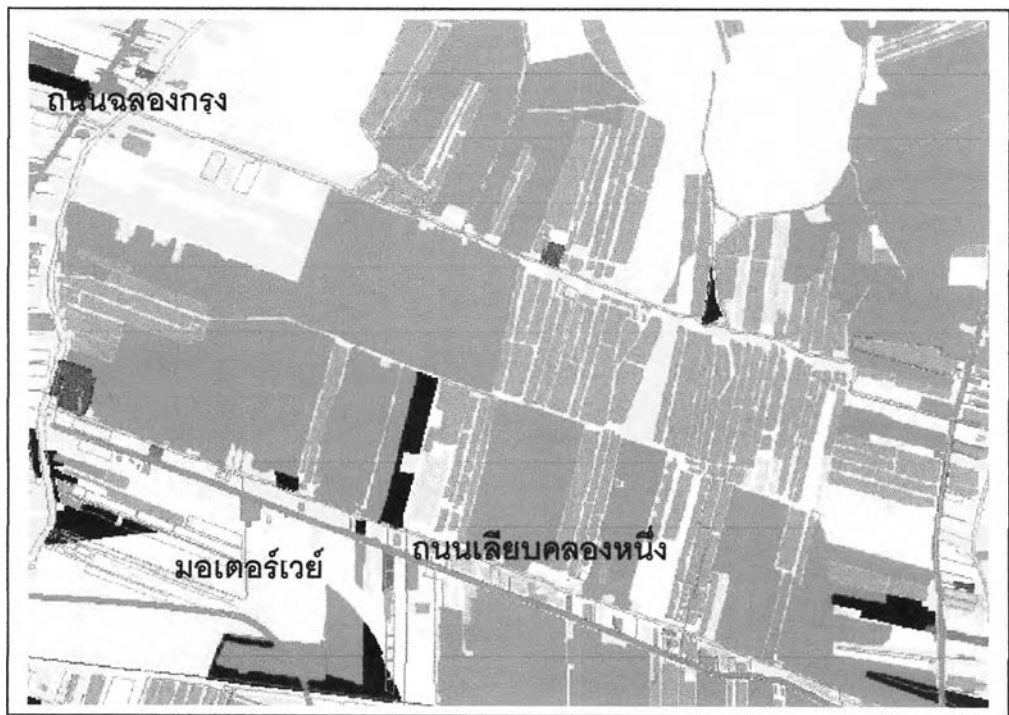
เวลา 5-6 เดือนจับหนหนึ่ง มีรถ 6 ล้อมารับขนน้ำแข็งเอาไปส่งทั่วไปยังตลาดไท และต่างจังหวัด การทำบ่อปลาอื่นๆ ในแถบนี้มีคนรอบนอกย่านวัดอุทัยมาเช่าทำปลาอุกบึกอุย และปลาอุกใหญ่ ให้อาหารเป็นมูลสุกร หนังกูกร หนังกะปือ มูลไก่ ถ้าเป็นปลาอุกเล็กให้อาหารเม็ด บ่อขนาด 30 ไร่ลงทุนเป็นแสนบาท จับผลผลิตขายได้แสนกว่าบาท ต้องใช้น้ำฮานามิ (น้ำเลี้ยงลูกไรแดง) และมีปัญหาคือต้องคอยไล่นก โดยเฉพาะนกเป็ดน้ำดำน้ำจับปลา ต้องเอาตาข่ายล้อมให้นกติด แล้วจับโยนทิ้ง แถบนี้ไม่มีการเลี้ยงเป็ดไก่ แต่จะมีคอกวัวเล็กๆ น้อยๆ ในสวนรอบบ้านมีขนาด 60 ไร่ มีมะพร้าว 198 ต้น ได้จากการอบรมเกษตรกรมีการแจกลูกพันธุ์ 100 ลูก แต่ไม่มีใครสนใจ จึงขามาปลูกรอบบ้าน ได้ผลแจกพี่น้อง บางที่ถ้าขายได้ปีละหลายหมื่นบาท มีคนรู้จักมารับพื้นที่อีก 40 ไร่ ปลูกมะม่วงโดยไม่ใช้ปุ๋ย แต่เอามูลวัวจากคอกของคนรู้จักข้างนอกมาใส่บ้าง หากใส่มากทำให้ต้นเป็นโรคราขาวตามโคนตาย หากใช้มูลไก่ได้ผลดีกว่า การให้ยาใช้ยาปราบหนอน ไช้ต้น ปีละ 4,000-5,000 บาท การบำรุงรดน้ำพรวนดินโดยตลอด หากแล้งต้องแบกน้ำประปา ใส่ถังไปรด มีรถดั้มเพอร์เครื่องสูดเนอร์ลากรดเทอร์ลเลอร์ขนถังน้ำ 200 ลิตร 2 ถังไปยังสวน แล้วเอากระป๋องตักรด 2 วันครั้ง ต้นใหญ่ไม่ต้องรด เมื่อได้ผลผลิตต้องขนไปขายเองที่ละ 10-20 กิโลกรัม เพราะพวกเหมาเก็บไว้ใจไม่ได้ มักแอบเก็บเงินจากที่ตกลงไว้ บางครั้งลูกสะไภ้เป็นคน จินขยันขนขึ้นรถปิคอัพจนเต็ม แล้วนำออกไปขายตามตลาด โรงงานทำถุ้งมือ หมู่บ้านจัดสรร พักเดียวหมด แต่ไม่ค่อยมีเวลาทำเพราะต้องขายข้าวเป็นงานประจำ

ในเรื่องของผลกระทบจากความเป็นเมืองต่อการเกษตรไม่มี แต่ลูกหลานไม่ต้องการทำนาต่อไป หมดรุ่นตนเองแล้วก็คงไม่มีใครทำนา สำหรับพื้นที่ดินต่อไปอาจให้มีการถมขะกลบสร้างบ้าน ทั้งนี้อาจมีปัญหากลิ่นเหม็นระยะหนึ่ง ในแถบใกล้ๆ นี้เคยมีการขุดบ่อสำหรับรับขยะจากเขตพระโขนง แต่เดี๋ยวนี้ถูกห้าม ปัญหาอื่นเป็นการมั่วสุมของเยาวชน แต่ก่อนมีพวก ยาบ้าและจับกลุ่มแข่งมอเตอร์ไซด์ เดี่ยวนี้หายไปเนื่องจากนโยบายปราบปรามของรัฐบาล คงเหลือพวกลักขโมยสายไฟ ปีหนึ่ง 3-4 ครั้ง เป็นพวกลูกหลานในชุมชนนั่นเอง เรื่องยุ่งและแมลงไม่ค่อยมี อาจมียุ่งตามข้างๆ บ่อที่กลางทุ่ง

การทำนาของลุงเขื่อนมีรายได้และความพึงพอใจสบายใจ ไม่มีหนี้ สามารถมีรถเบนซ์ 1 คัน และรถปิคอัพ 1 คัน รู้สึกรักที่ทับยาวมากกว่าที่พระประแดง เพราะเกิดอยู่อาศัยที่นี่ตั้งแต่เล็ก แม้แต่หลานก็ชอบอยู่ที่นี้ แม้จะมีสภาพน้ำท่วมบ่อย ปี 2547 น้ำท่วมจนสามารถว่ายน้ำในบ้านได้ มีคนมาติดต่อขอซื้อที่บ่อๆ พวกพ่อค้าจากในเมืองต้องการซื้อไว้เก็บกำไรเพราะกำลังมีการพัฒนาถนน ราคาที่ดินแถบนี้ไร่ละ 2 ล้านบาท อยู่ในอำนาจการตัดสินใจของผู้ให้สัมภาษณ์ แต่ยังไม่ยอมให้ขายเพราะยังทำนาอยู่ เคยมีชาวไต้หวันมาขอแบ่งเช่าที่ดินข้างหลัง

20 ไร่ เพื่อทำสวนผักและสวนกล้วยไม้ แต่ได้แนะนำไปว่าทำสวนผักอาจมีปัญหาขโมยพืชผลสวนกล้วยไม้ที่ต้องการสัญญาเช่านานถึง 10 ปี เกรงว่าจะไม่สะดวก หากตนต้องการเรียกที่ดินคืน ถ้าขอเช่า 1-2 ปี ยังอาจพิจารณา ลุงเชื่อนได้ขยายพื้นที่ทำนาจนพอเพียงแล้วไม่คิดจะเช่าเพิ่มอีก คิดว่าจะทำนาเท่าเดิมไปตลอด

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นสภาพการเปลี่ยนแปลงของที่ดินจากป่ามาเป็นนาข้าวและยังเพิ่มเติมบ่อปลาและสวนผสมในภายหลัง แต่เกษตรกรรมที่เป็นหลักยังเป็นนาข้าว ชาวบ้านทั่วไปจะทำนารายละ 30-40 ไร่ แต่จะมีบางพวกที่มีความเป็นผู้นำดูแลทำนาจำนวนมากนับร้อยไร่ แต่ก็ต้องมีสมาชิกคนงานร่วมงานจำนวนมากเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีโอกาสในการเปลี่ยนชนิดการเกษตรเป็นอย่างอื่นที่เข้มข้นกว่า ดังที่มีชาวได้หันมาขอเช่าที่นายเชื่อนเพื่อทำสวนผักและสวนกล้วยไม้ แต่ถูกปฏิเสธไปมิฉะนั้นหากประสบความสำเร็จ อาจมีการเปลี่ยนแปลงชนิดเกษตรในชานเมืองฝั่งตะวันออกเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะสวนกล้วยไม้ที่สามารถส่งออกได้สะดวกในอนาคตเพราะอยู่ใกล้สนามบินสุวรรณภูมิ ทั้งยังเป็นการเกษตรที่ยกหนึ่งน้ำท่วมได้

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-33 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่ทับยาว

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

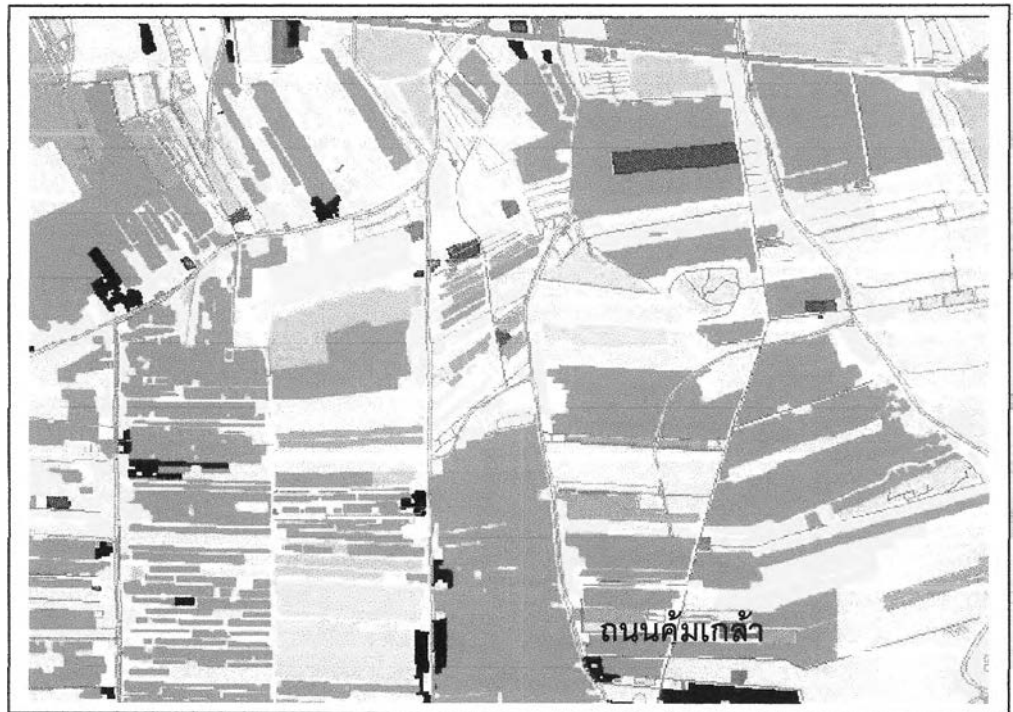
6.4.8 พื้นที่ลาดกระบัง

พื้นที่แถบลาดกระบังมีที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนร่มเกล้าทางด้านตะวันตกกับถนนคูมเกล้า ทางด้านทิศใต้เป็นถนนเจ้าคุณทหาร การใช้ที่ดินเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นนาข้าว รองลงมาเป็นบ่อปลา ตามคันขอบนาขอบบ่อปลูกมะม่วงและมีตะไคร้เป็นไม้พื้นล่าง นอกจากนี้มีไร่น้อยเล็กน้อยแถบถนนร่มเกล้า การใช้ที่ดินแบบเมืองเป็นบ้านจัดสรร และชุมชนที่อยู่อาศัยตามแนวถนนหลัก มีนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง อยู่ใกล้เคียง

ตัวอย่างศึกษาสำหรับพื้นที่เกษตรบริเวณนี้ คือนาข้าวของเกษตรกรชาย อายุ 41 ปี อยู่บ้านหมู่ 4 ต.ลำปลาทิว เขตลาดกระบัง เขตคลองเตย มีวุฒิการศึกษาประถม 6 เป็นคนดั้งเดิมที่นี่ แต่ทำนาโดยการเช่าที่ดินมาโดยตลอด นาที่ทำในปัจจุบันเป็นนาปรังปีละ 3 เที่ยว ส่วนใหญ่ชาวบ้านแถบนี้จะทำนา ไร่ละ 10-30 ถึง 50 ไร่ ตามแต่ขนาดครอบครัว ตนเองและพวกเช่าที่นาแปลงใหญ่มีขนาดทั้งหมด 111 ไร่ ดูแลโดย 2 ครอบครัว ที่ดินส่วนใหญ่เช่าจากนายทหารซึ่งมีที่ดินจำนวนมาก และกำลังจะขายที่ดินแถบนี้ อยู่ในระหว่างตรวจสอบค่าชดเชยให้แก่ชาวนาที่จะถูกเรียกที่ดินคืนทั้งหมด 468 ไร่ นอกจากนี้ได้เช่าที่ดินทำนาอีก 2 แปลง คือที่บริเวณวิทยาลัยกาญจนาภิเษก 50 ไร่ และที่ดินอีกส่วนมีขนาด 50 ไร่อยู่ตรงแยกร่มเกล้า ค่าเช่าที่ดินเป็นข้าว 15 ถังต่อไร่ ผู้ให้สัมปทานมีบุตร 3 คน มีการศึกษาระดับปี 2 และ ปี 3 ที่วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก สำหรับสภาพความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ จากที่เคยทำนามาตั้งแต่อายุ 16 ปี เป็นนาข้าวมาโดยตลอดไม่เคยร้างเลย มารดาเคยมีที่ดินเองอยู่ลึกเข้าไปข้างใน แต่ขายที่ดินไปหมดแล้ว ปัจจุบันต้องไปอาศัยอยู่กับพ่อตาที่เปิดร้านขายของอยู่ริมถนน นาที่เช่ามีขนาด 111 ไร่ เท่าเดิมตั้งแต่เริ่มเช่ามาได้ 10 ปีแล้ว ส่วนนาอีก 2 แปลง เพิ่งเช่ามาได้ 4 ปี เจ้าของเป็นเศรษฐีที่ดินดั้งเดิมแถบมีนบุรี ยังไม่บอกขาย

กระบวนการทำนาใช้แหล่งพันธุ์ข้าวจากโรงสีที่บางน้ำเปรี้ยว ราคาแพงกว่าข้าวที่ขายไปถึงละ 30 บาท ทั้งนี้ได้รับการส่งเสริมเกษตรเพียง 5-6 ถังไม่พอใช้ ปัจจุบันยังใช้ข้าวพันธุ์พิษณุโลกที่ชาวนาแถบนี้เก็บไว้ แหล่งปุ๋ยจากแถบหนองจอก แรงงานยังใช้การเอาแรงกันในกลุ่ม 500 ไร่ของนายทหาร โดยผลัดกันทำวนเวียนไม่คิดค่าแรง การทำนาแบบนี้ใช้แรงงานคนในท้องถิ่นมิได้ใช้แรงงานจากภาคอื่น คนพื้นดั้งเดิมในท้องถิ่นส่วนใหญ่ไปเข้างานในโรงงานมาก แต่เป็นงานที่ขาดอิสระ การทำนามีอิสระต้องรับผิดชอบดูแลเอง ในการทำนามีศัตรูพืชที่สำคัญคือเพลี้ยกระโดดนับว่าสำคัญกว่าโรคอื่นๆ เพราะถ้าระบาดจะไว้มากเพียง 3-4 วันกินข้าวเสียหายหมด บางครั้งมาโดยไม่รู้ตัวตอนข้าวกำลังตั้งท้อง รัฐบาลไม่ให้ใช้ยาเพราะดูดีเข้มงวด ส่วนหอยเชอรี่มีน้อยเพราะลงเปิดและมีนกปากห่างมาจับกิน ในการจ้างแรงงานเก็บเกี่ยวคิดค่าใช้จ่ายไร่ละ 250 บาท เครื่องจักรกลที่ใช้มีกะพ้อ 1 ตัว สูบน้ำ 4 ตัว มีรถเกี่ยว รถต่างๆ 4-5 คัน ผลผลิต

ส่งโรงสีที่แปดริ้วบางน้ำเปรี้ยว เพราะมาตรฐานการตีราคาดีกว่าทั้งยังเบิกเงินสดได้ทันที ถ้าให้พ่อค้าคนจีนมาตีราคาโดยดูและดวงจะได้ราคาต่ำกว่าโรงสี 300 บาท ในเรื่องการส่งเสริมการเกษตรนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแขวงลำปลาทิวเขตลาดกระบัง ในสภาพความเป็นเมืองที่แผ่เข้ามารู้สึกว่าการเจริญคุกคามเกษตรกร ทำให้คนในพื้นที่ต้องออกไปที่อื่น ที่ดินแถบนี้มีราคาแพงถึงวาระ 6,500 บาท จึงได้เตรียมซื้อหาที่ดินไว้บ้างแถบชลบุรี 23 ไร่ ราคา 1.5 ล้านบาท เป็นโฉนดอยู่ในซอยลึก คิดว่าจะไปปลูกพืชผลไม้และไร่ย่อย ที่เลือกซื้อที่นั่นเพราะมีราคาถูก ถ้าเป็นที่นาจะมีราคาแพง นอกจากนี้เคยคิดจะตั้งโรงสีแต่ไม่มีที่เอง ต้องใช้ขนาดพื้นที่ถึง 2 งาน สิ่งที่กำลังจะทำได้คือร้านมินิมาร์ทในที่ดินบ้านภรรยาซึ่งอยู่ริมถนนสุขุมวิท อย่างไรก็ตามการทำนาแถบชานเมืองไม่ค่อยมีมีศัตรูจำพวกหนูนาเพราะมีการจับไปบริโภค

มาตราส่วน 1:30,000 ทิศเหนือ↑

ภาพที่ 6-34 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน บริเวณพื้นที่ลาดกระบัง

ที่มา : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545

สภาพความเป็นอยู่ โดยทั่วไปไม่มีหนี้ แต่เคยมีหนี้จากการกู้ในระยะแรกที่ยังไม่มีทุน ปัจจุบันก็มีหนี้ในการลงทุนเครื่องจักรกลคือซื้อรถเกี่ยว 600,000 บาท ที่ต้องซื้อรถเกี่ยวเอง เพราะในการจ้างรถเกี่ยวมาจะโดนตำรวจจับบ่อย นอกจากนี้ยังคิดค้นดัดแปลงต่อรถยกเทอร์ลเลอร์

เองราคา 140,000 บาท ใช้เครื่องอีแต่นเพราะได้รับการยกเว้นไม่เข้าข่ายที่จะถูกตำรวจจับเหมือนรถเทอร์เลอร์ทั่วไป สามารถขยายรัศมีการทำงานถึงมินบุรี อนาคตต่อไปจะรับจ้างเกี่ยวข้าวเสียเอง รายได้พออยู่ได้ ถ้าเจ้าของที่ยังไม่ขายที่ดินก็จะทำนาไปเรื่อยๆ

จากการศึกษาพื้นที่บริเวณนี้ทำให้เห็นสภาพการทำนาของชาวบ้านทั่วไปมีขนาด 30-40 ไร่ และชาวนารายใหญ่ที่รวมกลุ่มเช่าที่ดินทำนาขนาดนับร้อยไร่ที่มีการลงทุนทำเข้มข้นกว่าทำให้การเกษตรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถต้านทานอุปสรรคหลายอย่าง ทำนาได้ที่ละหลายแห่งแม้อยู่ห่างกัน แต่เมื่อไรเจ้าของที่ดินขายที่ไป เกษตรกรกลุ่มนี้ก็ต้องไปหาที่ดินอื่นทำเกษตรต่อไป เพราะมีเครื่องมือพร้อมอยู่แล้ว

6.5 บทสรุป

จากการตรวจสอบในพื้นที่ตัวอย่างต่างๆ พบว่าในปัจจุบันเกษตรประเภทต่างๆ มีการเกาะกลุ่มกระจุกตัวเฉพาะพื้นที่ สภาพที่ตั้งเกษตรประเภทต่างๆ ตามชานเมืองยังมีสภาพทางทำเลที่ตั้งที่คงเดิมและเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่ผ่านมา 30 ปี โดยมีลักษณะต่างกันในเรื่องตะวันตกกับฝั่งตะวันออก

ในฝั่งตะวันตกมีการรวมกลุ่มกระจุกตัวของเกษตรแต่ละประเภท ตามแต่ละท้องถิ่น ในขั้นเริ่มต้นใช้ประโยชน์ที่ดินก็แบ่งแยกหลายประเภท ตามแต่สภาพพื้นที่ดินและลำดับความเข้มข้นของการเกษตร คือ เคยมีสวนผลไม้อยู่ใกล้ชิดติดเมืองเป็นแหล่งผลไม้เลี้ยงชื่อตามแต่ละถิ่น ตั้งแต่บางกรวยลงมาถึงจอมทอง โดยมีสวนผักเกาะอยู่ในขั้นถัดไปโดยเฉพาะแถบสวนผักชัยพฤกษ์ ถัดจากนั้นออกไปเป็นทุ่งนาข้าวและนาบัว ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทดแทนกันในประเภทการเกษตร โดยเริ่มจากไม้ดอกไม้ประดับคือกล้วยไม้ที่วัดม่วงหนองแขมเป็นจุดเริ่มต้น พร้อมกับการขยายตัวแทรกไปตามแนวเขตต่อเมืองแถบจอมทองขึ้นมาถึงบางแวก เนื่องจากเป็นเกษตรที่มีมูลค่าสูงกว่าเกษตรประเภทอื่น แต่ในระยะหลังมีความต้องการปริมาณมากลงทุนปลูกในขนาดใหญ่ และที่ดินชานเมืองมีราคาแพง กล้วยไม้จึงขยายตัวออกไปทางนครชัยศรีและบางเลนที่เป็นที่ราบนาข้าว ทำให้พื้นที่ในแนวเชื่อมต่อระหว่างหนองแขมกับบางเลนคือทิววัฒนาพลอยถูกเปลี่ยนไปใช้ทำสวนกล้วยไม้จำนวนมาก สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทั่วไปจะเป็นลักษณะรัศมีจากศูนย์กลางเมืองเป็นลำดับชั้น คือเมื่อเมืองขยายออกไปทับสวนผลไม้และสวนผักเดิม สวนผักก็เคลื่อนออกไปถึงแถบทิววัฒนาธรรมศาลาแทนที่นาข้าวเดิม และในท้ายที่สุดยังถูกแทนที่ด้วยกล้วยไม้ สำหรับสวนผลไม้ดั้งเดิมนั้น นอกจากถูกเมืองรุกเข้าแทนที่จนกระจัดกระจายแล้ว ยังถูกผลไม้จากแหล่งอื่นเข้าครองในระบบตลาดแทน สวนผลไม้เดิมจึงแปร

สภาพไปทำสวนมะกรูดและเตยกำดอกล้มที่บางระมาดและบางพรหมตามลำดับ โดยไม้ผลเดิมยังถูกปล่อยให้ยู่ตามแนวขอบแปลง มิได้มีการบำรุงเพื่อให้เกิดผลผลิตสำหรับขายจริงจัง คงเหลือสวนผลไม้โบราณบางจุดในเขตจอมทอง ที่สามารถเก็บผลขายและมีโครงการอนุรักษ์ สิ่งที่สวนทางอย่างไม่คาดคิดในการเข้าแทนที่กันของพื้นที่เกษตรคือ การขยายพื้นที่ของบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจากตอนใต้แถบบางขุนเทียน เข้ามาสู่ชานเมืองพื้นที่สวนส้มเดิมแถบประชาอุทิศ โดยเฉพาะนาุ้งที่เพาะเลี้ยงอย่างเข้มข้น ในขณะที่บ่อปลาทั่วไปแปรสภาพเป็นการปล่อยเลี้ยงตามธรรมชาติเพื่อตัดต้นทุน ในพื้นที่ทางตอนใต้ของฝั่งตะวันตกยังมีสิ่งบ่งชี้ถึงการหลุดตัวของระดับผิวดินเกิดน้ำท่วมขัง ทั้งในเขตจอมทองที่สวนจมน้ำจนต้องเปลี่ยนไปปลูกพืชน้ำ เช่น กระเจ็ด และผักบุ้งแทน และในเขตบางขุนเทียนที่เป็นบ่อปลาอยู่แล้ว มีน้ำท่วมขังขยายตัวออกไป

การเข้าแทนที่กันของพื้นที่เกษตรกรรมฝั่งตะวันตก นอกจากจะมีการเหนี่ยวนำให้เกษตรกรบนที่ดินนั้นเปลี่ยนชนิดการเกษตรแล้ว ยังมีการเข้าแทนที่กันโดยการพาของเกษตรกรผู้เช่าที่ดินที่โยกย้ายถอยร่นตามการรุกของพื้นที่เมือง อย่างเช่นในกรณีของเกษตรกรเขตหนองแขมที่เคยเป็นเกษตรกรสวนผักโยกย้ายพาสวนผักออกมาเรื่อยๆ ในที่สุดยังถูกเหนี่ยวนำให้หันไปปลูกกล้วยไม้ที่มีผลตอบแทนสูงกว่าการทำสวนผัก

ประเภทเกษตรกรรมที่สอดคล้องถึงการให้ผลตอบแทนสูงที่สุดในฝั่งตะวันตกคือสวนกล้วยไม้ นอกจากจะสร้างรายได้ให้เดือนละนับหมื่นบาทต่อพื้นที่เพียงไร่เดียวแล้ว จะเห็นว่ามีลูกหลานเกษตรกรที่มีการศึกษาสูงถึงระดับ ปวส. และปริญญาตรี กลับมาทำสวนกล้วยไม้แทนที่จะไปทำงานอื่นในเมือง สามารถพบได้ว่าคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาดีบางส่วนก็ไปเริ่มตั้งสวนกล้วยไม้ขึ้นใหม่ในแถบธรรมศาลาอีกด้วย การปลูกกล้วยไม้ยังมีความสัมพันธ์กับมะพร้าวซึ่งเป็นพืชพื้นฐานที่มีอยู่ทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้กาบมะพร้าวซึ่งเป็นส่วนที่เหลือทิ้งไปใช้ทำเครื่องปลูกที่ต้องรื้อเปลี่ยนอยู่เสมอ

ในฝั่งตะวันออกในชั้นเริ่มต้นใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นประเภทนาข้าวมาก่อน จนถึงปัจจุบันก็ยังเป็นนาข้าวอยู่ แต่มีการเพิ่มเติมบ่อปลาเข้าไป โดยเฉพาะในแถบตอนใต้เช่นลาดกระบัง และมีสวนผสม พืชสวนครัวเข้าผสมผสานตามหัวไร่ปลายนา แต่ไม้ผลเช่นมะม่วงให้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่าการลงทุนปุ๋ยยา จึงปล่อยให้สวนในบริเวณบ้าน ให้ผลบริโภคและนำไปขายเป็นรายได้เสริม แต่รายได้หลักของการเกษตรในภาพรวมยังคงเป็นนาข้าว การถือครองทำนาส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีคนทำนา 2 คนขนาด 30 ไร่ เฉลี่ยแล้วนาปรังปีละ 2.5 ครั้งขนาด 15 ไร่ สามารถเลี้ยงชีพชาวนาได้ 1 คน การใช้ที่ดินแบบเมืองที่กระจายเข้าไปในพื้นที่ราบ

อันกว้างขวางคือ หมู่บ้านจัดสรร มีผลกระทบในเรื่องการปล่อยน้ำเสียโดยละเลยการบำบัด และการทำให้พื้นที่นาแยกเป็นชอกหลืบไม่ต่อเนื่อง เป็นอุปสรรคในการนำใช้เครื่องมือเข้าไปทำนา ในขั้นตอนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการไถ การท่อน้ำ การดูแล และการเก็บเกี่ยว ส่วนผลกระทบในการทิ้งขยะข้ามรั้วออกมามีทุกที่ แต่เป็นปัญหาปลีกย่อยเฉพาะตามขอบเขตที่ดินที่ติดหมู่บ้านจัดสรร ผลได้ในเชิงบวกที่ยังมีอยู่คือเป็นแหล่งที่ขายผลผลิตตรง เช่นปลา พืชสวนครัว และผลไม้มะม่วง

เกษตรกรตามชานเมืองยังสามารถแบ่งออกตามลักษณะการเก็บเกี่ยวผล ประโยชน์จากพื้นที่เกษตรได้เป็น 2 ประเภท คือเกษตรกรแบบในชนบททั่วไป ที่ทำเกษตรและดูแลหาผลประโยชน์ภายในพื้นที่เกษตรที่ตนเองถือครองอยู่ และอีกประเภทหนึ่งคือพวกที่ไร่ออก เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ตามพื้นที่เกษตรที่ขาดการดูแล เนื่องจากที่ดินชานเมืองมีความปั่นป่วนจากการเปลี่ยนมือไป สวนแก่ถูกซื้อเก็บไว้เฉยๆ แต่มีพืชผลดั้งเดิมเติบโตให้ผลตามธรรมชาติ หากลงทุนจ้างคนบำรุงเพื่อหวังผลก็ไม่คุ้ม บ้างก็เป็นลักษณะที่หมดรุ่นเกษตรกรลูกหลานไปทำอาชีพอื่น จึงเป็นช่องว่างให้เกษตรกรอีกประเภทเข้าจัดเก็บผลอาสินได้ เกษตรกรประเภทนี้มีลักษณะมนุษย์สัมพันธ์เก่งสังคม สามารถรวบรวมพรรคพวกญาติมิตรได้ และแจกจ่ายงานจัดเวลาการเก็บเกี่ยวพืชผลตลอดทุกวัน ทั้งยังมีการบำรุงสวนที่อยู่ในเครือข่ายของตนตามโอกาส การดูแลพื้นที่เกษตรที่กระจายอยู่ตามจุดต่างๆ ในตำบลที่ตนมีกรากอยู่ ก็อาศัยการผูกมิตรกับชาวบ้านข้างเคียงพื้นที่เก็บเกี่ยวเหล่านั้น ยอมแบ่งปันและตกลงไปบ้าง แต่โดยภาพรวมแล้วได้ผลประโยชน์มากกว่าทำเกษตรเฉพาะแปลงของตนอย่างทั่วไป ผู้ควบคุมยังไม่ต้องออกแรงเหนื่อยมากนัก และไม่ต้องเสี่ยงกับการลงทุนผลผลิตที่อาจประสบภัยธรรมชาติหรือภาวะอื่นๆ เพราะมีผลผลิตหลายชนิดให้เลือกเก็บขายได้ ในทางฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครแม้พื้นที่เกษตรจะมีนาข้าวเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีลักษณะการทำเกษตรละม้ายกรณีที่สองนี้อยู่บ้าง คือการรวบรวมพรรคพวกญาติมิตรทำนาในขนาดใหญ่นับร้อยไร่ ทั้งขอเช่าทำและอาจเข้าไปทำในที่ปล่อยว่างเฉยๆ โดยไม่ได้เช่า เช่น กรณีของ เกษตรกรคนมอญ ที่อยู่ตอนใต้แถบทับยาว เกษตรกรรายที่อยู่แถบลาดกระบัง และอาจรวมถึงรายที่เป็นคนมุสลิมแถบคันนายาว

ในขณะที่มีการกระจุกตัวเป็นกลุ่มของเกษตรกรแต่ละประเภท ซึ่งก็มีการเหลื่อมซ้อนทับกันตามลำดับในเกษตรประเภทต่างๆ นั้น ก็มีพืชพื้นฐานตามขอบคันแปลง คือ มะพร้าว และกล้วย แม้ว่าจะมีการทำสวนมะพร้าว และสวนกล้วย อย่างจริงจังในช่วงบางเวลาและบางแห่ง แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพืชรองสวน ที่ไม่ต้องบำรุงดูแลอย่างเข้มข้น มีการเก็บเกี่ยวเป็นรายได้เสริมเป็นครั้งคราว สำหรับมะพร้าวมักจะให้ชาประจำเข้ามาเก็บไปโดยมีค่าตอบแทนคราวละร้อยสองร้อยบาทเท่านั้น ไม่ถือเป็นรายได้หลัก

สภาพประเภทเกษตรในสองฟากฝั่งตะวันตกและตะวันออกของกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกัน ทั้งประเภทเกษตร และแนวโน้มการขยายตัวของเมือง ที่มุ่งไปในทางตะวันออกมากกว่าโดยแรงกระตุ้นจากการพัฒนาโครงการต่างๆ ของรัฐ และการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรรที่ตามมา ประเภทของการเกษตรที่เป็นนาข้าวอาจเป็นเกษตรกรรมที่มีแรงต้านทานต่อการรุกขยายตัวของเมืองน้อยกว่าอีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับประเภทเกษตรกรรมที่แตกต่างออกไปในฝั่งตะวันตก จะสามารถเปรียบเทียบได้ในการวิเคราะห์การคงอยู่ของเกษตรประเภทต่างๆ จากผลการศึกษาสภาพการเกษตรในเขตชานเมืองนี้

ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปคัดแยกส่วนหนึ่งนำไปเข้าตารางวิเคราะห์การคงอยู่ของเกษตรกรรมแต่ละชนิด อีกส่วนหนึ่งจะเป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทดแทนกันของเกษตรแต่ละชนิด ดังในบทวิเคราะห์ต่อไป